

ZIŅOJUMS

PAR VALSTS ĀRPOLITIKU UN EIROPAS SAVIENĪBAS JAUTĀJUMIEM

**Latvijas Republikas Ārlietu ministrija
2011. gada 14. janvāris**

Ievads	5
---------------	---

I LATVIJAS ĀRĒJĀ UN DROŠĪBAS POLITIKA

1. Latvijas ilgtspējīga drošība un sadarbība drošības jomā ar partneriem un sabiedrotajiem

1.1. NATO un ES drošības politikas veidošana un īstenošana.	6
1.2. Dalība NATO militārajās mācībās, infrastruktūras attīstība, NATO redzamības veicināšana.	7
1.3. Piedalīšanās ANO atbalstītajos starptautiskās drošības atbalsta spēkos (ISAF), nemilitāro kravu tranzīta uz Afganistānu nodrošināšana, civilās sadarbības projektu īstenošana Afganistānā.	8
1.4. ES un NATO sadarbības aspekti.	9
1.5. Latvijas interesēm atbilstošas bruņojuma kontroles sistēmas attīstīšana.	10
1.6. ‘Rīgas konference’ – nozīmīgs drošībai veltītu diskusiju forums.	10

2. Latvijas ārpolitikas nostādnes Eiropas Savienības kontekstā

2.1. Lisabonas līguma īstenošana ES Kopējās ārējās un drošības politikas jomā. Eiropas Ārējās darbības dienesta veidošana.	11
2.2. Eiropas Savienības paplašināšanās ar jaunām dalībvalstīm.	12
2.3. Attīstības sadarbības politika.	13
2.4. Latvijas uzdevumi ES ārējās tirdzniecības politikas ietvaros.	14

3. Latvijas ekonomisko interešu aizstāvība, eksporta veicināšana un investīciju piesaiste

3.1. Interešu aizstāvība.	15
3.2. Investīciju piesaiste.	15
3.3. Investīciju politika.	15
3.4. Eksporta veicināšanas pasākumi, sadarbība ar nevalstiskajām organizācijām un sociālajiem partneriem.	16
3.5. Enerģētiskā drošība.	18
3.6. Konsulārā dienesta uzdevumi.	19

4. Divpusējās attiecības	20
4.1. Baltijas valstu un Ziemeļvalstu sadarbība reģionālā kontekstā.	20
4.2. Sadarbība ar ASV gan drošības jomā, gan visā divpusējo attiecību spektrā. Attiecības ar Kanādu.	22
4.3. Divpusējā politiskā, ekonomiskā, kultūras sadarbība ar Centrālās un Rietumeiropas valstīm.	24
4.4. Latvijas interesēm atbilstoša Eiropas Savienības un NATO sadarbība ar Krieviju. Dialogs ar Krieviju visā divpusējo attiecību spektrā.	26
4.5. Sadarbība ar ES Austrumu partnerības valstīm un Centrālāzijas reģionu. ...	27
4.6. Nepieciešamība pastiprināt Latvijas ekonomisko interešu īstenošanu Latvijas ekonomikā potenciāli svarīgos reģionos – Dienvidaustrumu Āzijā, Latīņamerikā, arābu valstīs.	30
5. Globālo ekonomisko un politisko procesu attīstības tendenču ietekme uz Latvijas politiku starptautisko organizāciju un globālo starptautisko iniciatīvu ietvaros	35
5.1. Iespējas, ko sniedz Latvijas dalība ANO. Latvijas pārstāvība ANO struktūrās.	35
5.2. Aktuālie jautājumi Eiropas Padomes darba kārtībā.	37
5.3. Valdības pārstāvība Eiropas Cilvēktiesību tiesā.	38
5.4. EDSO prioritātes 2011. gadā, Latvijas sadarbība ar šīs organizācijas institūcijām.	41
5.5. Globālās ekonomikas aktualitātes.	42
5.6. Latvijas perspektīvā dalība Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijā.	43
6. Kvalitatīva Latvijas valstspiederīgo konsulārā pārstāvniecība un aizsardzība ārvalstīs, efektīva vīzu pakalpojumu sniegšana ārvalstniekiem	44
6.1. Latvijas valsts piederīgajiem ārvalstīs sniegtā palīdzība.	44
6.2. Mobilo pasu darbstaciju projekts un 10. Saeimas vēlēšanas.	46
6.3. 2010. gadā paveiktais un 2011. gada plāni vīzu jomā.	46
7. Latvijas valstspiederīgie un tautieši ārzemēs, pozitīvs Latvijas tēls ārvalstīs, aktīva ārējā kultūrpolitika	49
7.1. Nepieciešamība Ārlietu ministrijas pārraudzībā izstrādāt programmu sadarbībai ar latviešu diasporu.	49
7.2. Starptautiskās sabiedrības izpratne par Latvijas vēstures jautājumiem.	49
7.3. Holokausta izglītība, piemiņa un pētniecība.	50

7.4. Gatavošanās pasākumiem, kas paredzēti Rīgas kā Eiropas kultūras galvaspilsētas programmā 2014. gadā.	51
7.5. V/a „Latvijas institūts” – instruments Latvijas pozitīvas starptautiskās atpazīstamības veicināšanai un informācijas par Latviju izplatīšanai.	51
8. Ārlietu dienesta attīstība	53
II EIROPAS SAVIENĪBAS NOZARU POLITIKA	56
1. ES2020 stratēģija.	56
2. Ekonomikas un finanšu krīzes pārvarēšana.	58
3. ES budžeta pārskats un gatavošanās Finanšu ietvara sarunām.	61
4. Kohēzijas politika pēc 2013.gada.	62
5. Kopējās lauksaimniecības politikas nākotne.	64
6. Iekšējā tirgus aktivizēšana.	66
7. Eiropas enerģētikas politikas attīstība.	68
8. BEREC biroja izvietošana Latvijā.	70
9. Darbs ar ES jautājumiem valsts pārvaldē.	71
10. Gatavošanās Latvijas prezidentūrai Eiropas Savienības Padomē 2015. gada pirmajā pusgadā.	72
11. Sabiedrības informēšana par Eiropas Savienības aktuālajiem jautājumiem.	72
Nobeigums	75
Pielikums: Ārlietu dienesta attīstība skaitļos	76

Ievads

Saskaņā ar Saeimas Kārtības ruļļa 118.³ (1) pantu, Ārlietu ministrs ir sagatavojis un iesniedz Saeimai ar Ministru prezidentu saskaņotu ikgadējo ziņojumu par paveikto un iecerēto darbību valsts ārpolitikā. Ziņojumā ir iekļauta arī ar nozaru ministrijām saskaņota informācija par Eiropas Savienības nozaru politiku.

Ikgadējais Ārlietu ministra ziņojums un ārpolitikas debates Saeimā stājas līdzšinējo valsts ārpolitisko kursu noteicošo dokumentu vietā. Lai Latvija spētu sasniegt tālejošus mērķus – integrēties Eiropas un transatlantiskajās struktūrās – 1995. gadā Saeima apstiprināja Latvijas ārpolitikas pamatvirzienus desmit gadu posmam – līdz 2005. gadam. 2006. gadā tika pieņemtas Latvijas ārpolitikas pamatnostādnes līdz 2010. gadam. Ikgadējs ziņojums un debates ļaus detalizētāk pievērsties konkrētām ārpolitikas aktualitātēm un nodrošinās lielāku Saeimas iesaisti ārpolitisko jautājumu risināšanā.

Pirmais ziņojums aptver plašāku jautājumu loku un tajā lielāka vieta ir atvēlēta vispārējai situācijai konkrētos valsts ārpolitikas virzienos. Turpmāk tiks ievērots princips, ka ziņojums informē Saeimu par aizvadītajā gadā paveikto un izvirza uzdevumus nākamajam laika periodam.

I LATVIJAS ĀRĒJĀ UN DROŠĪBAS POLITIKA

1. Latvijas ilgtspējīga drošība un sadarbība drošības jomā ar partneriem un sabiedrotajiem

Latvijas drošības stūrakmens ir spēcīga un efektīva Ziemeļatlantijas aliance, vienota, ekonomiski plaukstoša un rīcībspējīga Eiropas Savienība (ES), stratēģiskā partnerība ar Amerikas Savienotajām Valstīm (ASV), kā arī Baltijas un Ziemeļvalstu sadarbība un ciešāka ekonomiskā integrācija.

1.1. NATO un ES drošības politikas veidošana un īstenošana

2010. gads bija īpaši nozīmīgs Ziemeļatlantijas līguma organizācijas (NATO) attīstībā. Vairāk kā gadu ilgušā stratēģiskā diskusija par alianses nākotni noslēdzās ar jaunas NATO Stratēģiskās koncepcijas apstiprināšanu NATO Lisabonas samitā. Stratēģiskā diskusija starp dalībvalstīm bija nozīmīga un nepieciešams alianses konsolidācijas process, kura ietvaros sabiedrotie vienojās par kopīgu redzējumu NATO tālākai attīstībai. Uzsverot ciešo saikni starp alianses nācijām, Stratēģiskā koncepcija apstiprina sabiedroto savstarpējās saistības – kolektīvo aizsardzību kā galveno NATO uzdevumu. Vienlaikus koncepcija iezīmē vīziju alianses turpmākajai attīstībai: dalībvalstu aizsardzības spēju modernizēšana atbilstoši jauniem draudiem un izaicinājumiem 21. gadsimtā; NATO turpmāka pārveidošana, ar mērķi veidot efektīvāku un spējīgāku aliansi; jaunu partnerību veidošana.

Latvijai jaunās Stratēģiskās koncepcijas pieņemšana ir vēsturisks notikums. Tā ir pirmā reize, kad Latvija piedalījās NATO svarīgākā stratēģiskā dokumenta izstrādē, kas noteiks alianses nākotnes darbību. Latvijas intereses un viedoklis Stratēģiskajā koncepcijā ir pilnībā atspoguļots. Tostarp Latvijas pārstāvis (bijušais ārlietu ministrs Aivis Ronis) bija viens no 12 NATO Ģenerālsekretāra uzaicinātajiem ekspertiem, kas sagatavoja rekomendācijas Stratēģiskās koncepcijas izstrādei. Jāatzīmē arī Latvijas ieguldījums diskusijās par alianses nākotni, tai skaitā dalībvalstu parlamentu pārstāvju debates NATO Parlamentārās asamblejas pavasara sesijas ietvaros Rīgā 2010. gada 28. maijā – 1. jūnijā.

2011. gadā atbilstoša uzmanība un resursi jāvelta Lisabonas samita lēmumu īstenošanai alianses diskusijās un kopīgo spēju līmenī, gan Latvijas aizsardzības spēju attīstībā, gan attiecībā uz esošo spēju nostiprināšanu, gan jaunu alianses spēju veidošanu. Nozīmīga būs NATO partnerību politikas pārskatīšana, padarot efektīvākus esošos dialoga formātus, piedāvājot partneriem elastīgākus sadarbības instrumentus un palielinot partneru, kas sniedz militāru ieguldījumu NATO operācijās, lomu NATO operacionālo lēmumu veidošanas procesā.

Latvija turpina nostiprināt NATO īpašās partnerības ar Gruziju un Ukrainu. Būtiski, ka NATO valstu un valdību vadītāju līmenī Lisabonā šīm partnerībām tika piešķirts papildus impulss. Neapšaubāmi Latvija turpinās sniegt savu reformu pieredzi un palīdzību NATO partnervalstīm, īpaši valstīm, kas vēlas kļūt par alianses dalībvalstīm. Latvija politiski atbalsta atvērto durvju – Eiro-Atlantiskās integrācijas – politiku, kas paplašinājusi drošības un labklājības zonu Eiropā. Latvija nesēn ir pieredzējusi integrācijas procesus, tāpēc ar īpašu atbildību varam piedāvāt pieredzi atvērto durvju politikas īstenošanā.

2010. gadā notika pakāpeniska NATO – Krievijas attiecību uzlabošanās. Turpmākajā sadarbībā Latvija vēlas saglabāt NATO – Krievijas Lisabonas samita pozitīvo sadarbības garu. Latvijai ir acīmredzamas kopīgas sadarbības jomas ar Krieviju, kurās varam stiprināt savstarpējās attiecības, t.sk. sadarbība narkotiku apkarošanā, tranzīts uz Afganistānu, cīņa ar pirātismu pie Āfrikas krastiem.

ES loma globālu drošības problēmu risināšanā pēdējos gados ir pieaugusi kvalitatīvi un kvantitatīvi, ar civiliem un militāriem līdzekļiem un spējām iesaistoties daudzos konfliktu reģionos ārpus ES robežām. ES līmenī Latvija atbalsta kopīgos centienus Kopējās drošības un aizsardzības politikas (KDAP) attīstībā un pilnveidošanā. Latvijas interesēs ir efektīva un rīcībspējīga ES KDAP.

ES KDAP ietvaros ir sekmīgi īstenojusi un īsteno vairākas civilās un civili militārās misijas, kurās Latvija savu iespēju robežās vienmēr ir piedalījiesies.

Ierobežoto finanšu resursu dēļ 2010. gadā, ekspertu skaits, ko Latvija nosūtījusi dalībai ES civilajās misijās, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem ir ievērojami samazinājies. Šobrīd misijās strādā 5 civilie eksperti – divi civilie eksperti Afganistānā (ES policijas misijā EUPOL), divi civilie eksperti Gruzijā (ES novērošanas misijā EUMM) un viens Kosovā (ES tiesiskuma misijā EULEX).

2011. gadā ir plānots turpināt Latvijas civilo ekspertu dalību reģionos, kurus esam noteikuši par prioritāriem, tostarp misijās Afganistānā, Gruzijā un Kosovā. Tomēr vidējā termiņā Latvijas interesēs ir pakāpeniski palielināt civilo ekspertu ieguldījumu ES kopīgajās misijās, jo Latvija nevar kļūt par novērotāju ES kopējās drošības un aizsardzības politikas ietvaros. Vienlaikus Latvija ir gatava kopīgi ar citām ES dalībvalstīm meklēt jaunas, efektīvākas un elastīgākas pieejas spēju trūkuma novēršanā un jaunu civilo un militāro spēju attīstīšanā. ES militāro spēju nākotne jāskata arī ES un NATO sadarbības veicināšanas kontekstā, kā arī pilnībā jāizmanto esošo struktūru, piemēram, Eiropas Aizsardzības aģentūras, kapacitāte.

Arī Lisabonas līguma jaunie instrumenti paver līdz šim nebijušas iespējas ES KDAP attīstībā. 2010. gadā objektīvi lielāka uzmanība tika pievērsta Eiropas Ārējās darbības dienesta izveidei, taču 2011. gadā Ungārijas un Polijas prezidentūru laikā Latvijai ES KDAP tālākās attīstības iespējas un efektīvāku pieeju meklējumi būs vieni no galvenajām prioritātēm.

1.2. Dalība NATO militārajās mācībās, infrastruktūras attīstība, NATO redzamības veicināšana

No nacionālās un reģionālās drošības aspekta Latvijas interesēs ir veicināt turpmākus alianses kolektīvās aizsardzības praktiskās īstenošanas pasākumus reģionā. NATO gaisa telpas patrulēšanas misija ir redzamākais pastāvīgas NATO klātbūtnes un sabiedroto sniegtā atbalsta apliecinājums. Latvijai ir svarīga NATO kolektīvās infrastruktūras – Lielvārdes gaisa spēku bāzes – attīstība, kas vienlaikus ir nozīmīgs pienesums NATO gaisa telpas patrulēšanas misijai. Tāpat militārās mācības reģionā sniedz ne vien iespēju uzlabot savstarpējo bruņoto spēku savietojamību un karavīru gatavību, bet arī kalpo kā spēcīgs apliecinājums sabiedroto solidaritātei. 2010. gadā Latvijā norisinājās vairākas militārās mācības ar NATO un partnervalstu dalību. Nozīmīgākās no tām bija „*Sabre Strike*” (oktobris), kas bija pirmās vērienīgās praktiskās lauka mācības Latvijā. Mācību mērķis bija Baltijas valstīm sadarbībā ar ASV sagatavot un pilnveidot Nacionālo bruņoto spēku (NBS) vienību gatavību dalībai NATO vadīto Starptautisko drošības atbalsta spēku

(ISAF) operācijā Afganistānā, sekmējot sabiedroto spēku savietojamību un pilnveidojot gaisa un sauszemes operāciju spēju savstarpējo integrāciju.

1.3. Piedalīšanās ANO atbalstītajos starptautiskās drošības atbalsta spēkos (ISAF), nemilitāro kravu tranzīta uz Afganistānu nodrošināšana, civilo sadarbības projektu īstenošana Afganistānā

Alianses spēks un efektivitāte ir tiešā veidā atkarīga no sabiedroto politiskās vienotības un solidaritātes, ko veido solidārs sabiedroto ieguldījums kopīgo aizsardzības spēju veidošanā, NATO redzamības un atturēšanas pasākumos, un, svarīgākais, alianses kopīgo operacionālo uzdevumu izpildē. Latvijas bruņoto spēku dalība Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) atbalstītajā NATO vadītajā ISAF misijā Afganistānā ir jāskata kā ieguldījums alianses kolektīvās aizsardzības principa nostiprināšanā, jo Latvija nedrīkst būt tikai drošības patērētāja. Šis ir NATO *modus operandi* pamata princips, kas jāņem vērā gada nogalē Saeimai diskutējot un balsojot par termiņa pagarināšanu NBS karavīru dalībai ISAF.

Pagājušajā gadā operācijā piedalījās 175 NBS karavīri, tostarp Operacionālās sadarbības padomnieku grupas ietvaros, kura Afganistānas austrumos uzturējās līdz 2010. gada beigām. Latvijas kontingenta pamatsastāvs atrodas Farjabas provincē Afganistānas ziemeļos. 2011. gadā plānota manevra vienības izvēršana, kuras uzdevums būs apmācīt vienu no afgāņu nacionālās armijas vienībām Farjabā.

NBS karavīru un ISAF uzdevumi misijas laikā ir mainījušies. Pašlaik operācijas ietvaros uzsvars tiek likts uz atbildības par drošības situāciju Afganistānā nodošanu pašu afgāņu rokās. NATO Lisabonas samītā tika panākta vienošanās, ka pāreja tiks uzsākta 2011. gadā. Lai sasniegtu mērķi, ISAF valstis investē Afganistānas Nacionālās drošības spēkos (ANSF) – armijas un policijas veidošanā, apmācībā un ekipējumā.

Tomēr Latvijas karavīru uzdevums nekļūst vienkāršāks, lai varētu runāt par misijas Afganistānas beigšanu. Latvijas dalība misijā jāturpina, cik ilgi tas būs nepieciešams. Latvijas ieguldījumā būtu lielāks uzsvars jāliek tieši uz ANSF kapacitātes celšanu. Jau 2010. gadā NBS karavīri pildīja apmācības funkcijas. Vienlaikus pakāpeniski būtu jāpalielina Latvijas nemilitārais ieguldījums. Izvērtējot situācijas attīstību Afganistānā, starptautiskā sabiedrība un Afganistānas konflikta risināšanā iesaistītās valstis un starptautiskās organizācijas jau vairākkārt ir secinājušas, ka Afganistānas problēmas nav risināmas tikai ar militāriem līdzekļiem. Ir nepieciešama visaptveroša pieeja, palīdzot stiprināt ne tikai ANSF, bet arī sniedzot atbalstu valsts pārvaldes un tiesu varas stiprināšanā. Tāpēc arvien aktuālāka kļūst civilās iesaistes palielināšana. Lai sniegtu atbalstu tiesu varas veidošanā un policijas spēku apmācībā, divi Valsts policijas civilie eksperti piedalās ES policijas misijas (EUPOL) darbā. Ņemot vērā to, ka pieprasījums pēc dažādu jomu civiliem ekspertiem (policistiem, tiesu varas, attīstības, finanšu un citu jomu speciālistiem) tikai pieaugs, Latvijai jāizvērtē iespējas palielināt ieguldījumu Afganistānas civilo spēju stiprināšanā.

Latvija var sniegt atbalstu ar dažādu attīstības sadarbības projektu starpniecību. 2010. gada jūnijā Rīgā tika īstenots Farjabas provinces policijas un prokuratūras apmācības projekts kriminālizmeklēšanas jomā. Iepriekšējos gados Ārlietu ministrijas civilais pārstāvis Afganistānā ar visai nelielu Latvijas finansējumu spēja piesaistīt ES un atsevišķu donorvalstu, piemēram, Japānas, līdzfinansējumu un

īstenot reģiona līmenī nozīmīgus palīdzības projektus. 2010. gadā civilā pārstāvja Afganistānā vieta tika likvidēta, bet finansējums attīstības sadarbībai bija tuvu nullei. Arī 2011. gada Ārlietu ministrijas budžetā attīstības projektu realizācijai ir paredzēti vien 269 LVL.

Papildus militārajam un civilajam ieguldījumam, Latvija ir spējusi piedāvāt atbalstu sabiedrotajiem un partneriem kravu transportēšanā uz Afganistānu. Ziemeļu apgādes ceļa izveidošana caur Latviju ir gan nozīmīgs ieguldījums Afganistānas stabilizācijā, gan uzskatāms piemērs ciešai sadarbībai ar ASV. Kopš 2009. gadā kopīgi ar ASV tika izveidots šis maršruts, caur Rīgu ir pārvesti vairāk kā 20000 konteineri. Tagad tas ir izveidojies par regulāru kravu piegādes ceļu ne tikai ASV, bet arī vairākām Eiropas valstīm. Veiksmīga Ārlietu, Aizsardzības un Satiksmes ministriju ekspertu kopīga darba rezultātā, Latvija NATO ietvaros ir nostiprinājusi savu lomu kā vadošā valsts kravu transportēšanā uz Afganistānu. Faktiski Latvija ir vienīgā NATO valsts, kas piedāvā sabiedrotajiem un partneriem šāda veida loģistikas atbalstu. Protams, ka tas ir ieguvums arī Latvijas ekonomikai un Latvijas tranzīta infrastruktūras atpazīstamībai. Iespēju apgādāt savus spēkus Afganistānā bez ASV ir izmantojušas Lielbritānija, Spānija, Beļģija, Somija, Zviedrija un Norvēģija.

Ilgtermiņā Ziemeļu apgādes ceļam ir potenciāls pārtapt par nozīmīgu tirdzniecības maršrutu starp Ziemeļeiropu/Eiropu un plašāku Centrālāzijas reģionu. Turpmāko tranzīta ceļa attīstību pozitīvi varētu ietekmēt Lisabonas samitā panāktā NATO – Krievijas vienošanās, paredzot arī tranzītu atpakaļ no Afganistānas.

Latvijas interesēs ir turpināt esošo ieguldījumu (militāro, civilo, loģistikas atbalstu) Afganistānā, kā arī turpmākajos gados to pakāpeniski palielināt. 2011. gadā būs nepieciešams veikt visaptverošu izvērtējumu Latvijas dalībai ISAF, izsverot militārās un civilās iesaistes apjomus. Ņemot vērā ierobežotos līdzekļus un resursus, ko varam izmantot Afganistānas atbalstam, ir jāizvērtē to labākais un efektīvākais pielietojums, t.sk. izvērtējot līdzsvaru starp civilo un militāro ieguldījumu.

NATO vadītajā ISAF operācijā kā galvenie uzdevumi ir noteikti civiliedzīvotāju drošības nodrošināšana, terorisma apkarošana, ciešāka sadarbība ar Afganistānas nacionālajiem drošības spēkiem un bijušo kaujinieku reintegrācija.

Afganistānas stabilizācijā un ekonomiskajā attīstībā būtiska loma ir arī tās kaimiņvalstu un reģiona valstu iesaistei šajos procesos. Tādējādi Latvija turpinās attīstīt gan divpusēju dialogu ar Centrālāzijas valstīm, gan veicinās diskusijas ar reģiona partnervalstīm ES un NATO ietvaros.

1.4. ES un NATO sadarbības aspekti

NATO operacionālā pieredze, īpaši Afganistānā, apliecina efektīvas NATO – ES sadarbības nozīmi. Lai gan ar dažādiem operacionāliem uzdevumiem, NATO un ES ar vienu mērķi sadarbojas dažādu misiju ietvaros. No NATO – ES sadarbības atkarīga ne vien kopīgu mērķu sasniegšana, bet bieži vien arī operācijās dienāšo cilvēku drošība. Šis jautājums arī turpmāk būs ārlietu dienesta dienaskārtībā. Latvijas interesēs ir veicināt NATO – ES sadarbību gan stratēģiskajā līmenī – spēju attīstības un operāciju plānošanā-, gan operāciju līmenī.

1.5. Latvijas interesēm atbilstošas bruņojuma kontroles sistēmas attīstīšana

Bruņojuma kontrole, atbruņošanās un masu iznīcināšanas ieroču izplatības novēršana ir neatņemams globālās un eiroatlantiskās drošības elements. Latvijas bruņojuma kontroles un atbruņošanās politika tiek īstenota ar daudzpusējiem līgumiem un iniciatīvām šajā jomā. Latvijai ir svarīgi ievērot sabalansētu pieeju globālās atbruņošanās procesu veicināšanā un Latvijas kā NATO dalībvalsts interešu nodrošināšanā.

Šobrīd Latvijas valsts stratēģiskajām interesēm bruņojuma kontroles jomā būtiska ir ASV – Krievijas sadarbības stratēģisko ieroču samazināšanā (jaunā START, Līguma par stratēģisko ieroču samazināšanu, ratifikācija) un sarunu par parastā (konvencionālā) bruņojuma režīma Eiropā nākotni (CFE, Līguma par konvencionālo spēku izvietojumu Eiropā, režīma modernizēšana) dinamika. Latvija piedalās neformālajā 36 valstu (30 CFE dalībvalstu un 6 citu valstu) sarunu formātā Vīnē par parastā bruņojuma kontroli Eiropā, kura ietvaros turpinās kompromisa meklējumi par tālāko sarunu ietvaru, principiem un sarunu formātu.

1.6. „Rīgas konference” – nozīmīgs drošībai veltītu diskusiju forums

Savā piecu gadu pastāvēšanas laikā Rīgas konference ir kļuvusi par Ziemeļeiropā lielāko diskusiju forumu, kas ik gadu pulcē pasaules līmeņa domātājus, akadēmiķus, žurnālistus un augsta ranga politiķus, sekmējot plašu domu un viedokļu apmaiņu par starptautiskajā dienaskārtībā svarīgākajiem drošības politikas un ārpolitikas jautājumiem. Latvijas interesēs ir arī turpmāk Ārlietu un Aizsardzības ministrijas budžetā nodrošināt adekvātu finansējumu Rīgas konferences saturiskās un organizatoriskās kvalitātes veicināšanai ciešā sadarbībā ar Latvijas Transatlantisko organizāciju.

2. Latvijas ārpolitikas nostādnes Eiropas Savienības kontekstā

Latvijas ārpolitikai būtiskākais notikums Eiropas Savienībā (ES) 2010. gadā bija Eiropas Ārējās darbības dienesta izveide. No Latvijas interešu viedokļa ir svarīgi, lai nozīmīgi ārpolitiski lēmumi tiktu saskaņoti dalībvalstu starpā, lai ES ārējā darbība būtu vienotāka, redzamāka un efektīvāka gan veidojot attiecības ar stratēģiskajiem partneriem un trešajām valstīm, gan darbojoties starptautiskajās organizācijās.

2.1. Lisabonas līguma īstenošana ES kopējās ārējās un drošības politikas jomā. Eiropas Ārējās darbības dienesta veidošana

Šobrīd ir pagājis nedaudz vairāk kā gads kopš 2009. gada 1. decembra, kad stājās spēkā Lisabonas līgums (Līgums). Būtiskākās līguma izmaiņas ir saistītas ar ES ārējo darbību, nosakot, ka kopējā ārpolitikā un drošības politikā tiek integrētas arī tirdzniecības politika, attīstības sadarbības politika un humanitārā palīdzība.

Ar Līgumu ir veiktas būtiskas institucionālās izmaiņas – izveidoti divi augsti ES amati – ES Augstais pārstāvis ārlietu un drošības politikas jautājumos (Augstais pārstāvis) un Eiropadomes priekšsēdētājs, kuriem ir būtiska kompetence ES ārējā darbībā. Līgums paredz Eiropas Ārējās darbības dienesta izveidi (EĀDD), kas saskaņā ar Līgumu palīdz Augstajam pārstāvim tā pienākumu īstenošanā, kā arī nodrošina ciešu sadarbību ar citām ES institūcijām un to vadītājiem.

Kopš Līguma spēkā stāšanās ir notikušas intensīvas diskusijas par EĀDD izveidi. 2010. gada laikā ir izveidots juridiskais pamats EĀDD izveidei – pieņemts lēmums par EĀDD darbību un organizāciju, kā arī veikti nepieciešamie grozījumi citos atbilstošajos ES tiesību aktos (ES Civildienesta noteikumos un Finanšu regulā), lai nodrošinātu pilnvērtīgu un efektīvu EĀDD darbību ES institucionālās sistēmas ietvaros. Līdz ar to EĀDD izveides process ir pabeigts un 2010. gada 2. pusgadā tika uzsākts EĀDD personāla rekrutēšanas process. EĀDD personālu veido pārstāvji no trim avotiem – Eiropas Komisijas, ES Padomes Ģenerālsēkretariāta un dalībvalstu Ārlietu ministriju diplomāti.

2011. gada 1. janvārī darbā uz EĀDD ir pārcelti ES institūciju – Eiropas Komisijas un ES Padomes Ģenerālsēkretariāta – atbilstošo struktūru amatpersonas. Vienlaicīgi vakantajos EĀDD amatos uz vienlīdzības pamata tiek rekrutēti arī dalībvalstu diplomāti.

Kopš diskusijas sākuma par EĀDD izveidi Latvija konsekventi ir iestājusies par sekojošiem EĀDD izveides un darbības principiem:

- Jautājumā par EĀDD personālu: (1) vienlīdzīgs statuss EĀDD personālam neatkarīgi no tā izcelsmes avota – ES institūcijas vai dalībvalsts diplomātiskā dienesta; (2) ģeogrāfiskā un dzimumu līdzsvara ievērošana; (3) atbilstoša dalībvalstu diplomātu pārstāvība, kas noteikta lēmumā par EĀDD izveidi un ES Civildienesta noteikumu grozījumos, paredzot, ka dalībvalstu diplomātu, kas strādā EĀDD ar politikas jautājumiem, pārstāvība nedrīkst būt mazāka kā trešā daļa no kopējā personāla skaita.
- Jautājumā par EĀDD darbību: būtiskākais panākamais rezultāts ir EĀDD darbības efektivitāte, nodrošinot gan ES kopējo interešu, gan ES pilsoņu pārstāvību

trešajās valstīs, reģionos un starptautiskajās organizācijās. Tāpēc Latvija īpaši uzsvērusi nepieciešamību ES delegācijām trešajās valstīs sniegt atbalstu konsularās aizsardzības jomā ES dalībvalstu pilsoņiem, piemēram, krīžu situācijās. Lēmums par EĀDD paredz, ka jebkura dalībvalsts var lūgt šādu palīdzību ES delegācijai.

2.2. Eiropas Savienības paplašināšanās ar jaunām dalībvalstīm

Latvija konsekventi atbalsta tālāku ES paplašināšanos. Katra kandidātvalsts un potenciālā kandidātvalsts ir jāvērtē individuāli, balstoties uz dalības ES kritēriju izpildi pilnā apmērā, līdz ar to nodrošinot iestāšanās procesa kvalitāti. Neatrisinātie divpusējo attiecību jautājumi ir risināmi divpusēji un tie nedrīkst ietekmēt kandidātvalstu un potenciālo kandidātvalstu ES integrācijas procesu.

Līdzšinējās ES paplašināšanās kārtas ir sekmējušas ES politiskās un ekonomiskās ietekmes pieaugumu pasaulē, paplašinājušas ES tirgu, kā arī stabilizējušas vispārējo situāciju Eiropā un tās kaimiņu reģionos. Arī šobrīd ES paplašināšanās ir būtisks Eiropas „maigās varas” (angl. – *soft power*) instruments, kas kalpo kā pievilksnās spēks kaimiņos esošajām valstīm, veicinot politisko un ekonomisko reformu īstenošanu, tādējādi sekmējot miera, demokrātijas un stabilitātes telpas nostiprināšanos Eiropā.

Šobrīd ir deviņas ES kandidātvalstis un potenciālās kandidātvalstis, kurām ir dalības ES perspektīva, balstoties uz kritēriju izpildi. Piecas valstis ir ES kandidātvalstis (Horvātija, Turcija, Islande, Bijusī Dienvidslāvijas Republika Maķedonija, Melnkalne) un četras potenciālās kandidātvalstis (Albānija, Serbija, Bosnija un Hercegovina, Kosova), katrai atrodoties savā ES integrācijas procesa posmā.

Latvija atbalsta Kosovas ES integrācijas procesu līdz ar pārējām reģiona valstīm, t.sk. vīzu dialoga uzsākšanu ar Kosovu, kad tā būs izpildījusi nepieciešamos priekšnoteikumus.

Divpusējās attiecības

Latvijas interesēs ir veidot labas divpusējās attiecības ar ES potenciālajiem nākotnes partneriem. Latvijai ir aktīvs politiskais dialogs ar lielāko daļu paplašināšanās politikā ietverto valstu. Pēdējo gadu laikā ir notikušas Valsts prezidenta vizītes Horvātijā, Serbijā un Maķedonijā, ārlietu ministra vizītes Horvātijā, Albānijā, Maķedonijā, Kosovā, Turcijā, ārlietu ministriju politiskās konsultācijas ar Horvātiju, Turciju, Melnkalni, Maķedoniju, Albāniju, Bosniju un Hercegovinu.

2011. gadā plānots stiprināt augsta līmeņa divpusējos kontaktus ar Horvātiju, ņemot vērā ES iestāšanās sarunu noslēguma tuvošanos. Tāpat plānots uzturēt politiskos kontaktus ar Rietumbalkānu valstīm, organizējot vizīšu apmaiņu un politiskās konsultācijas. 2011. gadā ratifikācijai Saeimā tiks iesniegts Stabilizācijas un asociācijas nolīgums starp Eiropas Kopienām un to dalībvalstīm un Serbiju.

Ekonomiskās attiecības

Rietumbalkāni ir 20 miljonu iedzīvotāju liels tirgus, kam, reģiona valstīm tuvinoties ES, ir potenciāls kļūt par jaunu noieta tirgu Latvijas precēm un pakalpojumiem. Šobrīd šis tirgus ir samērā sadrumstalots, līdz ar to ekonomiskās attiecības ar reģiona valstīm nav aktīvas (tirdzniecības apgrozījums ne ar vienu no tām nepārsniedz 10 miljonus EUR gadā). Aktīvākas ir ekonomiskās attiecības ar Turciju

(70 miljoni iedzīvotāju), tirdzniecības apgrozījumam pēdējos gados sastādot 40 – 60 miljonus EUR.

Latvija ir izveidojusi tiesisko ietvaru sadarbības veicināšanai: noslēgtas un stājušās spēkā nodokļu dubultās aplikšanas un nodokļu nemaksāšanas novēršanas konvencijas ar Horvātiju, Maķedoniju, Albāniju, Serbiju, Melnkalni, Turciju, Islandi, darbojas investīciju savstarpējās veicināšanas un aizsardzības līgumi ar Horvātiju, Turciju, Islandi, notiek šādu līgumu gatavošana ar Albāniju, Bosniju un Hercegovinu.

Turcija

Latvija stingri atbalsta Turcijas ES integrācijas procesu un uzņemšanu ES pēc visu dalības ES kritēriju izpildes un pievienošanās sarunu sekmīga noslēguma. Atbalstām arī labāku ES ārpolitikas koordināciju ar Turciju esošo struktūru ietvaros.

Turcija ir stratēģiski nozīmīgs ES partneris, kam ir liels potenciāls Eiropas enerģētiskās drošības garantēšanā, kā arī ekonomiskās un politiskās ietekmes stiprināšanā pasaulē kopumā un īpaši Eiropas kaimiņu reģionos. Pēdējo gadu laikā Turcija ir būtiski aktivizējusi savu ārpolitisko darbību gan kaimiņu reģionos (Tuvie Austrumi, Kaukāzs, Balkāni), gan arī plašākā ārpolitikas arēnā (Āzija, Āfrika, Krievija).

2.3. Attīstības sadarbības politika

ES ārējā politikā attīstības sadarbībai ir centrāla loma, par galveno mērķi izvirzot nabadzības mazināšanu visā pasaulē. Ievērojot ANO saistības, ES un tās dalībvalstīm līdz 2015. gadam attīstības sadarbībai jāvelta 0.7% no nacionālā kopieņēmuma (NKI). Saskaņā ar ES saistībām Latvijai līdz 2015. gadam attīstības sadarbībai jāatvēr 0.33% no NKI.

Latvija, veidojot un īstenojot attīstības sadarbību gan divpusējā, gan trīspusējā un daudzpusējā formātā, galveno akcentu liek uz sabiedrības, vides un ekonomikas ilgtspējas veicināšanu savās prioritārajās partnervalstīs.

Ekonomiskās krīzes ietekmē 2009. un vēl jo vairāk 2010. gadā Latvijas divpusējai attīstības sadarbībai piešķirtais budžets maksimāli saruka. Tomēr arī aizvadītajā gadā Ārlietu ministrijai un citām valsts iestādēm ir izdevies rast dažādus risinājumus, lai turpinātu īstenot attīstības sadarbību Latvijas prioritārajās partnervalstīs, piemēram, piesaistot līdzekļus publiskās – privātās partnerības ietvaros, kā arī *ad hoc* veidā. Tāpat Latvija iespēju robežās ir reaģējusi uz krīzes situācijām citos pasaules reģionos, īpaši Haiti.

Latvija attīstības sadarbības politiku īsteno, vadoties no partnervalstu individuālajām vajadzībām, kā arī ievērojot principu, ka iekšējo attīstības procesu vadība un politiskā atbildība par savas valsts ilgtspējīgu attīstību var atrasties tikai pašu partnervalstu rokās. Latvija īpašu uzmanību pievērš caurskatāmības un sabiedrības informēšanas aspektiem, regulāri sadarbojoties ar Latvijas attīstības sadarbības NVO platformu – Latvijas Platformu attīstības sadarbībai.

Latvijas attīstības sadarbības politikas prioritārie reģioni ir ES Kaimiņattiecību politikas Austrumu partnerības valstis, Centrālāzijas valstis, kā arī tās valstis, kurās atrodas Latvijas militārais kontingents vai valsts nosūtīti civilie eksperti.

Latvija turpinās attīstības palīdzības sniegšanā koncentrēties uz nelielu valstu skaitu, par prioritārām izvirzot valstis, ar kurām jau izveidojusies veiksmīga sadarbība vai arī ir pieprasīta tieši Latvijas ekspertīze. Pieejamā finansējuma ietvaros Latvija atbalstu jaunattīstības valstīm turpinās piedāvāt jomās, kurās ES un tās dalībvalstu sniegtajai attīstības palīdzībai ir salīdzinošās priekšrocības, kā arī ievērojot globālos izaicinājumus – klimata pārmaiņas, enerģētiku, drošību un nodrošinājumu ar pārtiku.

2011. gadā Latvija uzsāks regulāru iemaksu veikšanu Eiropas Attīstības fondā.

2.4. Latvijas uzdevumi ES ārējās tirdzniecības politikas ietvaros

Ārlietu ministrija kopā ar Ekonomikas ministriju turpināja piedalīties ES tirdzniecības politikas īstenošanā ar trešajām valstīm, atbalstot liberālu tirdzniecības nosacījumu ievērošanu un protekcionisma ierobežošanu.

Sadarbībā ar nozaru ministrijām turpinājās darbs pie ES ekonomisko attiecību padziļināšanas ar Latvijai nozīmīgiem tirdzniecības partneriem ES kaimiņvalstīs – Ukrainu, Gruziju, Moldovu.

Ārlietu dienests aktīvi iesaistījās Latvijas pozīcijas pārstāvēšanā Krievijas iestāšanās sarunās Pasaules Tirdzniecības organizācijā (PTO) Ženēvā, kā arī sekoja līdzi daudzpusējo tirdzniecības liberalizācijas sarunu atjaunošanai. Latvija nemainīgi uzskata, ka daudzpusējā tirgu liberalizācija ir visefektīvākais instruments ekonomiskās izaugsmes veicināšanai, un iestājas par liberalizācijas sarunu noslēgšanu, sasniedzot izvirzītos mērķus.

Sarunās ar ES Austrumu kaimiņvalstu partneriem tika pausts pamudinājums turpināt nepieciešamās reformas un aicinājums koncentrēties ilgtermiņa risinājumiem. ES diskusijās Latvija iestājās par lielākas uzmanības un palīdzības veltīšanu ES Austrumu kaimiņvalstīm.

Panākts nozīmīgs progress Krievijas integrēšanā starptautiskās tirdzniecības sistēmā un Krievija 2011. gadā varētu tikt uzņemta PTO. Eiropas Komisija un Krievija vienojās par divpusējiem nosacījumiem Krievijas uzņemšanai PTO, t.sk. par eksporta nodevām koksnei un dzelzceļa pārvadājumu tarifiem. Pēc tās stāšanās spēkā Latvijai būs svarīgi nodrošināt sev labvēlīgu Krievijas eksporta nodevu kvotas sadali kokmateriāliem. Pēc Krievijas iestāšanās PTO būtiski panākt juridiski saistošu ES un Krievijas vienošanos, kas palīdzētu risināt ārpus PTO kompetences esošos tirdzniecības un investīciju vides jautājumus (piemēram, netarifu barjeru novēršana, standartu pielāgošana, investīciju vides sakārtošana Krievijā). Šos jautājumus paredzēts risināt jaunā ES – Krievijas Federācijas sadarbības līguma ietvaros, sarunās par kuru Latvijai būs jāturpina aizstāvēt savas intereses.

3. Latvijas ekonomisko interešu aizstāvība, eksporta veicināšana un investīciju piesaiste

2010. gadā ārlietu dienests, veidojot un īstenojot Latvijas ārpolitiku, priekšplānā izvirzīja Latvijas ekonomisko interešu realizāciju ārvalstīs, aktīvi strādājot pie ārvalstu investīciju piesaistes, eksporta veicināšanas un uzņēmēju interešu aizstāvības ārzemēs, kā arī dodot ieguldījumu Latvijas interesēm atbilstošas tirdzniecības līgumtiesiskās bāzes izveidē.

3.1. Interešu aizstāvība

Ārlietu dienests aktīvi iesaistās Latvijas ekonomisko interešu aizstāvībā, sniedzot atbalstu administratīvo barjeru un protekcionisma samazināšanā, kā arī iesaistoties problēmsituāciju risināšanā un sniedzot konsultācijas par biznesa specifiku ārvalstīs. Bez starpvaldību komisijām, kas ir tradicionāls formāts problēmjaudājumu risināšanai, aktuālie jautājumi tiek uzrunāti arī amatpersonu vizīšu laikā.

3.2. Investīciju piesaiste

Balstoties uz vēstniecību sniegto informāciju par ārvalstu uzņēmēju interesi un pieprasījumu pēc konkrētiem investīciju projektiem, Ārlietu ministrija konsekventi akcentējusi nepieciešamību veidot kvalitatīvu investīciju sarakstu jeb portfeli. Ārlietu ministrijas aicinājums uz proaktīvu un koordinētu rīcību ārvalstu investīciju piesaistei un investīciju projektu portfeļa izveidei ir atradis piemērotu formātu: 2010. gada augustā tika izveidota Lielo un stratēģiski nozīmīgo investīciju projektu koordinācijas padome. Ārlietu ministrija aktīvi izmanto šo formātu, sniedzot priekšlikumus par izskatāmajiem jautājumiem un tos sagatavojot apspriešanai.

2011. gadā ārlietu dienests turpinās darbu pie mērķtiecīgas un proaktīvas ārvalstu investīciju piesaistes tautsaimniecības attīstībai stratēģiski svarīgos sektoros. Tiks aktivizēts darbs pie katrai konkrētai valstij atbilstoša investīciju portfeļa sagatavošanas, iesniegšanas un lobēšanas. Investīciju piesaistes tematika tiks uzrunāta augsta līmeņa amatpersonu sarunās un biznesa forumos.

Vienlaikus ārlietu dienests atbalsta Latvijas uzņēmēju centienus veikt investīcijas ārvalstīs, tādējādi nostiprinot pozīcijas ārvalstu tirgos un ceļot šo uzņēmumu konkurētspēju.

3.3. Investīciju politika

Ārlietu dienests turpināja sniegt savu ieguldījumu Latvijas kā pievilcīgas investīciju vides nodrošināšanā un Latvijas investoru interešu aizstāvībā ārvalstīs, t.sk. strādājot pie līgumtiesiskās bāzes paplašināšanas.

Divpusējo attiecību ietvaros tika izveidotas investīciju līgumtiesiskās attiecības starp Latviju un Indiju, noslēdzot līgumu par savstarpējo ieguldījumu veicināšanu un aizsardzību.

ĀM turpina darbu arī pie vairākiem līgumprojektiem, piemēram, ar Apvienotajiem Arābu Emirātiem, ar kuriem sarunas plānotas 2011. gada sākumā.

Attiecībā uz investīciju līguma noslēgšanu ar Krievijas Federāciju, ĀM ir piedāvājusi Krievijas pusei vairākus kompromisa priekšlikumus, kas nodrošinātu

nediskriminācijas jeb nacionālā režīma garantēšanu saskaņā ar starpvalstu vienošanos. Tas arī pilnībā atbilstu starptautiskajai investīciju līgumu slēgšanas labajai praksei, ieskaitot Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) ieteiktajam modelim. Sarunu tālākā gaita ir lielā mērā atkarīga no 2010. gada pavasarī uzsāktās investīciju režīma liberalizācijas Krievijā. Latvija vairākkārt paudusi gatavību turpināt sarunas pēc šī procesa pabeigšanas. 2011. gada pirmajā pusē Ministru kabinets sniegs savu vērtējumu par sarunu tālāko virzību.

Līdz ar Līguma par ES darbību spēkā stāšanos investīciju politika tika nodota ES kompetencē un tika uzsākta diskusija par kopējās politikas saturu. Latvijas interesēs ir izveidot efektīvu ES investīciju politiku, tāpēc būtiski aktīvi iesaistīties tās veidošanā. Vienota ES politika radīs priekšnosacījumus papildus investīciju piesaistei Latvijā, kā arī nodrošinās aptverošu aizsardzību Latvijas investīcijām trešajās valstīs. Vienlaicīgi kopējās ES investīciju politikas izveide un ieviešana nedrīkst mazināt investoru priekšrocības, ko sniedz spēkā esošie dalībvalstu divpusējie līgumi. Kamēr nav panākta vienošanās par alternatīviem instrumentiem un mehānismiem, lai aizstātu ES dalībvalstu divpusējos investīciju līgumus, šādiem līgumiem jāpaliek spēkā.

Sadarbībā ar Ekonomikas ministriju tika formulēta pozīcija par Latvijas interesēm, kā arī tika uzsākts un turpināsies darbs pie regulas par nosacījumiem dalībvalstu divpusējo līgumu saglabāšanai, ņemot vērā ES un dalībvalstu kompetenču pārdali.

3.4. Eksporta veicināšanas pasākumi, sadarbība ar nevalstiskajām organizācijām un sociālajiem partneriem

Pašlaik ārvalstīs darbojas 45 Latvijas diplomātiskās pārstāvniecības – tai skaitā 35 vēstniecības, 7 pārstāvniecības, 1 ģenerālkonsulāts un 2 konsulāti. Katrā no šīm pārstāvniecībām konkrēta diplomāta pienākumos ietilpst arī Latvijas ekonomisko interešu aizstāvība. Arī deviņas no desmit Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras (LIAA) ārējām ekonomiskajām pārstāvniecībām darbojas vēstniecību telpās, tādējādi nodrošinot efektīvu sadarbību un resursu konsolidāciju.

Par spīti ierobežotajiem cilvēku un finanšu resursiem, vēstniecības sniedz praktisku atbalstu Latvijas uzņēmējiem biznesa sadarbības uzsākšanā un attīstīšanā, kā arī problēmsituāciju risināšanā, nodrošinot informāciju par rezidences valsts tirgu un biznesa praksi, piedāvājot atbalstu kontaktu veidošanā, palīdzot rīkot gan individuālu uzņēmumu vizītes, gan tirdzniecības misijas un augsta līmeņa amatpersonas pavadošās biznesa delegāciju vizītes. Vēstniecības nodrošina arī atbalstu mārketinga aktivitātēm, tostarp dalībai izstādēs.

2010. gadā Ārlietu ministrija veikusi dažādus pasākumus, lai veicinātu sabiedrības un uzņēmēju izpratni par ārlietu dienesta atbalsta iespējām ārējos tirgos – ar apaļā galda diskusiju ciklu, tīmekļa vietnēm, publikācijām plašsaziņas līdzekļos un informatīviem semināriem.

Sadarbībā ar laikrakstu „Dienas bizness” uzsākta vēstnieku emuāru sērija „Ārlietu dienests Latvijas eksportam” par rezidences valsts tirgus raksturojumu, uzņēmēju iespējām tirgu apgūšanā, kā arī vēstniecības piedāvātajiem atbalsta pasākumiem un ieteikumiem veiksmīgām mārketinga aktivitātēm atbilstoši valsts specifikai. 2011. gadā plānots turpināt vēstnieku emuāru publicēšanu. Vienlaikus tiks meklētas un realizētas jaunas interaktīvas komunikācijas formas.

Tradicionāls formāts uzņēmēju interešu veicināšanai ārvalstīs ir uzņēmēju pavadošo delegāciju veidošana augsta līmeņa amatpersonu izejošo vizīšu laikā. Šādu praksi plānots turpināt arī 2011. gadā.

Ārlietu dienestam ar LIAA ir ikdienas sadarbība. Notiek regulāra ārējās ekonomiskās darbības koordinēšana, izmantojot trīspusējo sanāksmju formātu (Ārlietu ministrija, Ekonomikas ministrija, LIAA), lai apspriestu aktuālos projektus un plānotos pasākumus Latvijas ārējo ekonomisko interešu efektīvai realizācijai. 2011. gada sākumā Ārlietu ministrija ierosināja šajā koordinācijas darbā daudz aktīvāk piesaistīt uzņēmēju apvienības – Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameru (LTRK), Latvijas Darba devēju konfederāciju (LDDK) un nozaru asociācijas, kas ļautu jau agrīnā stadijā apzināt uzņēmēju intereses un sekmīgāk plānot ārējo ekonomisko darbību. Pirmās paplašinātās sēdes ietvaros jau uzsākta 2011.gadā īstenojamo pasākumu un vizīšu plānu saskaņošana starp Ārlietu ministriju, Ekonomikas ministriju, LIAA un LDDK.

2010. gadā Ārlietu ministrija un Latvijas vēstniecības ārvalstīs aktīvi sadarbojās ar LIAA biznesa forumu, semināru un kontaktbiržu rīkošanā, sniedzot prezentācijas par biznesa sadarbības iespējām dažādās valstīs. Sadarbībā ar vēstniecībām tiek rīkotas arī dažādas uzņēmēju vizītes ārvalstīs, lai meklētu jaunas biznesa paplašināšanās iespējas Latvijai nozīmīgos tirgos.

Efektīvākai Latvijas uzņēmēju interešu identificēšanai un pārstāvībai ārlietu dienests 2010. gada nogalē uzsāka izmantot biznesa sadarbības anketu, kuru līdz šim jau veiksmīgi izmanto LIAA un LTRK, veidojot vienotu uzņēmumu datu bāzi un uzlabojot atbalsta sniegšanu katrai konkrētai kompānijai. Anketā uzņēmums sniedz informāciju par sevi, norādot interesējošos tirgus un sadarbības veidus.

Ārlietu dienests ir intensīvi sadarbojies ar partneriem – nevalstiskajām organizācijām. Ārlietu ministrija 2010. gadā turpināja iepriekšējā gadā uzsākto un sadarbībā ar nozaru asociācijām rīkoto apaļā galda diskusiju ciklu „*Ārlietu dienests Latvijas eksportam. Uzņēmēju tikšanās ar Latvijas vēstniekiem*“. Gada laikā notika 10 apaļā galda pasākumi, aptverot visas Latvijas vadošās tautsaimniecības nozares – ķīmisko rūpniecību, informācijas tehnoloģijas un telekomunikācijas, tūrisma industriju, mašīnbūvi un metālapstrādi, tranzītu un loģistiku, pārtikas rūpniecību un kokrūpniecību. Diskusiju mērķis bija atrast konkrētus risinājumus Latvijas uzņēmumu eksportspējas palielināšanai un tirgu paplašināšanai, izmantojot Latvijas ārlietu dienesta atbalsta iespējas.

Statistikas dati liecina, ka 2010. gada deviņos mēnešos bija vērojams iespaidīgs eksporta pieaugums – kopumā par 30.7%. Salīdzinot ar 2009. gada attiecīgo periodu, pieauga eksports ne tikai uz Latvijai tradicionālajiem tirgiem – Poliju (par 95%), Krieviju (54%), Lielbritāniju (53%), Zviedriju (37%), Ukrainu (35%), Igauniju (29%), Lietuvu (28%) un Vāciju (26%), bet arī uz jaunajiem tirgiem – Vjetnamu (680%), Brazīliju (203%), Ēģipti (133%), Turciju (105%), Ķīnu (43%) un Japānu (31%).

Nākamgad Ārlietu ministrija turpinās diskusiju ciklu, katrā sarunā padziļināti analizējot vienas nozares vai apakšnozares iespējas kādas konkrētas valsts tirgus apgūšanā, akcentējot ārlietu dienesta un īpaši vēstniecības atbalsta formas.

2010. gadā sadarbībā ar LTRK notikuši vairāki semināri par uzņēmējdarbības iespējām ārvalstīs. Ārlietu dienests iesaistījies arī LTRK izejošo un ienākošo

tirdzniecības misiju organizēšanā, īpaši aptverot attālākas valstis un reģionus, kur nav Latvijas diplomātisko pārstāvniecību.

2010. gadā ārlietu dienesta un Latvijas Darba devēju konfederācijas (LDDK) sadarbība ir bijusi konstruktīva un balstīta uz abpusēju ieinteresētību. Veiksmīga sadarbība ir notikusi gan ar vēstniecībām ārvalstīs, gan ar Ārlietu ministriju, strādājot pie Latvijas ārējo ekonomisko interešu noteikšanas un uzņēmēju informēšanas par diplomātisko pārstāvniecību sniegtajām atbalsta iespējām. Nozīmīga ir LDDK pārstāvju iesaiste uzņēmēju sadarbības veicināšanā, izmantojot lietišķo sadarbības padomju formātus, kas nodrošina veiksmīgu biznesa interešu definēšanu un ļauj sekmīgāk pieņemt ārvalstu tirgu apgūšanas izaicinājumus.

2011. gadā Ārlietu ministrija ciešāk sadarbosies ar LDDK, LTRK un tautsaimniecības nozaru asociācijām, paplašinātā trīspusējās sadarbības koordinācijas mehānisma ietvaros konceptuāli apspriežot aktuālos jautājumus un nodrošinot nepieciešamās informācijas apriti. Tāpat tiks turpināta konstruktīva sadarbība kopīgu semināru un vizīšu organizēšanā, informējot par biznesa iespējām ārvalstu tirgos un sniedzot uzņēmējiem ārlietu dienesta ārējo tirgu ekspertīzi.

Sadarbību ar uzņēmējiem Ārlietu ministrija ir īstenojusi ne tikai galvaspilsētā, bet arī Latvijas novados. 2010. gadā pēc Ārlietu ministrijas iniciatīvas 7 Latvijas pilsētās ES finansēta projekta „Soli pa solim” ietvaros notika semināri, kuros par ārlietu dienesta atbalsta iespējām un sadarbības perspektīvām ar savas rezidences valsti stāstījuši diplomātisko pārstāvniecību darbinieki. Projekta galvenais mērķis bija uzņēmēju informēšana un konkurētspējas celšana dažādos Latvijas reģionos.

Ņemot vērā tūrisma industrijas attīstības nozīmīgo pienesumu valsts ekonomiskajai izaugsmei un ieguldījumu jaunu biznesa kontaktu veidošanā, 2010. gadā ārlietu dienests aktīvi veicināja ienākošo tūrisma, sadarbojoties ar Tūrisma attīstības valsts aģentūru, Rīgas Tūrisma attīstības biroju, Latvijas Tūrisma aģentu asociāciju, kā arī virkni vietējo un starptautisko tūrisma operatoru. 2011. gadā ārlietu dienests kopā ar nozares institūcijām turpinās perspektīvo tūrisma tirgu apzināšanu un apgūšanu.

2010. gada jūlijā kārtējās Latvijas goda konsulu sanāksmes laikā uzsvars tika likts uz ārējās ekonomiskās sadarbības jautājumiem, akcentējot nepieciešamību turpināt un sekmēt Latvijas eksporta veicināšanu un ārvalstu investīciju piesaisti, izmantojot gan goda konsulu zināšanas un pieredzi, gan viņu ekspertīzi un personīgos kontaktus. Ārvalstīs darbojas 122 Latvijas goda konsuli un 9 goda ģenerālkonsuli. Sanāksmē piedalījās 80 Latvijas goda konsuli no 49 pasaules valstīm. 2011. gadā Ārlietu ministrija plāno efektīvāk izmantot šo instrumentu Latvijas ekonomisko interešu pārstāvībai ārvalstīs, it īpaši valstīs un reģionos, kur Latvijai nav savu diplomātisko pārstāvniecību.

3.5. Enerģētiskā drošība

Ārlietu dienests ir aktīvi iesaistījies Latvijas enerģētiskās drošības jautājumu risināšanā. Latvijas pozīcija par tādu svarīgu enerģētikas infrastruktūras projektu kā starpsavienojumi ar Somiju, Zviedriju, Lietuvu, Igauniju un Poliju, kā arī Visaginas atomelektrostacijas realizāciju, tiek aizstāvēta sanāksmēs ar iesaistīto valdības pārstāvjiem un valstu ministriju ekspertiem.

Tuvākajā laikā Ārlietu ministrija aktīvi aizstāvēs Latvijas intereses enerģijas piegāžu drošības un enerģijas avotu dažādošanas projektos, piemēram, sašķidrinātās gāzes termināļa projektā Latvijā un Visaginas atomelektrostacijas celtniecībā.

Latvijai būs mērķtiecīgi jāturpina pildīt Baltijas enerģētikas tirgus starpsavienojuma plānā ietvertie enerģētikas tirgus liberalizācijas uzdevumi.

Lai veicinātu alternatīvu enerģijas avotu izmantošanu Latvijā, Ārlietu ministrija, piemēram, ir rosinājusi slānekļa gāzes potenciāla izpētē sadarboties ar ASV, ņemot vērā šīs valsts pieredzi un iespējas attiecīgo tehnoloģiju jomā. ASV izrāda interesi sadarbību attīstīt un pašlaik uzsākta projekta izpētes procesa sagatavošana.

Lai sekmīgi aizstāvētu Latvijas enerģētiskās intereses sarunās gan ar Eiropas Komisiju, gan ar ES dalībvalstīm, gan trešajām valstīm, ļoti svarīga ir precīza, pamatota, tendencēm atbilstoša un tālredzīga Latvijas enerģētikas politikas pamatnostādņu definēšana. Tās ļautu Latvijai savlaicīgi un aktīvi uzsākt savu interešu aizstāvēšanu gan attiecībā uz infrastruktūras un energoresursu izpētes projektiem, gan piedaloties ES enerģētikas politikas veidošanā un īstenošanā.

3.6. Konsulārā dienesta uzdevumi

Vīzu izsniegšana ārvalstniekiem Latvijas diplomātiskajās un konsulārajās pārstāvniecībās joprojām ir viens no svarīgākajiem ārlietu dienesta uzdevumiem arī saistībā ar eksporta veicināšanu un investīciju piesaisti.

Lai veicinātu tūrisma attīstību un ekonomisko sadarbību, Ārlietu ministrija ir izstrādājusi elastīgākas vīzu procedūras un ieviesusi citus nozīmīgus atvieglojumus vīzu saņemšanai Latvijas diplomātiskajās un konsulārajās pārstāvniecībās ārvalstīs. Latvijas pārstāvniecībās ir aizsākta arī plašāka daudzkārtēju ieeļošanas vīzu izsniegšana personām, kuras vēlas apmeklēt Latviju vairākkārtīgi. Ar gandarījumu var secināt, ka pēdējā gada laikā ir vērojams vīzu pieprasītāju skaita pieaugums Latvijas pārstāvniecībās ārpus Šengenas telpas. Ievērojami palielinājies ir arī izsniegto daudzkārtējo ieeļošanas vīzu ar garākiem derīguma termiņiem skaits ne tikai personām, kuru ieeļošanas mērķis ir privāta vizīte, bet arī ārzemniekiem, kuri apmeklē Latviju biznesa un tūrisma nolūkā.

Salīdzinājumam – 2010. gadā (no 1. janvāra līdz 31. decembrim) Latvijas pārstāvniecībās ārvalstīs kopumā tika izskatīti 137811 vīzu pieteikumi, kas ir par 12% vairāk nekā 2009. gadā, No tām t.s. „biznesa vīzas” 2010. gadā sastāda 10% no visu ārzemniekiem izsniegto vīzu kopskaita.

Lai atvieglotu vīzu pieteikumu iesniegšanu, ir panāktas vienošanās ar vairākām citām Šengenas līguma dalībvalstīm par Latvijas pārstāvēšanu vīzu izsniegšanā reģionos un teritorijās, kurās nav Latvijas pārstāvniecības. Pateicoties pārstāvības iespējām, ārzemniekiem, kuri vēlas doties uz Latviju, bet kuru dzīvesvietā nav Latvijas vēstniecības, ir iespējas pieprasīt vīzu citas Šengenas līguma dalībvalsts pārstāvniecībā, ar kuru Latvija ir vienojusies par pārstāvību vīzu izsniegšanā. Ārlietu ministrija pašlaik ir noslēgusi līgumus par Latvijas pārstāvību vīzu izsniegšanā 53 dažādās pasaules vietās. Slēdzot jaunus līgumus par vīzu pārstāvību tiek ņemtas vērā arī Latvijas uzņēmēju intereses.

4. Divpusējās attiecības

Divpusējās attiecībās 2011. gadā un arī turpmāk īpašs uzsvars tiks likts uz ekonomisko attiecību stiprināšanu, vienlaikus uzturot un attīstot sadarbību arī citās sabiedrībai svarīgās jomās, piemēram, izglītībā un kultūrā. Lai labāk aizstāvētu Latvijas intereses ES, NATO un starptautisko organizāciju ietvaros, plānots turpināt regulāras konsultācijas gan augstākajā politiskajā, gan ekspertu līmenī ar partnervalstīm, skaidrojot savu nostāju Latvijai svarīgos jautājumos. 2014. gadā Rīga kļūs par Eiropas kultūras galvaspilsētu, tāpēc svarīgi turpināt Latvijas kultūras klātesamības un tēla atpazīstamības veicināšanu Eiropā.

4.1. Baltijas valstu un Ziemeļvalstu sadarbība reģionālā kontekstā

Latvijas mērķis ir integrēts un solidārs Baltijas valstu un Ziemeļvalstu (NB8) reģions, kas attīstītos pēc iespējas harmoniskāk, izmantotu savu politisko un ekonomisko potenciālu, mērķtiecīgi konsolidētu pieejamos resursus un tādējādi sekmīgāk konkurētu globālajā vidē. Ņemot vērā vispasaules krīzes veicināto Baltijas jūras reģiona valstu ekonomisko un sociālo atšķirību palielināšanos, vitāli svarīga ir Baltijas valstu un Ziemeļvalstu attīstības līmeņa savstarpējā izlīdzināšanās.

Politiskajā dimensijā tas nozīmē sadarbības stiprināšanu reģiona valstu ietekmes palielināšanai ES, NATO un citās starptautiskās organizācijās, t.sk. izmantojot koordinētu interešu aizstāvību. Būtiska ir viedokļu koordinācija un saskaņota reakcija uz starptautiski nozīmīgiem notikumiem, pastiprinot reģiona ietekmi globālajā politikā. Nepieciešama Baltijas valstu kopīga izpratne par finanšu un cilvēkresursu kapacitātes palielināšanu sadarbībai starp Ziemeļu Ministru padomi un Baltijas Ministru padomi. Svarīgi ir turpināt īstenot ES stratēģiju Baltijas jūras reģionam.

Ekonomiskajā dimensijā uzsvars jāliek uz resursu konsolidēšanu kopīgu projektu īstenošanai. Jātiecas uz koordinētu pieeju transporta infrastruktūras attīstībai, lai nodrošinātu reģiona pieejamību (austrumu virziens, ziemeļu – dienvidu virziens), t.sk. aktīvi iesaistoties ES stratēģijas Baltijas jūras reģionam projektu īstenošanā un Ziemeļu dimensijas Transporta un loģistikas partnerības darbībā. Reģionā efektīvi jāizmanto vienotā tirgus priekšrocības, ko nekavē slēpti un atklāti administratīvi šķēršļi. Regulāri jāsadarbojas uzņēmējdarbības, zinātnes, pētniecības un inovāciju projektos. Analizējama iespēja veidot kopīgas vēstniecības, kā arī sadarboties attīstības sadarbības projektos.

2010. gadā Latvija izmantoja prezidentūru Baltijas Ministru padomē, kā arī Baltijas valstu un Ziemeļvalstu (NB8) ārpolitiskajos formātos, lai radītu pamatu minēto uzdevumu sasniegšanai. Pēc Latvijas iniciatīvas tika sagatavots augsta līmeņa neatkarīgo ekspertu (bijušais Latvijas Ministru prezidents un ārlietu ministrs V. Birkavs un bijušais Dānijas aizsardzības ministrs S. Gāde) ziņojums par NB8 līdzšinējo sadarbību un tās nākotnei nozīmīgajiem virzieniem. Ziņotāji nāca klajā ar 38 praktiskām rekomendācijām, no kurām 16 ir atzītas par ieviešamām tuvākajā laikā.

NB8 ārlietu ministri ir vienojušies 2011. gada augustā Helsinkos rīkot reģionālu konferenci Baltijas valstu un Ziemeļvalstu diplomātisko attiecību atjaunošanas 20. gadadienas kontekstā, uzsverot mūsu valstu nākotnes sadarbības potenciālu.

Viens no būtiskiem secinājumiem, pie kura ziņotāji nonāca, intervējot politiķus, amatpersonas un ekspertus NB8 valstu galvaspilsētās, – Baltijas valstu ciešāka sadarbība un koordinēta sadarbības interešu izvirzīšana iepretim Ziemeļvalstīm dotu nozīmīgu ieguldījumu NB8 sadarbībā kopumā.

Divpusējā sadarbība ar Baltijas valstīm un Ziemeļvalstīm

Iepriekš minēto mērķu sasniegšanai nepieciešama arī intensīva divpusējā sadarbība ar reģiona partneriem, regulārs dialogs politiskajā līmenī un attiecību perspektīvas analīze.

Nopietnu ieguldījumu ciešākā Baltijas valstu un Ziemeļvalstu sadarbībā dotu lielāka integrācija un koordinācija Baltijas valstu starpā. Tāpēc Latvija ļoti pozitīvi vērtē procesu, kas ir aizsācies ar Latvijas un **Igaunijas** Nākotnes sadarbības ziņojuma izstrādi un apstiprināšanu. 2010. gada decembrī Rīgā notika ziņojuma ieviešanai veltīta konference, kuras secinājumi bija nepārprotami – jānovērš administratīvie šķēršļi Latvijas un Igaunijas uzņēmējdarbības ārējās konkurētspējas palielināšanai, jāharmonizē uzņēmējdarbības vidi regulējošā likumdošana un jāattīsta infrastruktūra. Baltijas valstīm jāspēj pārvarēt lokālā konkurence (vismaz tūrisma jomā) un pret lielajiem trešo valstu konkurentiem jāpozicionējas kā vienotam partnerim. 2011. gada nogalē plānots rīkot konferenci ziņojuma īstenošanas gaitas izvērtēšanai.

Par ļoti nozīmīgu diplomātiskās sadarbības attīstības soli uzskatāma vienošanās no 2010. gada 1. janvāra uzsākt Latvijas un Igaunijas vēstniecību darbu kopīgās diplomātiskās telpās Kairā, Ēģiptes Arābu Republikā.

Veiksmīgi attīstās 2010. gadā uzsāktais Latvijas un Igaunijas Ārlietu ministriju kopīgās tulkotāju balvas projekts.

Attiecībās ar **Lietuvu** nozīmīga loma ir enerģētikas jautājumiem un nepieciešamībai apvienot spēkus stratēģisko projektu īstenošanā, enerģētikas neatkarības un diversifikācijas veicināšanā. Joprojām centrāls ir Visaginas atomelektrostacijas projekts, kur pašlaik aktuāli ir stratēģiskā investora meklējumi. Latvijas un Lietuvas tirdzniecības apgrozījums konsekventi pieaug. Lietuva ir lielākā Latvijas ārējās tirdzniecības partnere. Latvija ir ieinteresēta piesaistīt lietuviešu investīcijas, īpaši nozarēs ar augstu pievienoto vērtību. Lietuva ir viens no svarīgākajiem tirgiem tūrisma jomā, savukārt Rīgas lidosta šobrīd ir izveidojusies par reģionālu tranzīta centru. Ir panākta vienošanās par Latvijas – Lietuvas Nākotnes sadarbības ziņojuma galvenajiem principiem un tuvākajā laikā plānots uzsākt tā sagatavošanu.

2010. gadā turpinājās aktīva Latvijas – **Somijas** politiskā un ekonomiskā sadarbība. 2010. gada jūnijā notika Somijas prezidentes T. Halonenas vizīte Latvijā, kuras ietvaros notikušais Latvijas – Somijas Biznesa forums ieguva uzņēmēju atsaucību – to apmeklēja ap 100 Latvijas un Somijas uzņēmumu, kas pārstāvēja būvniecības, mašīnbūves, tipogrāfijas, pārtikas pārstrādes, informācijas tehnoloģiju, finanšu, transporta, enerģētikas u.c. nozares. 2011. gadā jāveicina uzņēmēju sadarbība celtniecības, korrūpcijas, kā arī tūrisma nozarē, ņemot vērā kompānijas *airBaltic* stratēģiskās attīstības plānus. Vienlaikus jā rūpējas par investīciju piesaisti no Somijas.

Liela nozīme piešķirama konstruktīvu un pragmatisku attiecību attīstībai ar **Zviedriju**. Latvija ir ieinteresēta divpusējo attiecību padziļināšanā politiskajā, ekonomiskajā, kultūras un citās jomās. Būtisks priekšnoteikums divpusējo attiecību paplašināšanai ir aktīva vizīšu apmaiņa un savstarpējo kontaktu padziļināšana.

Latvija atbalsta sadarbības stiprināšanu ar Zviedriju finanšu stabilitātes, krīžu vadības un uzraudzības jomā. 2010. gada augustā panāktā vienošanās par Baltijas un Ziemeļvalstu finanšu uzraudzības iestāžu sadarbību paaugstinās gatavību kopīgiem spēkiem risināt pārrobežu finanšu stabilitātes jautājumus Baltijas un Ziemeļvalstu reģionā.

Zviedrija tradicionāli ir viena no svarīgākajām Latvijas tirdznieciski ekonomiskās sadarbības partnervalstīm un nozīmīgs investors Latvijā. Latvija ir ieinteresēta sadarboties ar Zviedriju, lai ievērojamie finanšu sektorā pieejamie līdzekļi tiktu izmantoti reālās ekonomikas kreditēšanai, jo būtiskas ir investīcijas ne tikai finanšu, bet arī citos Latvijas tautsaimniecības sektoros.

Spilgts piemērs abu valstu sadarbībai kultūras jomā ir Rīgas un Zviedrijas ziemeļu pilsētas Ūmeo gatavošanās kļūt par Eiropas kultūras galvaspilsētām 2014. gadā.

Latvijas un **Norvēģijas** attiecībās politiski svarīga ir veiksmīgā sadarbība starptautisko drošības spēku misijā Afganistānā. Ekonomikas jomā augstu vērtējami Norvēģijas finanšu instrumenta un Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta ietvaros Latvijā realizētie projekti un nepieciešams turpināt tikpat aktīvu savstarpējo projektu īstenošanu arī nākamajā finanšu periodā (2009. – 2014. gadā).

Sagaidāms, ka 2011. gads būs aktīva darba gads attiecībās ar **Dāniju**. 2011. gada 25. augustā Kopenhāgenā plānota Baltijas valstu un Dānijas konference, kas veltīta Baltijas valstu neatkarības atjaunošanai. Iecerēts stiprināt arī ekonomisko sadarbību, īpaši pārņemot Dānijas pieredzi videi draudzīgo tehnoloģiju jomā.

2010. gadā Latvija uzturēja ciešu politisko dialogu ar **Īslandi**, paužot stingru atbalstu ES iestāšanās sarunu uzsākšanai par šo Ziemeļvalsti. Notika regulāri kontakti ārlietu ministru līmenī, Īslande augstu novērtēja no Latvijas saņemto atbalstu. 2011. gadā plānots palielināt augsta līmeņa vizīšu apmaiņu. Īpaša uzmanība tiks veltīta Latvijas neatkarības atjaunošanas 20. gadadienas pieminēšanai, jo Īslande bija pirmā valsts, kas 1991. gada augustā atzina Latvijas neatkarību.

4.2. Sadarbība ar ASV gan drošības jomā, gan visā divpusējo attiecību spektrā; attiecības ar Kanādu

ASV ir nozīmīgs Latvijas stratēģiskais politiskais partneris visā Latvijas interešu spektrā, īpaši drošības un aizsardzības jautājumos. Jāpadziļina militārā sadarbībā ar ASV divpusējā, reģionālā un NATO līmenī. Latvijai jāturpina atbalstīt starptautiskie spēki Afganistānā un cieši jāsadarbjas ar ASV kopējo militāro un politisko mērķu sasniegšanā.

Sadarbība drošības un aizsardzības jautājumos ir nostiprinājusies divpusējo attiecību līmenī, sadarbojoties NATO ietvaros un iegūstot pieredzi karavīriem kopīgi pildot uzdevumus starptautisko operāciju ietvaros. Nozīmīgs ir bijis ASV atbalsts un ieguldījums kopīgu mācību organizēšanā un militārās infrastruktūras attīstībā Latvijā. Īpaša uzmanība visās mācībās tika veltīta militāro un civilo

institūciju sadarbības pilnveidošanai, t.sk. sniedzot uzņemošās valsts atbalstu operāciju laikā.

Ar ASV atbalstu 2010. gada oktobrī Ādažos notika militārās mācības „*Sabre Strike*”, kas bija pirmās vērienīgās praktiskās lauka mācības Latvijā. Tajās piedalījās vairāk nekā 1700 karavīru no Baltijas valstīm, Polijas un ASV. Mācību mērķis bija sadarbībā ar ASV sagatavot un pilnveidot NBS vienību gatavību dalībai NATO vadītajā ISAF operācijā Afganistānā, sekmējot sabiedroto spēku savietojamību un pilnveidojot gaisa un sauszemes operāciju spēju savstarpējo integrāciju. ASV ir novērtējusi Latvijas karavīru ieguldījumu, pasniedzot ASV militāros apbalvojumus 35 Afganistānā dienējušiem Latvijas karavīriem.

Latvija ir atbalstījusi ASV lūgumu izmitināt savā teritorijā Gvantanamo aizturēto.

Latvija turpina aktīvi piedalīties ES – ASV attiecību veidošanā transatlantiskā dialoga ietvaros, pievēršot uzmanību tādiem jautājumiem kā ES – ASV Enerģētikas padomes darbs un Transatlantiskās Ekonomiskās padomes veidošana. Jāturpina attīstīt sadarbība ar ASV reģionālo formātu (Baltijas valstu, Paplašinātas sadarbības Ziemeļeiropā (e-PINE), Centrāleiropas – „Viļņas desmitnieks”) ietvaros. Veiksmīgs piemērs bija ASV prezidenta B. Obamas tikšanās ar Centrālās un Austrumeiropas valstu līderiem Prāgā 2010. gada pavasarī.

Latvija izmanto ASV politikas ar Krieviju izmaiņu sniegtās politiskās un ekonomiskās iespējas. Latvija tiecas piesaistīt ASV investīcijas enerģētikas un finanšu pakalpojumu jomās, attīsta sadarbību transporta un tranzītpakalpojumu sektoros.

Divpusējās attiecībās jāturpina veicināt interese par Latviju un Baltiju ASV administrācijā un ārpolitikas veidotāju vidē, uzturot regulāru politisko dialogu ar ASV valsts amatpersonām vizīšu apmaiņu veidā un ekspertu līmenī. Latvijas interesēs ir piesaistīt ilgtermiņa investorus no ASV un kāpināt preču un pakalpojumu tirdzniecības apgrozījumu. 2010. gadā Latviju apmeklēja ASV īpašais sūtnis enerģētikas jautājumos R. Morningstārs un ASV Valsts kases sekretāra vietnieks N. Volins. Latvijas Ministru prezidents vizītē Vašingtonā tikās ar ASV viceprezidentu, valsts sekretāri un ASV ārpolitikas veidotājiem, apliecinot Latvijas – ASV stratēģisko attiecību raksturu. Latvijas Saeimas priekšsēdētājs NB8 parlamenta priekšsēdētāju delegācijas sastāvā tikās ar ASV Kongresa spīkeri.

Sadarbībā ar ASV ir izveidots Baltijas – ASV Brīvības fonds ar biroju Rīgā, kas piedāvā Baltijas valstu jauniešiem izglītības programmu finansējumu 60 miljonu USD apmērā.

Kopš 2009. gada Ārlietu ministrija veic aktīvu darbu, lai veicinātu Latvijā ražoto nemilitāro preču iepirkumus ASV militārā kontingenta apgādei. Ir notikušas ASV valdības aģentūras *Defense Logistics Agency* pārstāvju vizītes Latvijā, lai apzinātu Latvijas uzņēmēju iespējas piegādāt preces ASV militārā personāla vajadzībām Afganistānā. Pozitīvi jāvērtē NATO un Krievijas vienošanās par nemilitāro kravu tranzīta paplašināšanu, ietverot tajā kravu transportēšanu arī no Afganistānas.

Kā īpašs panākums jāatzīmē 2010. gada 14. – 17. septembrī Ārlietu ministrijas sadarbībā ar Aizsardzības ministriju, LIAA un ASV vēstniecību Latvijā rīkotās Ražotāju dienas. To laikā vairāk kā 100 Latvijas uzņēmumu pārstāvji tika iepazīstināti ar iespējām piedalīties tiešo piegādātāju iepirkumu konkursos. Ražotāju dienu laikā notika 136 individuālās tikšanās ar Latvijas kompānijām, ar

virkni no tām tiek turpināti kontakti un veikti priekšdarbi praktiskās sadarbības uzsākšanai.

Ārlietu ministrijas kompetencē ir Latvijas uzņēmumu informēšana par iespējam piedalīties ASV aģentūru iepirkumos, tiešo kontaktu veidošanas veicināšana, panāktā progresa pārraudzība, kā arī radušos šķēršļu identificēšana un risinājumu meklēšana to pārvarēšanai kopā ar ASV partneriem. Arī 2011. gadā ir svarīgi iepirkumu jautājumu uzturēt Latvijas – ASV divpusējo attiecību dienaskārtībā.

Attiecības ar **Kanādu** raksturojamas kā labvēlīgas ar kopīgiem saskares punktiem daudzos starptautiskās drošības un politikas jautājumos. Kanāda šobrīd apsver iespēju izmantot Ziemeļu koridoru sava karspēka izvešanai no Afganistānas, kas pavērtu iespējas piesaistīt arī Kanādas nemilitāro tranzītu caur Latvijas ostām.

4.3. Divpusējā politiskā, ekonomiskā un kultūras sadarbība ar Centrālās un Rietumeiropas valstīm

Latvija turpinās intensīvu sadarbību ar stratēģiski nozīmīgiem partneriem – Vāciju, Poliju, Franciju, Lielbritāniju.

Latvija ir gandarīta par 2010. gadā notikušo ciešo politisko dialogu ar **Vāciju** visos līmeņos un vairākām augsta līmeņa vizītēm. Ekonomiskās sadarbības jautājumu uzturēšana un aktivizēšana 2010. gadā bija viens divpusējo attiecību darba kārtības galvenajiem jautājumiem. Jaunu impulsu ekonomisko kontaktu un sadarbības paplašināšanā deva federālās kancleres A. Merkeles oficiālā vizīte Latvijā 2010. gada septembrī. Vizītes laikā vācu pusei tika piedāvāti konkrēti iespējamās ekonomiskās sadarbības projekti, pārrunāti Latvijai stratēģiski svarīgi jautājumi, t.sk. iespējas mazināt Baltijas valstu energoatkarību, pilnveidot attiecības ar Krieviju, uzlabot sadarbību izglītībā, zinātnē un kultūrā.

Arī 2011. gadā plānots paplašināt Latvijas un Vācijas ekonomiskās attiecības, veicināt starpparlamentu sadarbību, attīstīt ministru vizīšu apmaiņu un turpināt līdz šim ļoti veiksmīgo 3+1 (Baltijas valstis un Vācija) sadarbības formātu ārlietu ministru līmenī. Svarīgi padziļināt sadarbību arī federālo zemju līmenī.

2010. gadā aktīvi attīstījušās arī Latvijas attiecības ar **Poliju** – vienu no nozīmīgākajām Baltijas reģiona partnervalstīm – ar kuru mūs tradicionāli vieno kopīgas intereses ekonomikas, enerģētikas un politikas jautājumos. Jūlijā notika Latvijas Ministru prezidenta Valda Dombrovska darba vizīte Polijā, savukārt septembrī vienā no savām pirmajām ārvalstu vizītēm Latviju apmeklēja Polijas prezidents B. Komorovskis. Savas darba vizītes laikā B. Komorovskis piedalījās Baltijas valstu un Polijas prezidentu sanāksmē un Latgales atbrīvošanas cīņu 90. gadadienas pasākumos Daugavpilī. Svarīgs Latvijas un Polijas amatpersonu vizīšu darba kārtības jautājums bija ekonomisko attiecību stiprināšana un enerģētika. 2010. gadā aktivizējās arī 3+1 (Baltijas valstis un Polija) konsultāciju formāts gan prezidentu, gan ministru prezidentu līmenī.

Pagājušajā gadā Latvija turpināja uzturēt intensīvu politisko konsultāciju grafiku ar **Franciju**, īpaši Eiropas, ārējo attiecību, drošības un aizsardzības jautājumos. Notika vairākas politiskās konsultācijas gan divpusējā, gan 3+1 formātā starp Baltijas valstīm un Franciju. Latvija vēlas turpināt šo dialogu, gan divpusējā, gan

daudzpusējā formātā, organizējot konsultācijas dažādos abām pusēm svarīgos jautājumos.

Latvija vēlas padziļināt attiecības ar **Lielbritāniju**. Latviju un Lielbritāniju saliedē kopīgs mērķis par vienotas, ekonomiski un politiski stabilas Eiropas nākotni, tādēļ nozīmīga būs janvāra otrajā pusē Londonā notiekošā Baltijas, Ziemeļvalstu un Lielbritānijas ministru prezidentu tikšanās, lai diskutētu par ilgtspējīgas attīstības, videi draudzīgas ekonomikas, inovāciju u.c. jautājumiem.

Latvijas un Lielbritānijas nostāja aktuālos ES dienaskārtības jautājumos bieži ir radniecīga, tāpēc svarīgi turpināt un attīstīt pastāvošo dialogu, lai rastu sadarbības iespējas abām pusēm būtiskos jautājumos. Vienlaikus svarīgi veicināt divpusējo ekonomisko sadarbību.

Latvijai ir plašas iespējas aktīvākai sadarbībai ar **Centrāleiropas** reģiona valstīm, ar kurām tā daļa kopīgas vērtības un vēsturisko pieredzi. Centrāleiropā Latvijai ir augsts potenciāls gan ekonomisko, gan arī kultūras un izglītības sakaru nostiprināšanā. 2010. gada jūnijā valsts vizītē Latviju apmeklēja **Slovēnijas** prezidents D. Turks. Vizītes ietvaros notika Latvijas – Slovēnijas biznesa forums, kurā piedalījās ap 40 uzņēmumu no Slovēnijas un Latvijas un tika noslēgti vairāki sadarbības līgumi. 2010. gadā notika augstākā līmeņa vizīšu apmaiņa ar **Čehiju** – Čehijas prezidenta V. Kļausa oficiālā vizīte Latvijā, kam sekoja Latvijas prezidenta atbildes vizīte. Abu vizīšu mērķis bija ekonomisko attiecību stiprināšana. Arī Latvijas un Centrāleiropas valstu sadarbībai valdību un parlamentu līmenī ir perspektīva, jo ekonomiskās situācijas stabilizācijai valstīm jāsteno līdzīgas reformas un budžeta konsolidācijas pasākumi. 2011. gadā ES prezidē **Ungārija** un Polija. Latvija ir gatava cieši sadarboties, risinot jautājumus par tuvāku un tālāku ES nākotni un ārējām attiecībām. 2010. gada decembrī notika Ungārijas premjerministra V. Orbāna vizīte Latvijā, kas deva abu valstu amatpersonām iespēju apspriest abpusēji svarīgus ES dienaskārtības jautājumus. Latvija ir ieinteresēta uzturēt dialogu arī Višegradas un Baltijas valstu sadarbības formāta ietvaros, īpaši atzīmējot mūsu kopīgās intereses par tādiem jautājumiem kā enerģētikas drošība, ES paplašināšanās, ES Kaimiņattiecību politika.

Sadarbībā ar **Dienvideiropas** valstīm **Itāliju**, **Spāniju** un **Portugāli** Latvija saglabā plašas vēl neizmantotas eksporta un investīciju piesaistes iespējas. Īpaša nozīme jāpievērš biznesa kontaktu veicināšanai valstu uzņēmēju starpā, kā arī Latvijas uzņēmēju atbalstam specifiskajās nozarēs. Gada pirmajā pusē paredzēts Latvijas – Itālijas biznesa forums Romā. Vienlaikus Latvija sekmīgi sadarbojas ar Dienvideiropas valstīm gan divpusēji, gan ES un NATO ietvaros.

Kā labs piemērs dialoga attīstīšanai ES ietvaros jāmin Latvijas dalība un atbalsts 3+3 ārlietu ministru līmeņa konsultācijām Baltijas un **Beniluksa** valstu starpā. Pēc Latvijas iniciatīvas izveidotais formāts ir kļuvis par stabilu un augstu novērtētu sarunu platformu, kuru Latvija atbalstīs arī turpmāk.

Pie daudzpusējās sadarbības jāmin arī atbalsts ierēdņu apmācībām franču valodā, ko kopēji nodrošina Starptautiskā Frankofonijas organizācija, Francija, Valonijas reģions un Briseles franču valodas kopiena, kā arī Luksemburga. 2011. gadā tiks parakstīts sadarbības memorands par sadarbību turpmākajos trīs gados - viens no sadarbības mērķiem būs palīdzēt Latvijai labāk sagatavoties 2015. gada prezidentūrai ES, kuru Latvija aizvadīs trijotnē ar Luksemburgu un Itāliju.

Svarīgi attīstīt Latvijas attiecības arī ar citām reģiona valstīm, kas ietilpst Eiropas Ekonomiskajā telpā. 2011. gadā Ārlietu ministrija turpinās attīstīt attiecības ar **Šveici**. Latvijai ir nozīmīgi Latvijas – Šveices sadarbības programmas ietvaros finansētie projekti un jāturpina intensīvs darbs projektu īstenošanā nākotnē. Ārlietu ministrija uzskata, ka perspektīva sadarbības joma ar Šveici ir attīstības sadarbības projektu veidošana un ieviešana.

Sarežģītos finansiālos apstākļos meklējot jaunas iespējas divpusējās sadarbības paplašināšanai, Ārlietu ministrija turpina strādāt arī pie Latvijas goda konsulu tīkla paplašināšanas, uzskatot to par nozīmīgu divpusējo attiecību veicināšanas, kā arī Latvijas Valsts piederīgo aizstāvības un valsts tēla popularizēšanas instrumentu.

4.4. Latvijas interesēm atbilstoša Eiropas Savienības un NATO sadarbība ar Krieviju. Dialogs ar Krieviju visā divpusējo attiecību spektrā.

Latvija aktīvi piedalās kopējās ES politikas ar Krieviju veidošanā. Latvija ir apmierināta ar to, kā attīstās ES un Krievijas sadarbība, kuras ietvaros pilnībā tiek ņemtas vērā Latvijas intereses. Iespējams, Latvija varētu vēlēties straujāku attiecību progresu, tomēr esot ES un Krievijas robežvalstij Latvijai svarīgāka ir savstarpējo attiecību kvalitāte.

Latvija ir gandarīta par 2010. gada decembrī notikušo ES un Krievijas samitu, kurā abas puses vienojās, ka Modernizācijas partnerība Krievijai ir skatāma ne vien šaurā tehnoloģisko investīciju jomā, bet tai jāietver arī pārmaiņas tādās jomās, kā pilsoniskās sabiedrības attīstība, demokrātiskās reformas un likuma varas nostiprināšana.

Vienošānās par Krievijas iestāšanos PTO var ievērojami paātrināt ES un Krievijas sarunas par jaunu un plašu tēmu loku aptverošu attiecību ietvara līgumu.

Latvija atbalsta iespējamo bezvīzu režīmu ar Krieviju, bet vienlaikus apzinās, ka līdz tā īstenošanai vēl ir jāveic virkne konkrētu ilglaicīgu pasākumu. Ārlietu ministrijas, Iekšlietu ministrijas un citu institūciju eksperti aktīvi piedalās kopējā ES un Krievijas dialogā.

ES kopējās un tās dalībvalstu divpusējās attiecības ar Krieviju ir savstarpēji saistītas. Novilkt šķirtni starp tām ir grūti un nav nepieciešams. Krievijas attiecību uzlabošanās ar Lielbritāniju, Poliju un Latviju ir tikai acīmredzami piemēri. Jaunu Latvijas un Krievijas attiecību kvalitāti apliecina nesen notikusī Latvijas Valsts prezidenta V. Zatlera oficiālā vizīte Krievijā.

Kopš robežlīguma stāšanās spēkā notiek aktīvs kopīgs darbs ar Krievijas partneriem pie Latvijas un Krievijas robežas demarkācijas procesa sagatavošanas.

Regulāri notiek Latvijas un Krievijas Starpvaldību komisijas sanāksmes un tām ir skaidri redzami rezultāti. Starpvaldību komisija pat ir paplašinājusi savu darbu, izveidojot reģionālo sadarbības darba grupu. Ar aktīvu Latvijas vēstniecības Maskavā un ģenerālkonsulāta Sanktpēterburgā līdzdalību attīstījusies Latvijas sadarbība ar Krievijas reģioniem, ir pieauguši tiešie pašvaldību kontakti – Rīga ir zināmākais, bet ne vienīgais pozitīvais piemērs. Latvijas konsulāts Pleskavā sniedz atbalstu tām Latvijas pašvaldībām, kuras ar Pleskavas apgabalu sadarbojas ES Pārrobežu sadarbības programmas ietvaros. Valsts prezidenta vizītes laikā Maskavā parakstīts arī Ārlietu ministrijas sagatavotais līgums, kurš ievērojami atvieglos pierobežas iedzīvotāju kontaktus.

Valsts prezidenta vizītes laikā Krievijā parakstītie astoņi līgumi parāda pēdējo gadu divpusējās sadarbības attīstību. Lai gan līgumu sagatavošanā ir ieguldīts ne mazums Latvijas nozaru speciālistu un Ārlietu ministrijas diplomātu darbs, process nav noslēdzies. Atsevišķi līgumi vēl jāratificē, kur izšķiroša būs Saeimas loma.

Latvijas un Krievijas starpā ir arī grūti un sarežģīti jautājumi, par kuriem abu valstu viedokļi atšķiras un par kuriem nepieciešams turpināt dialogu. Latvija atbalsta Valsts prezidenta vizītes Krievijā laikā panākto konceptuālo vienošanos par kopējas vēsturnieku komisijas izveidi. Latvija izsaka cerību, ka tās darbs dos konstruktīvus rezultātus.

4.5. Sadarbība ar Eiropas Savienības Austrumu partnerības valstīm un Centrālāzijas reģionu

Atbalstot stabilitāti un demokrātiju ES kaimiņvalstīs, Latvija īpašu uzmanību turpina pievērst Austrumeiropas valstīm. Ņemot vērā reģiona dinamisko attīstību, svarīgi uzturēt regulāru politisko dialogu un analizēt attiecību perspektīvas.

Latvija savas ārpolitiskās intereses – drošības, stabilitātes un demokrātijas veicināšanu – Austrumu virzienā īsteno ne tikai divpusējās attiecībās, bet arī aktīvi veidojot ES Austrumu partnerības politiku, kā arī izmantojot NATO partnerattiecību instrumentus.

Austrumu partnerības līdzšinējie rezultāti ir apmierinoši. Ar dažādu intensitāti turpinās ES un partnervalstu – Armēnijas, Azerbaidžānas, Baltkrievijas, Gruzijas, Moldovas un Ukrainas – divpusējās sarunas par asociācijas līgumiem, t.sk. par padziļinātiem brīvās tirdzniecības līgumiem. Latvija īpaši atbalsta iedzīvotāju kontaktu un mobilitātes veicināšanu ar Austrumu partnerības valstīm, tāpēc par panākumu ir vērtējama vīzu atvieglojumu un vīzu liberalizācijas līgumu sekmīgā virzība 2010. gadā. Latvija atbalsta vienlīdzīgas pieejas nodrošināšanu vīzu sarunās visām reģiona valstīm. Vīzu atvieglojumi ir īpaši svarīgi Baltkrievijas iedzīvotājiem.

ES politikas mērķis ir sekmēt reformas kaimiņvalstīs, kā to Austrumu partnerības ministru sanāksmēs 2010. gada maijā un decembrī uzsvēra Latvijas ārlietu ministri. Reformu ieviešanai ir nepieciešami apjomīgi resursi, tāpēc, līdzīgi kā virkne ES dalībvalstu, Latvija aicina ES budžetā nodrošināt Austrumu partnerībai atbilstošu finansējumu. Šogad ES uzsāks jaunu programmu institūciju stiprināšanai partnervalstīs. Tās ietvaros būs pieejams nozīmīgs ES finansējums, un Ārlietu ministrija aicina Latvijas ekspertus tajā aktīvi iesaistīties, nododot savu integrācijas ES pieredzi. Patlaban Latvijas ārlietu, robežsardzes, muitas, tieslietu un nevalstisko organizāciju pārstāvji atbalsta reformu projektus Moldovā, Ukrainā, Gruzijā, Armēnijā, Azerbaidžānā un Baltkrievijā.

ES ir uzsākusi Austrumu partnerības politikas izvērtēšanu, un Latvija ir devusi un turpina dot savu ieguldījumu politikas turpmākajā attīstībā. 2011. gadā Ungārijas un Polijas ES prezidentūras par prioritāti ir izvirzījušas sadarbību ar ES Austrumu partneriem. 2011. gada maijā Budapeštā notiks Austrumu partnerības samits. Latvija uzsver, ka samitam ir jādod konkrēti rezultāti un konkrēti tālākie uzdevumi. Latvija aicina apsvērt austrumu partneru tuvināšanu ES politikām un esošo finanšu instrumentu izmantošanas atvieglošana. Minētie jautājumi būs ES darba kārtībā, gatavojoties samitam Budapeštā.

Latvija uzskata, ka sekmīgas Austrumu partnerības politikas priekšnoteikums ir skaidrs ES un tās dalībvalstu politiskais atbalsts šo valstu centieniem tuvināties ES. Latvija ir sekmējusi Austrumu partneru politisko motivāciju turpināt reformas savos divpusējos kontaktos ar partnervalstīm, tai skaitā – augstākajā politiskajā līmenī: Ukrainas prezidenta vizītē Latvijā 2010. gada decembrī, Baltkrievijas premjerministra S. Sidorska un ārlietu ministra S. Martinova vizītēs Latvijā 2010. gada augustā un septembrī, Gruzijas ārlietu ministra G. Vašadzes vairākkārtējās vizītēs Latvijā. 2011. gada janvārī Latviju vizītē apmeklēs Azerbaidžānas prezidents I. Alijevs.

ES un **Ukrainas** attiecības ir stratēģiski nozīmīgas. ES – Ukrainas samits 2010. gada novembrī deva vairākus pozitīvus rezultātus, viens no tiem ir apstiprinātais vīzu liberalizācijas rīcības plāns Ukrainai. Panākumi demokrātisko reformu jomā Ukrainai, tāpat kā Moldovai, ir pavēruši ceļu uz vīzu režīma liberalizāciju. Svarīgi ir panākt ES – Ukrainas asociācijas līguma noslēgšanu, ietverot tajā padziļināto brīvās tirdzniecības līgumu.

Latvijai stingri atbalsta ES un Ukrainas politiskās un ekonomiskās sadarbības attīstību - 2010. gada decembrī starp Latvijas un Ukrainas ārlietu ministriem tika parakstīts Saprašanās memorands par sadarbību Eiropas integrācijas jomā.

Latvijas un Ukrainas divpusējās attiecības ir sekmīgi attīstījušās. Jaunu impulsu tālākajam politiskajam dialogam un ekonomiskajām attiecībām deva Ukrainas prezidenta V. Janukoviča oficiālā vizīte Latvijā 2010. gada decembrī. Latvija sagaida, ka starpvalstu dialogs turpināsies 2011. gadā Ukrainas premjerministra vizītes laikā.

Ekonomiskā sadarbība ir svarīgākais elements Latvijas un Ukrainas divpusējās attiecībās. Sadarbības veicināšanā un koordinēšanā sevi labi ir parādījuši Latvijas – Ukrainas Starpvaldību komisija, valdību līmenī atbalsot biznesa prioritātes. Ir notikušas trīs Latvijas un Ukrainas Starpvaldību komisijas sanāksmes. Nākamā plānota 2011. gadā Kijevā. 2010. gada decembrī parakstītais starpvaldību Nolīgums par nosacījumiem Ukrainas kravu tranzītam, izmantojot Latvijas ostas un citu transporta infrastruktūru, kalpos par veicinošu faktoru abu valstu sadarbībai tranzīta un loģistikas jomā, kā arī Baltijas jūras – Melnās jūras tranzīta koridora attīstībai. Būtisks pienesums Latvijas – Ukrainas ekonomisko attiecību padziļināšanai ir 2011. gadā plānotā LIAA pārstāvniecības Ukrainā atvēršana.

Līdzšinējās ES un **Moldovas** sarunas par asociācijas līguma noslēgšanu ir bijušas ļoti produktīvas. Latvija atbalsta ES Rīcības plāna iesniegšanu Moldovai, gatavojoties iespējamam bezvīzu režīmam nākotnē. Galvenais uzdevums ir kvalitatīvi īstenot nepieciešamos pasākumus, tāpēc jaunizveidotai Moldovas valdībai ir būtiski turpināt uzsāktās reformas un spēt atrisināt ieilgušo konstitucionālo krīzi valstī.

Divpusējās attiecības ar Moldovu turpina paplašināties, Latvijai atbalstot Moldovas eiropas integrācijas centienus. Ārlietu ministra A. Roņa vizītes laikā Kišiņevā 2010. gada septembrī, piedaloties 3. neformālajā ES dalībvalstu un Eiropas Komisijas pārstāvju sanāksmē ar Moldovas amatpersonām un politisko partiju pārstāvjiem, kā arī tiekoties ar Moldovas ārlietu ministru, atkārtoti tika apliecināts Latvijas atbalsts Moldovas kursam ES virzienā.

Latvija ir izvirzījusi Moldovu par vienu no savām prioritārajām valstīm attīstības sadarbības jomā. Latvija atbalsta ikvienu iniciatīvu, kas palīdzētu atrisināt

Piedņestras konfliktu, ievērojot Moldovas neatkarību, suverenitāti un teritoriālo vienotību. Tiek plānota Latvijas diplomātiskā klātbūtne šajā valstī.

Latvija turpina padziļināt sadarbību ar ***Dienvidkaukāza valstīm***. 2011. gadā bez Azerbaidžānas prezidenta I. Alijeva vizītē Latvijā sagaidāma arī Armēnijas prezidenta S. Sargisjana ierašanās. Ar Gruziju tiek turpināta aizsāktā veiksmīgā sadarbība. Latvija ir apmierināta, ka Austrumu partnerības ietvaros ar visām Dienvidkaukāza valstīm ES ir uzsākusi sarunas par asociācijas līgumu noslēgšanu. Gruzija sarunu gaitā ir parādījusi vērā ņemamus rezultātus. Gruzija ir panākusi progresu demokrātisko reformu īstenošanā, kas ir ticis novērtēts arī no ES puses. ES – Gruzijas vīzu atvieglojumu līgums stāsies spēkā jau tuvākajā laikā. Latvija turpina paust atbalstu Gruzijas teritoriālajai vienotībai.

Baltkrievija ir Latvijas kaimiņvalsts, un, ņemot vērā 2010. gadā iezīmējušos pozitīvo attīstību ES – Baltkrievijas attiecībās, t.sk. Austrumu partnerības ietvaros, Latvija ir veidojusi aktīvu sadarbību ar Baltkrieviju, galvenokārt veicinot divpusējo ekonomisko sadarbību. Līdz 2010. gada decembrī notikušajām prezidenta vēlēšanām ES un Baltkrievijas attiecības veidojās visnotaļ sekmīgi. Uzlabojoties cilvēktiesību situācijai Baltkrievijā, tika atcelti atsevišķām Baltkrievijas amatpersonām noteiktie ierobežojumi ES. Prezidenta vēlēšanas iezīmēja negatīvu pavērsienu ES – Baltkrievijas attiecībās. Latvija uzskata, ka ir svarīgi panākt opozīcijas pārstāvju vajāšanas izbeigšanu un politeslodzīto atbrīvošanu. Latvija pieļauj sankciju ieviešanu pret represijās tieši iesaistītām amatpersonām, taču vienlaicīgi neatbalsta atgriešanos pie Baltkrievijas izolācijas politikas. Jebkuru sankciju sakarā ir svarīgi nošķirt ES darbības, kas ietekmē valstī pastāvošo režīmu, un ES darbības, kas atstās ietekmi uz Baltkrievijas iedzīvotājiem. Tāpēc ļoti rūpīgi jāvērtē ES pieņemto lēmumu ietekme uz Baltkrievijas sabiedrību kopumā.

Baltkrievijas premjerministra S. Sidorska vizītes Latvijā laikā 2010. gada septembrī tika parakstīta vienošanās, kas pavēra ceļu nozīmīga projekta īstenošanai Baltkrievijā. Piesaistot arī ārvalstu investīcijas, sekmīgi uzsākts projekts pie Rīgas Biznesa skolas veidotās biznesa skolas Minskā izveides. Tai būtu jāuzsāk pilnvērtīgs darbs jau nākamajā mācību gadā. Šī ir ne vien Latvijas investīcija Baltkrievijā, bet arī Eiropas līmeņa ieguldījums Baltkrievijas izglītības un ekonomikas vides attīstīšanā un reformēšanā.

Pēdējos gados turpina pieaugt ***Centrālāzijas reģiona*** stratēģiskā nozīme, ko nosaka tradicionālā energoresursu ieguve un starptautiskās sabiedrības aktivitātes Afganistānā.

Latvija ir stiprinājusi sadarbību ar visām Centrālāzijas valstīm, īpaši ar Kazahstānu un Uzbekistānu. Attiecības ar Centrālāzijas valstīm tiek veidotas gan divpusējā formātā, gan Latvijai aktīvi piedaloties ES – Centrālāzijas valstu dialogā. Divpusējo attiecību pozitīvo dinamiku apliecina pēdējos gados notikušās Latvijas Valsts prezidenta vizītes visās Centrālāzijas valstīs, izņemot Kirgizstānu, kā arī Centrālāzijas valstu vadītāju vizītes Latvijā. Divpusējo attiecību pamatā ir tirdznieciski ekonomisko sakaru potenciāls, kurš tiek pilnveidots ar regulāru starpvaldību komisiju sanāksmju starpniecību. Politiskā dialoga sekmīgai vešanai Latvijas vēstniecība Uzbekistānā ir izveidota par reģionālo vēstniecību, kura pārstāv Latvijas intereses arī Kirgizstānā, Tadžikistānā, Turkmenistānā un Afganistānā. Latvija sekmīgi profilējas kā viena no ES ekspertēm Centrālāzijas reģionā. 2010. gada 2. pusgadā, atsaucoties ES prezidējošās valsts Beļģijas aicinājumam, Latvija

sekmīgi veica ES vietējās prezidentūras funkcijas Uzbekistānā. Nākamos divus gadus Latvijas vēstniecībai ir uzticēts veikt NATO kontaktvēstniecības pienākumus šajā valstī. Nemilitāro kravu dzelzceļa tranzīts uz Afganistānu joprojām ir Latvijas un Centrālāzijas valstu dialoga būtiska sadaļa, taču Latvija saredz Centrālāzijas reģiona potenciālu kļūt par svarīgu tranzīta posmu preču kustībai starp Ziemeļķīnu un Ziemeļeiropu.

Latvijas interesēs ir pilnveidot un stiprināt ES sadarbību ar Centrālāzijas valstīm. ES un NATO dialogā ar Centrālāzijas valstīm Latvijai īpaši nozīmīgi ir energoresursu un reģionālās drošības jautājumi, kā arī ES stratēģiju Centrālāzijā labas pārvaldības un izglītības jautājumos īstenošana, kuras Uzbekistānā koordinē Latvija. Latvija saskata ievērojamu perspektīvu starpparlamentāro kontaktu attīstībā, it īpaši ar Kirgizstānu un Uzbekistānu.

4.6. Nepieciešamība pastiprināt Latvijas ekonomisko interešu īstenošanu Latvijas ekonomikā potenciāli svarīgos reģionos – Dienvidaustrumu Āzijā, Latīņamerikā, arābu valstīs

Bez tradicionālajiem jeb tuvākajiem eksporta tirgiem Latvija ir ieinteresēta veidot ekonomisko sadarbību ar valstīm citos pasaules reģionos. Šo valstu vidū būtu jāizceļ Japāna, Ķīna, Dienvidkoreja, Indija, Brazīlija, Meksika, kā arī Dienvidaustrumāzijas un Tuvo Austrumu un Persijas līča valstu reģioni kopumā. Divpusējo attiecību veidošanās ar šīm valstīm un tirgiem objektīvi apgrūtina lielle attālumi, ar to saistītās izmaksas, asimetrija tirgus apjomu un pieejamo resursu ziņā, kā arī valsts objektīvās grūtības rast pietiekamus finansiālos resursus jaunu diplomātisko pārstāvniecību izveidošanai valstīs, kur Latvija ir nepietiekami pārstāvēta vai nav pārstāvēta nemaz. Līdz ar to ir maksimāli jāizmanto tās iespējas, kuras sniedz ES kopīgās attiecības un aktivitātes ar kādu valsti vai reģionu, šo attiecību līgumtiesiskais, politiskais (vairākas no minētajām valstīm ir ES stratēģiskie partneri) un ekonomiskais pamats. Tāpēc Latvijai ir būtiski, lai valsts pārstāvji, t.sk. nozaru ministri, piedalītos ES piedāvātajos strukturētās sadarbības formātu forumos ar kādu atsevišķu valsti vai reģionu.

Vienlaikus būtu pakāpeniski jāstiprina divpusējās aktivitātes ciešā savstarpējā korelācijā starp politisko un ekonomisko attiecību pilnveidošanu. Divpusējais politiskais dialogs, sadarbība starptautiskajās organizācijās, atbildīga izturēšanās pret reģionāliem procesiem pasaulē un skaidra Latvijas viedokļa paušana šajos jautājumos kalpo kā stingrs pamats sadarbības nostiprināšanai citās jomās. Politiskajām aktivitātēm un vizītēm minētajos reģionos jānotiek ciešā kopsakarībā ar atbalstu kontaktu veidošanā starp mūsu un attiecīgās valsts uzņēmējiem, valsts amatpersonu vizītes jāsaista ar uzņēmēju delegāciju vizītēm. Šim nolūkam būs nepieciešama vēl ciešāka sadarbība starp ārlietu dienestu un uzņēmēju asociācijām, kā arī atsevišķiem uzņēmumiem ar konkrētām interesēm un kapacitāti.

Vadoties no ekonomiskajām interesēm, Latvijai Dienvidaustrumāzijas un Tuvo Austrumu un Persijas līča valstu reģioni ir iespējamie noieta tirgi Latvijas produktu un pakalpojumu eksportam, izvērtējot Latvijas uzņēmēju reālās iespējas un specifisku jeb t.s. nišas produktu pieprasījumu konkrētajā valstī vai reģionā, un investīciju avots Latvijas tautsaimniecībai būtiskos sektoros, veidojot individualizētu piedāvājumu katrai konkrētai valstij atbilstoši kopīgām interesēm un iespējām. Jāņem vērā, ka minētajos reģionos ļoti atšķiras politiskās un kultūras

tradīcijas, pašreizējā situācija, tāpēc nepastāv vienoti divpusējo un daudzpusējo attiecību veidošanas risinājumi.

Latvijai iespēju robežās jāstiprina diplomātiskā klātbūtne valstīs, kurās pagaidām nav pārstāvniecības. Sākotnēji atsevišķus diplomātus var iesaistīt abu pārējo Baltijas valstu vai Ziemeļvalstu vēstniecību darbā, kopīgu vēstniecību veidošana ar pārējām Baltijas valstīm (tur, kur šāds modelis būtu pieņemams arī uzņemošajai pusei), kā arī goda konsulu tīkla paplašināšana. Ārlietu ministrija jāuzsver, ka pilnvērtīga valsts interešu aizstāvība var notikt tikai ar pilna apjoma vēstniecību un tirdzniecības pārstāvniecību starpniecību.

Tālāku attiecību pilnveidošana ar **Ķīnu** ir būtiska, ņemot vērā tās pieaugošo politisko un ekonomisko lomu pasaulē. Latvijai ir veidojusi un turpinās veidot pilnvērtīgu un līdzsvarotu politisko dialogu ar šo valsti, lai radītu priekšnoteikumus sadarbībai ekonomikā, izglītībā un kultūrā. Latvija atbalsta ciešāku kopējā ES – Ķīnas sadarbību un līgumattiecību pilnveidošanu

Veidojot attiecības ar Ķīnu, ir jāapzinās tās pieaugošā ekonomiskā loma pasaulē. Pēdējos gados Ķīnas uzņēmumi ar valdības atbalstu ir veikuši būtiskas investīcijas ārpus valsts teritorijas, ieguldot gan starptautiskajos uzņēmumos, gan atsevišķu valstu ekonomikās. Paredzams, ka šī tendence turpināsies arī nākotnē, un Latvijai ir jācenšas tā izmantot, izstrādājot atbilstošu piedāvājumu. Latvijas Valsts prezidenta V. Zatlera vizītes laikā Ķīnā 2010. gada oktobrī notika tikšanās ar Ķīnas viceprezidentu S. Dziņpinu un vicepremjeru H. Ljanju. Tikšanās laikā tika iesniegti 6 investīciju projekti, kuriem vēlamies piesaistīt finansējumu. Vizītes laikā tika parakstītas vienošanās izglītības, finanšu un pašvaldību sadarbības jomās.

2010. gadā notika vairākas citas nozīmīgas Latvijas amatpersonu vizītes Ķīnā – Ministru prezidenta, ekonomikas ministra, Saeimas Ārlietu komisijas delegācijas, kā arī notika ārlietu ministriju politiskās konsultācijas.

Starp valstīm notiek aktīva abu sadarbība izglītībā un valodu apmācībā, bet īpaši atzīmējama 2010. gadā izdotā „Lielā ķīniešu – latviešu valodas vārdnīca”.

Latvijas prioritātes attiecībās ar Ķīnu 2011. gadā ir sekojošas: veidot stabilas un ilgtspējīgas attiecības politiskajā, bet īpaši ekonomiskajā jomā; piedalīties ES – Ķīnas dialogā un regulāri konsultēties ar starptautiskajiem partneriem (ASV, ES dalībvalstīm) par Ķīnas jautājumiem; sadarboties ar Ķīnu starptautisko organizāciju ietvaros (ANO, Eiropas – Āzijas sanāksmes ASEM u.c. formātos); mazināt tirdzniecības deficītu, veicinot Latvijas ražojumu eksportu uz Ķīnu (šobrīd kā potenciālas eksportpreces ir identificēti farmācijas produkti, kosmētika un pārtika, it īpaši ekoloģiskā pārtika); veicināt sadarbības iespējas ar Ķīnas finanšu institūcijām, piemēram, Ķīnas Attīstības banku, piesaistot līdzekļus investīciju projektiem, t.sk. transporta infrastruktūrai; attīstīt sadarbību tranzīta un loģistikas jomā (dzelzceļš, ostas, aviācija, autopārvadājumi).

Kopš neatkarības atjaunošanas un vēstniecības atvēršanas Latvijai ir izveidojušās sekojošas prioritātes sadarbībai ar **Japānu**: attīstīt ekonomisko sadarbību (tūrisma, transporta un loģistikas, farmācijas un kosmētikas, informācijas tehnoloģiju, kokapstrādes, pārtikas ražošanas, kinoindustrijas jomās); veicināt Japānas valsts iepirkuma misijas Latvijā; veicināt tūrisma pieaugumu no Japānas uz Latviju; aktīvi piedalīties ES – Japānas dialogā. Ir vēlama Latvijas Valsts prezidenta vizīte Japānā

kā atbildes vizīte imperatoru pāra vizītei Latvijā, tāpat jāparedz arī ekonomikas ministru vizīšu apmaiņa.

2010. gada novembrī notika Ārlietu ministrijas valsts sekretāra A. Teikmaņa politiskās konsultācijas Tokijā. Konsultācijās liela nozīme tika pievērsta ekonomisko attiecību stiprināšanai. A. Teikmanim notika tikšanās Ārlietu un Ekonomikas ministrijās, kā arī Japānas Darba devēju konfederācijā.

Eiropas Savienība – Japāna

2010. gadā Japānas – ES samitā tika nolemts izveidot augsta līmeņa darba grupu, kurai jāizstrādā plāns ES – Japānas turpmākās sadarbības stiprināšanai, jo 2011. gadā spēku zaudē līdzšinējais ES – Japānas Rīcības plāns. Plānots, ka 2011. gada sākumā notiekošajā ES – Japānas samitā tiks sāktas sarunas par brīvas tirdzniecības līgumu. Latvijas intereses ES – Japānas dialoga kontekstā ir farmaceitisko preparātu un pārtikas un kokmateriālu standartu harmonizācija.

Attiecībās ar **Indiju** galvenie akcenti tiek likti uz politisko kontaktu veidošanu un pilnveidošanu, sadarbību starptautiskajās organizācijās, līgumtiesiskās bāzes nostiprināšanu un ekonomiskās sadarbības iespēju apzināšanu un to realizāciju.

Būtisks solis attiecību pilnveidošanai ar Indiju bija 2010. oktobrī ASEM ietvaros notikusī Valsts prezidenta V. Zatlera tikšanās ar Indijas viceprezidentu H. Ansari. Tikšanās laikā tika pārrunātas iespējas veicināt ekonomisko sadarbību, notika viedokļu apmaiņa par reģionālās drošības jautājumiem un sadarbību ANO ietvaros.

2010. gada februārī notika ekonomikas ministra A. Kampara darba vizīte Indijā, kurā piedalījās arī LIAA un 10 Latvijas uzņēmumu pārstāvji no transporta un loģistikas, metālapstrādes un mašīnbūves, kokapstrādes, tūrisma, medicīnas un tekstilražošanas nozarēm. Vizītes laikā tika parakstīts Latvijas un Indijas valdību līgums par ieguldījumu veicināšanu un aizsardzību. Saskaņošanas procesā ir divi līgumi – par nodokļu dubultu neaplikšanu un par sadarbību veselības jomā.

2011. gada februārī tiek plānota Indijas ārlietu valsts ministres vizīte Latvijā, kuras ietvaros notiks arī biznesa seminārs. Vizītei ir jāklūst par būtisku soli tālāku attiecību pilnveidošanai gan politiskajā, gan ekonomiskajā līmenī.

Attiecībās ar **Dienvīdkoreju** Latvijas prioritāte ir piesaistīt valstij Dienvīdkorejas kā augošas reģiona ekonomiskās lielvaras resursus un potenciālu, pilnveidot līgumtiesisko bāzi un intensificēt politiskos kontaktus.

2010. gadā Latviju apmeklēja Dienvīdkorejas Nacionālās asamblejas delegācija, kura tikās ar Saeimas priekšsēdētāju G. Daudzi, Saeimas ārlietu komisiju, kā arī Saeimas deputātu grupu sadarbībai ar Dienvīdkorejas parlamentu.

Par pamatu tālākai sadarbībai kļuva pirmās abu valstu ārlietu ministriju politiskās konsultācijas. Sagatavošanā ir divpusējie līgumi par sadarbību kultūrā un līgumu par autovadītāju apliecību savstarpēju atzīšanu.

Latvijas – Dienvīdkorejas attiecību prioritātes 2011. gadā ir sekojošas: veidot stabilas un ilgtspējīgas attiecības politiskajā, bet īpaši ekonomiskajā jomā; mazināt tirdzniecības deficītu, veicinot Latvijas ražojumu eksportu uz Dienvīdkoreju; veicināt Dienvīdkorejas investīciju piesaisti Latvijai; veicināt Latvijas

atpazīstamību Dienvidkorejā, īstenojot apmaiņu kultūras un izglītības jomās; veicināt ienākošo tūrisma no Dienvidkorejas; veikt no Latvijas puses nepieciešamos pasākumus, lai sekmētu Dienvidkorejas vēstniecības atvēršanu Rīgā.

Izvērtējot Latvijas intereses Latīņamerikā, īpaša uzmanība jāpievērš ekonomiskās sadarbības attīstīšanai ar **Brazīliju**, ņemot vērā Brazīlijas pieaugošo lomu starptautiskā mērogā, līdera lomu reģionā un kā ar valsti, kura ir ES stratēģiskais sadarbības partneris.

2010. gadā ir izdevies panākt būtisku Latvijas atpazīstamības veicināšanu Brazīlijā, kā rezultātā vizītē Latvijā uzturējās Brazīlijas Ostu lietu ministrs P. B. de Nascimento. Vizītes laikā starp Brazīlijas Ostu lietu ministriju un Latvijas Satiksmes ministriju tika parakstīts Nodomu protokols par sadarbību transporta un loģistikas jomās. Protokols paredz identificēt tās preču grupas un pakalpojumus, par kurām ir abpusēja interese, kā arī apmainīties ar informāciju par iespējamām kravu plūsmām.

2010. gadā Brazīliju apmeklēja Ārlietu ministrijas valsts sekretārs A. Teikmanis un LTRK uzņēmēju delegācija, kuras sastāvā bija informācijas tehnoloģiju, mašīnbūves, enerģētikas nozaru un Rīgas Brīvostas pārstāvji. Brazīlijas uzņēmēji izrādīja lielu ieinteresētību sadarbības ar Latviju tranzīta jomā, loģistikas pakalpojumos un informācijas tehnoloģiju sektorā attīstīšanā.

Papildus Latvija aktīvi iesaistās īstermiņa vīzu atcelšanas līguma noslēgšanas sarunās starp ES un Brazīliju, lai nodrošinātu Latvijas pilsoņiem bezvīzu režīmu ar Brazīliju. 2010. gada novembrī tika parakstīti divi ES un Brazīlijas nolīgumi par īstermiņa uzturēšanās vīzu režīma atcelšanu, kuri vēl jāratificē Brazīlijas un ES parlamentā.

2011. gadā ekonomiskās sadarbības kontekstā ar Brazīliju Latvija ir ieinteresēta tirdzniecisko attiecību paplašināšanā un attīstīšanā, pozicionējoties kā tranzīta un loģistikas centrs Brazīlijas preču eksportam uz NVS tirgiem, kā arī piesaistot Brazīlijas investīcijas Latvijas infrastruktūrai. Latvijas uzņēmēji kā perspektīvu sadarbību ar Brazīliju saskata farmaceitiskās un pārtikas rūpniecības eksportu, sadarbību metālapstrādes un mašīnbūves jomā, informācijas tehnoloģiju un telekomunikāciju jomu un tūrisma.

Turpmākās ekonomiskās sadarbības veicināšanai un politiskajai atpazīstamībai Ārlietu ministrija plāno Brazīlijas valsts amatpersonu un uzņēmēju delegācijas vizītes Latvijā, kā arī Latvijas augsta līmeņa amatpersonu vizītes Brazīlijā.

Kopumā Ārlietu ministrija redz nepieciešamību turpināt strādāt pie divpusējās līgumtiesiskās bāzes izveides un attīstīšanas ar Latīņamerikas reģiona valstīm, lai radītu optimālu modeli politiskajam dialogam un ekonomiskajai sadarbībai. Plānots turpināt darbu pie gaisa satiksmes līguma izstrādes ar Meksiku un Kubu, kā arī pie konvencijas par nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanu ar Meksiku, Čīli un Peru. 2010. gadā veiksmīgi risinājās starpvaldību sarunas par Latvijas pilsoņu Kubā atgriešanos Latvijā, kā rezultātā Latvijas pilsoņu izceļošana no Kubas plānota 2011. gada sākumā.

Tuvie Austrumi un Persijas līča valstis

Latvijai ir jāturpina intensīvs darbs, veidojot politisko dialogu ar Tuvo Austrumu reģiona valstīm, vienlaikus uzsverot savu ekonomisko interešu attīstīšanu un virzīšanu, kā arī Latvijas atpazīstamības veicināšanu. Latvijas interesēs ir savu resursu ietvaros īstenot līdzsvarotu politiku, aktīvi piedaloties ES kopējās politikas izstrādāšanā reģionā.

Ārlietu ministrija turpinās darbu pie līgumtiesiskās bāzes paplašināšanas ar reģiona valstīm.

Latvijas intereses Tuvajos Austrumos īsteno divas vēstniecības – Ēģiptē un Izraēlā.

Ēģiptei ir nozīmīga loma gan Tuvo Austrumu reģionā, gan arī kā valstij, kas pieder Āfrikas kontinentam un ir Arābu līgas dalībvalsts.

Latvijas interesēs ir veidot stabilu, ilglaicīgu politisko dialogu un pilnveidot ekonomiskās attiecības ar Ēģipti kā starptautiski ietekmīgu valsti.

Impulss šo attiecību veiksmīgai attīstībai būtu augsta līmeņa politiķu un uzņēmēju delegācijas vizīte Ēģiptē.

Divpusējās attiecības ar **Izraēlu** tradicionāli ir aktīvas un daudzveidīgas. Pastāv labs politiskais dialogs (parlamentu, Ārlietu ministriju līmenī), sadarbība kultūras jomā un holokausta izpētes jautājumos. 2010. gadā notikusi aktīva augsta līmeņa vizīšu apmaiņa, t.sk. 2010. gada aprīlī notikusī Izraēlas vicepremjera un stratēģisko lietu ministra M. Jālona vizīte Rīgā un Izraēlas un Latvijas parlamentārās draudzības līgas vizīte pagājušā gada jūnijā.

2010. gada jūlijā vizītē Latvijā ieradās Izraēlas ārlietu ministrs A. Libermans un tās ietvaros notika tikšanās ar Latvijas uzņēmējiem. Lai veicinātu ekonomiskās attiecības ar Izraēlu, Latvija 2011. gadā plāno turpināt augsta līmeņa vizīšu apmaiņu.

Latvija kā ES dalībvalsts atbalsta Tuvo Austrumu miera procesu, kam jānoved pie divām valstīm pieņemama risinājuma. Stiprinot **Palestīniešu nacionālās pašpārvaldes** institucionālo kapacitāti, Latvija ir sniegusi praktisku palīdzību 2010. gadā īstenojot attīstības sadarbības projektus vides pārvaldības jomā.

2010. gada jūnijā Latviju darba vizītes ietvaros apmeklēja Palestīniešu Nacionālās pašpārvaldes ārlietu ministrs R. Almaliki.

5. Globālo ekonomisko un politisko procesu attīstības tendenču ietekme uz Latvijas politiku starptautisko organizāciju un globālo starptautisko iniciatīvu ietvaros

5.1. Iespējas, ko sniedz Latvijas dalība ANO. Latvijas pārstāvība ANO struktūrās

Valsts dalība starptautiskajās organizācijās sniedz iespējas piedalīties starptautisko lēmumu pieņemšanas procesos, aizstāvēt valsts nacionālās intereses un gūt plašāku starptautisko atpazīstamību. Neatsverams ir klātbūtnes efekts, kad valsts vienā gadījumā var veicināt sev labvēlīgu, citā – kavēt nelabvēlīgu lēmumu pieņemšanu. Īpaši svarīgi tas ir mazu valstu gadījumā: jo aktīvāki un redzamāki būsim, jo vairāk par Latviju zinās, jo lielākas iespējas pavērsies divpusējo attiecību un kontaktu attīstībai, kā arī ekonomisko saišu pilnveidošanai un stiprināšanai.

Ņemot vērā ANO un ar to saistīto specializēto aģentūru plašo darbības lauku, īpaši nozīmīga ir citu nozaru ministriju iesaiste un sadarbība starpnozaru jautājumu ietvaros, īpaši atzīmējot Tūkstošgades attīstības mērķus, klimata pārmaiņas un ilgtspējīgu attīstību.

Latvijas ekspertu sniegums un aktīvā līdzdalība starptautiskajās organizācijās tiek augstu vērtēta šo organizāciju dalībvalstu vidū. Vienlaikus jāuzsver, ka nozīmīgais finanšu un cilvēkresursu samazinājums pēdējo gadu laikā ietekmē Latvijas iespējas aktīvi un pilnvērtīgi piedalīties starptautisko organizāciju darbā. Ekspertīzes stiprināšana kļūst arvien nozīmīgāka, gatavojoties Latvijas prezidentūrai ES 2015. gadā, kas ANO kontekstā cita starpā sakrīt arī ar Tūkstošgades attīstības mērķu izpildes gadu.

Viens no veidiem ekspertīzes paaugstināšanai ir nosūtīt jaunos profesionāļus darbam starptautiskajās organizācijās. Pēc vairāku gadu pieredzes organizācijā eksperts atgrieztos Latvijā vai turpinātu darbu organizācijā, kas būtu arī Latvijas ieguldījums organizācijas darbā. Jauno profesionāļu programmās piedalās lielākā daļa Eiropas valstu, diemžēl Latvija, neskatoties uz starptautisko organizāciju pausto interesi, ierobežoto finanšu resursu dēļ šobrīd nevar nodrošināt jauno profesionāļu iesaisti.

2011. gadā plānota Valsts prezidenta un ārlietu ministra dalība ANO Ģenerālās asamblejas 66. sesijas atklāšanā un vispārējās debatēs par globāliem jautājumiem.

Pateicoties ilgstošam un intensīvam Latvijas diplomātiskā dienesta darbam, Latvija uz trim gadiem ir ievēlēta ANO Ekonomisko un sociālo lietu padomē (ECOSOC). Darbība padomē sniedz iespēju valstij dot savu ieguldījumu starptautisko tādu jautājumu risināšanā, kas skar ne tikai pasaules jūtīgākos vai vājākos reģionus, bet ietekmē ikvienu ANO dalībvalsti. ECOSOC sesijas dienaskārtībā šogad būs rīcība un progress izglītības mērķu sasniegšanā Tūkstošgades attīstības mērķu ietvaros.

Latvija sekmīgi darbojas vairākās ECOSOC funkcionālajās komisijās: Mežu foruma birojā, Ilgtspējīgas attīstības komisijā un Komisijā par zinātņi un tehnoloģiju attīstībai.

2011. gadā Latvija turpinās lobēt valsts kandidatūru Cilvēktiesību padomē, kurā vēlēšanas paredzētas 2014. gadā uz trīs gadu termiņu. Latvijas kandidatūras izvirzīšana apliecina cilvēktiesību politikas konsekveni Latvijā, kā arī apņemšanos iesaistīties cilvēktiesību standartu iedibināšanā un attīstībā globālā mērogā.

Latvija atbalsta ANO Drošības padomes paplašināšanu¹, lai paaugstinātu tās efektivitāti un leģitimitāti. Atbalstām paplašināšanu abās locekļu kategorijās – pastāvīgo un nepastāvīgo. Viena papildus nepastāvīga locekļa vieta būtu jāparedz Austrumeiropas valstu grupai, ņemot vērā tās ievērojamo skaitlisko paplašināšanos pēdējo gadu laikā.

ANO Drošības padomes reformas svarīgākie aspekti ir ANO Drošības padomes locekļu kategorijas, veto tiesības, paplašinātās ANO Drošības padomes locekļu skaits, darba metodes un sadarbība ar Ģenerālo asambleju. Saturiska virzība nav notikusi, jo piecu sarunu kārtu laikā (2010. gada nogalē sākās sestā kārtā) nav novērota valstu (grupu) viedokļu tuvināšanās. Sarunas turpināsies arī 2011. gadā.

2010. gadā Latvija uzsāka un 2011. gada turpinās savu dalību ANO Izglītības, zinātnes un kultūras organizācijas (UNESCO) Izpildpadomē. Latvijas pārstāvis ir ievēlēts par UNESCO ģenerāldirektora vietnieku. Latvija sevi ir parādījusi kā profesionālu un nozīmīgu šīs organizācijas locekli.

Cilvēktiesību jautājumi

- *Latvijas izvērtēšana ANO Vispārējā periodiskā pārskata (VPP) ietvaros*

2011. gadā Latvijai pirmo reizi būs jāpiedalās cilvēktiesību situācijas izvērtēšanas procesā ANO Cilvēktiesību padomes Vispārējā periodiskā pārskata ietvaros. Tas ir jauns mehānisms, kuru ieviesa 2008. gadā, paredzot reizi četros gados visās ANO dalībvalstīs izvērtēt cilvēktiesību situāciju. Lai sagatavotos izvērtēšanai, Latvijai līdz 2011. gada 1. februārim ir jāiesniedz ANO nacionālais ziņojums par vispārējo cilvēktiesību situāciju. Ziņojuma izstrādei tika izveidota starpinstitūciju darba grupa, un ziņojums ir apstiprināts Ministru kabinetā š.g. 11. janvārī. 2011. gada maijā Latvijai ANO būs jāprezentē nacionālais ziņojums, kā arī jāpiedalās dialogā ar citām ANO dalībvalstīm. Tā laikā Latvijai tiks uzdoti jautājumi un sniegtas rekomendācijas.

- *ANO Cilvēktiesību padomes (CTP) darbības izvērtēšana*

2011. gadā ir jāpabeidz ANO Cilvēktiesību padomes statusa un funkciju izvērtējums, ņemot vērā tās darbību piecos gados kopš izveidošanas. Šobrīd izvērtēšanas process paralēli notiek ANO Ženēvā un Ņujorkā, un tam jānoslēdzas ANO Ģenerālās asamblejas laikā. Izvērtēšanas procesa mērķis ir padarīt ANO CTP institucionāli stiprāku un tās ietekmi uz cilvēktiesību situācijas uzlabošanu pasaulē – efektīvāku.

- *Pastāvīgie ielūgumi ANO speciālo mandātu turētājiem*

ANO Cilvēktiesību padomes ietvaros Latvija ir uzņēmusies iniciatīvu mudināt visas ANO dalībvalstis izsniegt pastāvīgo ielūgumu ANO speciālo mandātu turētājiem. Pastāvīgā ielūguma izsniegšana nozīmē, ka valsts principā ir gatava jebkurā laikā uzņemt vizītē ANO speciālo mandātu turētājus par dažādiem cilvēktiesību jautājumiem, iepriekš saskaņojot datumus un programmu. Esam gandarīti, ka kopš šīs iniciatīvas uzsākšanas valstu skaits, kuras izsniegušas pastāvīgo ielūgumu, ir

¹ Latvija atbalstīja G4 (Brazīlija, Vācija, Japāna, Indija) sākotnēji ierosināto ANO Drošības padomes paplašināšanās modeli – 6 jaunas pastāvīgās vietas bez veto tiesībām, ieskaitot 2 vietas Āfrikas valstīm, kā arī 4 jaunas nepastāvīgo locekļu vietas, viena no tām Austrumeiropas valstu grupai.

pieaudzis no 56 valstīm 2007. gadā līdz 73 valstīm. Latvijā, kas ir viena no pirmajām valstīm, kas izsniedza pastāvīgo ielūgumu, ANO speciālo mandātu turētāji ir viesojušies trīs reizes.

- *Latvijas nacionālie (kārtējie) ziņojumi par ANO starptautisko līgumu cilvēktiesību jomā izpildi*

Latvijai regulāri jāsniedz nacionālie (sākotnējie un kārtējie) ziņojumi par dažādu ANO cilvēktiesību līgumu izpildi. Ārlietu ministrijas kompetencē ir to sagatavošana (t.sk. darba grupas izveidošana un uzraudzība), iesniegšana apstiprināšanai Ministru kabinetā, tulkošanas uzraudzība, ziņojuma tulkojuma angļu valodā iesniegšana ANO un ziņojuma aizstāvēšana par ANO konvenciju cilvēktiesību jomā izpildi Latvijas Republikā. 2010. gadā nav notikusi neviena Latvijas nacionālā ziņojuma aizstāvēšana kādā no ANO ietvaros izveidotajām komitejām.

Ņemot vērā ievērojamo nacionālo ziņojumu apmēru (vidēji 150 lpp.) un viena ziņojuma ietvaros apskatāmo jautājumu, sniedzamo statistikas datu un to griezuma daudzveidību, nacionālo ziņojumu sagatavošanas procesā tiek iesaistītas daudzas valsts institūcijas. Darbu pie nacionālo ziņojumu savlaicīgas pabeigšanas būtiski ietekmē ļoti ierobežotie cilvēkresursi. Ministru kabineta apstiprināto nacionālo ziņojumu iesniegšanu kavē arī nepieciešamība tos tulkot angļu valodā un tulkošanai atvēlētais nepietiekamais finansējums. Jāatzīmē, ka novēlota nacionālo ziņojumu iesniegšana ir raksturīga daudzām valstīm un tā nerada politiskas sekas.

- *Individuālo sūdzību izskatīšana ANO ietvaros*

Salīdzinājumā ar Eiropas Cilvēktiesību tiesu, ANO individuālo sūdzību izskatīšanas mehānisms (ANO Cilvēktiesību komiteja) Latvijas iedzīvotāju vidū ir ievērojami mazāk populārs un pazīstams indivīda tiesību aizsardzības līdzeklis, kam lielā mērā par pamatu var būt reģionālais aspekts.

2010. gadā ANO Cilvēktiesību komiteja pieņēma tikai vienu viedokli attiecībā uz Latviju (*Leonīds Raihmans (Leonid Raihman) pret Latviju*), kurā konstatēja, ka vienpusēja un piespiedu lokāmās galotnes „s” pievienošana L. Raihmana vārda un uzvārda oriģinālformai ir uzskatāma par nesamērīgu, tādējādi valsts ir patvaļīgi iejaukusies iesniedzēja tiesībās uz privāto dzīvi, ko aizsargā ANO Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 17. pants.

Šobrīd kompetento Latvijas institūciju ekspertu līmenī notiek komitejas viedokļa izvērtēšana ar mērķi identificēt, vai un kādā apmērā ir nepieciešams mainīt Latvijā pastāvošo tiesisko regulējumu tā individualizētākai un samērīgākai piemērošanai, īpaši paturot prātā Satversmes tiesas un Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta secinājumus šajā sakarā.

5.2. Aktuālie jautājumi Eiropas Padomes darba kārtībā

Latvija ir atbalstījusi līdzšinējo Eiropas Padomes (EP) reformu virzienu, uzskatot, ka sekmīgai un efektīvai EP reformas īstenošanai ir svarīgi nodrošināt vienlaicīgu finansējuma samazināšanu un funkciju konsolidēšanu gan EP aktivitāšu – cilvēktiesību, likuma varas un demokrātijas – pīlāros, gan administrācijā.

2010. gada sākumā EP Ministru vietnieku komiteja atbalstīja EP Ģenerālsērijas priekšlikumus par EP reformas īstenošanu. 2010. gada novembrī EP Ministru komiteja pieņēma organizācijas programmu un budžetu 2011. gadam (pirmo reizi

EP programma un budžets ir ietverti vienā dokumentā), kas atspoguļo nepieciešamību kontrolēt izdevumus, samazināt funkciju izmaksas un veikt resursu pārdali prioritāro sektoru virzienā. Dalībvalstis konceptuāli vienojās par pāriešanu uz divgadu budžetu sākot ar 2012. gadu.

2011. gadā ir paredzētas Eiropas Komitejas spīdzināšanas novēršanai un Eiropas Komisijas pret rasismu un neiecietību regulārās vizītes Latvijā. 2010. gadā bija EP Vietējo un reģionālo pašvaldību kongresa vizīte par Eiropas Vietējo pašvaldību hartas ieviešanu Latvijā un tās rezultātā ir gaidāms ziņojums.

Šobrīd EP Ministru vietnieku komitejā izstrādes stadijā ir Ministru komitejas rezolūcijas projekts par Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību izpildi Latvijā. Latvija konvenciju ratificēja 2005. gadā un 2006. gada oktobrī iesniedza savu sākotnējo ziņojumu par konvencijas izpildi. 2008. gadā konvencijas Konsultatīvā komiteja izstrādāja savu viedokli par konvencijas ieviešanu Latvijā. Konsultatīvās komitejas viedoklis par Latviju kļuvis publisks līdz ar rezolūcijas par konvencijas ieviešanu Latvijā pieņemšanu EP Ministru komitejā. Līdz tam publiskošana pagaidām nav plānota. Nākamais kārtējais ziņojums par konvencijas izpildi Latvijai jāiesniedz 2011. gada oktobrī.²

EP, tāpat kā citas starptautiskās organizācijas, Eiropas Parlaments un līdzšinējās ES prezidējošās valstis, kā arī citas valstis, kuras ir uzskatāmas par Latvijas sabiedrotajiem, pastāvīgi uzrunā Latviju par nāves soda atcelšanu visos apstākļos, t.sk. kara laikā. Latvija ir viena no tikai divām³ ES dalībvalstīm un viena no tikai piecām valstīm⁴ 47 EP dalībvalstu vidū, kuras nav atcēlušas nāvessodu pilnībā. Nāvessoda atcelšanas jautājums ir arī viens no ES prioritārajiem jautājumiem cilvēktiesību jomā dialogā ar trešajām valstīm un starptautiskajās organizācijās. Ministru kabinets iepriekš 9. Saeimā bija iesniedzis nepieciešamos grozījumus Latvijas tiesību aktos, kā arī likumprojektus par Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām Otrā fakultatīvā protokola un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 13. protokola ratifikāciju. Tomēr šīm iniciatīvām pagaidām nav bijis pietiekama atbalsta Saeimā.

5.3. Valdības pārstāvība Eiropas Cilvēktiesību tiesā

Ministru kabineta pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās birojs darbojas pamatojoties uz Ministru kabineta 1998. gada 17. marta noteikumiem Nr. 92 un tā uzdevums ir pārstāvēt Latvijas valdību Eiropas Cilvēktiesību tiesā (ECT) un ANO noteikto cilvēktiesību līgumu uzraudzības procedūru un dažu specializēto procedūru ietvaros. Pēdējos gadus pret Latviju iesniegto pieteikumu (sūdzību) un Latvijas valdībai komentāriem nosūtīto pieteikumu (sūdzību) skaits būtiski pieaudzis.

² Šobrīd nav veikts izvērtējums par iespējamo Latvijas pievienošanu citiem ar mazākumtautību tiesībām saistītiem EP starptautiskajiem līgumiem.

³ Polija ir parakstījusi, bet nav ratificējusi Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 13. protokolu un Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām 2. fakultatīvo protokolu.

⁴ Armēnija, Azerbaidžāna, Krievija, Polija nav ratificējušas Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 13. protokolu.

ECT pieteikumu tendence

2010. gadā valdības komentāru sniegšanai ir nosūtītas 42 lietas (neskaitot 2 lietas, kurās ECT lūgusi valdību sniegt nepieciešamo papildinformāciju par lietas apstākļiem), kas ir par 24% vairāk iesniegumu, nekā 2009. gadā (32 lietas)

Līdz šim (līdz 21.12.2010.) ECT ir pasludinājusi 29⁵ nolēmumus pret Latviju. 2010. gadā ECT piespriestajās kompensācijas ir izmaksāti 40 033 LVL⁶.

2010. gada 17. maijā ECT Lielā palāta pasludināja spriedumu lietā „*Kononovs pret Latviju*”, kurā ar 14 balsīm „par” un 3 balsīm „pret” atzina, ka 2004. gadā notiesājot Vasiliju Kononovu par 1944. gadā izdarīto kara noziegumu, nežēlīgi nogalinot Mazo Batu ciema iedzīvotājus, Latvija nav pārkāpusi krimināllikuma atpakaļejoša spēka aizliegumu, kas ir noteikts Konvencijas 7. pantā. ECT Lielās palātas spriedums ir galīgs un nav pārsūdzams. Lietuvas valdība bija iesaistījusies šajā lietā trešās puses statusā, atbalstot Latvijas valdības nostāju.

ECT spriedums Kononova lietā apstiprināja vispāratzīto starptautisko tiesību principu, ka atbildībai par pastrādātiem kara noziegumiem jābūt individuālai un reālai, un ka šos noziegumus nevar attaisnot ar izpildītāja piederību kādai valstij, politiskai, ideoloģiskai vai citai grupai. ECT spriedums kļuvis par kārtējo apliecinājumu starptautiskajās tiesībās noteiktajam principam, ka kara noziegumiem nav noilguma. Spriedums ir būtisks ieguldījums valsts pārstāvju nesodāmības apkaršanā, kas ir ANO uzmanības lokā un kam tiek pievērsta arvien pieaugoša uzmanība EP.

Vērtējot 2009. gadā un 2010. gadā Latvijas valdībai komentāriem nosūtīto sūdzību specifiku, konstatējamās pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem, kas daļēji izskaidrojamas ar pagājušā gada ECT iekšējo lēmumu mainīt pieteikumu izskatīšanas secību, kuru turpmāk noteiks pieteikumā skarto jautājumu nozīmīgums, nevis to iesniegšanas secība:

- tāpat kā iepriekšējos gados visvairāk sūdzību tiek saņemts par tiesību uz taisnīgu tiesas procesu iespējamiem pārkāpumiem (konvencijas 6. pants) un tiesībām uz personisko brīvību un drošību (konvencijas 5. pants) vēl iepriekš spēkā esošā Latvijas Kriminālprocesa kodeksa ietvaros⁷, tomēr šobrīd arvien vairāk sūdzību skar arī posmu, kad spēkā bija stājies jaunais Kriminālprocesa likums. Salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem ir pieaudzis sūdzību par iespējamiem konvencijas 6. panta pārkāpumiem skaits attiecībā uz procesuāliem pārkāpumiem tiesvedības procesa laikā Augstākajā tiesā. To apliecina divi konstatētie pārkāpumi 2009. gadā pasludinātajos spriedumos⁸, kā arī pēdējā gada laikā valdībai komentāriem nosūtītās jaunās lietas;
- strauji pieaudzis saņemto sūdzību attiecībā uz iespējamiem konvencijas 3. panta (spīdzināšanas aizliegums) pārkāpumiem skaits par uzturēšanās apstākļiem slēgta tipa iestādēs, medicīnisko aprūpi un tās kvalitāti slēgta

⁵ 2010. gada 21. decembra dati. Pieskaitīts 2010. gada 21. decembrī pasludinātais spriedums lietā „*Jasinskis pret Latviju*”.

⁶ Tiek iekļautas arī summas, kuras izmaksātas par 2009. gadā pasludinātajiem spriedumiem („*Jeronovičs pret Latviju*” un „*Miroļubovs un citi pret Latviju*”), kas stājās spēkā 2010. gadā. Netiek iekļautas ECT piespriestās kompensācijas 2010. gadā pasludinātajos spriedumos, tā kā tie vēl nav stājušies spēkā.

⁷ Latvijas Kriminālprocesa kodekss zaudēja spēku 2005. gada 30. septembrī.

⁸ Skatīt lietas „*Andrejeva pret Latviju*” un „*Jeronovičs pret Latviju*”.

tipa iestādēs, fizisko izturēšanos, t.sk. vardarbību no policijas darbinieku puses un šādu gadījumu izmeklēšanas efektivitāti;

- pēdējā gada laikā Latvijas valdībai komentāriem tika sūtītas arī specifiskas sūdzības par līdz šim neskatītiem jautājumiem (bērnu pārrobežu nolaupīšana, nelikumīga orgānu un audu izņemšana, tiesības uz dzīvību un valsts pienākums efektīvi izmeklēt nāves gadījumus, medicīniskā aprūpe brīvības atņemšanas iestādēs ar vīrushepatītu C un HIV inficētām personām, kā arī pats inficēšanas fakts).

ECT reforma

Jau vairākus gadus notiek darbs pie ECT reformas, jo ECT vairs nespēj tikt galā ar pieaugošo saņemto pieteikumu skaitu. Pēc statistikas datiem 2010. gada 30. novembrī ECT izskatīšanā atradās 142 550 pieteikumu, no tiem 28% (39 850) ir pieteikumi pret Krieviju un 11,3% (16 100) ir pieteikumi pret Turciju. Salīdzinājumā ar 2009. gadu, 2010. gadā ECT saņēma par 10% vairāk pieteikumu. Salīdzinājumā ar citām EP dalībvalstīm, pret Latviju iesniegto pieteikumu skaits ir salīdzinoši neliels (ap 0,5% no visiem ECT saņemtajiem pieteikumiem). Pret Latviju iesniegtie pieteikumi ECT tiek izskatīti vidēji 5 – 7 gadus. Ir pieteikumi, kuri ECT tiek izskatīti pat 10 gadus, kas acīmredzami ir nesamērīgs termiņš. Situācija attiecībā uz citām EP dalībvalstīm atsevišķos gadījumos varbūt ir nedaudz labāka, taču kopumā tā ir stipri neapmierinoša.

Lai novērstu problēmu, tika izstrādāts un 2004. gadā atvērta parakstīšanai konvencijas 14. protokols, kura būtība ir vienkāršot ECT procesu. Tika paredzēts, ka protokolam jāstājas spēkā 2005. – 2006. gadā, taču šo procesu nobloķēja Krievija, vilcinoties ar protokola ratifikāciju. Tā rezultātā 14. protokols stājās spēkā tikai 2010. gada 1. jūnijā. Tas atrisina dažas ECT pastāvošās problēmas, taču jau protokola pabeigšanas brīdī 2004. gadā kļuvis skaidrs, ka ar piedāvajamajiem pasākumiem nepietiks. Tāpēc 2005. gadā atbildīgai EP komitejai tika uzdots meklēt tālākus situācijas risinājumus.

2010. gada februārī EP priekšsēdētājvalsts Šveice rīkoja ministru konferenci, kurā tika pieņemts rīcības plāns dalībvalstīm, EP un ECT par nepieciešamajiem pasākumiem ECT situācijas uzlabošanai. Latvija citu starpā izteica priekšlikumus rūpīgi izziņāt 14. protokola efektivitāti pirms spert nākamās reformas soļus, aicināja ECT izstrādāt vadlīnijas iesniedzējiem par pieņemamības kritērijiem (kas uzlabotu procesa kvalitāti) un reformēt ECT spriedumu uzraudzības procedūru. Jāatzīmē, ka visi Latvijas priekšlikumi pēc būtības ir ņemti vērā. ECT neseno publicēja vadlīnijas iesniedzējiem par pieņemamības kritērijiem un notiek aktīvs darbs pie ECT spriedumu uzraudzības reformas.

2011. gada aprīlī EP priekšsēdētājvalsts Turcija plāno sekojuma konferenci Izmirā (Turcija), kurā ir paredzēta politiskā diskusija gan par esošo reformu procesa gaitu, gan par turpmākajiem reformas soļiem. Taču jau šobrīd ir skaidrs, ka EP un tās dalībvalstis, lai saglabātu ECT efektivitāti, ir grūtas izvēles priekšā. Turklāt jau tuvākajā nākotnē tiek plānota ES pievienošanās Eiropas Cilvēktiesību konvencijai, kas atstās ievērojamu ietekmi uz ECT darbu.

Eiropas Savienības pievienošanās Eiropas Cilvēktiesību konvencijai

Šobrīd notiek ļoti aktīvs darbs, izstrādājot nepieciešamo bāzi ES pievienošanai konvencijai. Eiropas Komisijas mandāts sarunu vešanai tika apstiprināts 2010. gada jūnijā. EP līmenī ir izveidota neformālā darba grupa, kuras uzdevums ir izziņāt visus ar pievienošanos saistītos aspektus un piedāvāt tai juridiskus risinājumus. Neformālajā darba grupā, kas sastāv no 7 ES dalībvalstu ekspertiem (tai skaitā pārstāvja no Latvijas), 7 ne-ES dalībvalstu ekspertiem un Eiropas Komisijas pārstāvjiem. Neformālās darba grupas rezultāti tiek regulāri apspriesti gan EP atbildīgajā komitejā, gan arī ES Padomes atbildīgajā darba grupā. Pievienošanās skar daudzus ļoti sarežģītus juridiskus un politiskus aspektus. Pirmais un pats galvenais, jāizveido mehānisms, kas nodrošinātu pieteikumu pret ES un tās dalībvalstīm pareizu izskatīšanu (t.i., lai ES nebūtu jāatbild par dalībvalstu rīcību, kamēr tās dalībvalstīm neliktu atbildēt par ES rīcību). Ņemot vērā ECT spriedumu finansiālās sekas un stingru to izpildes uzraudzību, tas ir svarīgs un jūtīgs jautājums. Šai sakarā tiek apspriesti jautājumi par ES un dalībvalstu kompetenču sadalījumu un nepieciešamību nodrošināt, lai ECT to pietiekami ņemtu vērā, par ES Tiesas lomu fundamentālo tiesību uzraudzībā, par ES dalību ECT spriedumu izpildes uzraudzībā, par ES tiesnesi ECT un par finanšu jautājumiem.

Par konkrēto jautājumu Saeimai tiks sniegta atsevišķa informācija brīdī, kad būs lielāka skaidrība par iespējamiem juridiskajiem risinājumiem.

5.4. EDSO prioritātes 2011. gadā, Latvijas sadarbība ar šīs organizācijas institūcijām

2010. gada centrālais notikums bija Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas (EDSO) samits Astanā, Kazahstānas prezidentūras vadībā. Pati galotņu tikšanās un deklarācijas pieņemšanas fakts vērtējams pozitīvi (pēdējais samits notika 1999. gadā un daudzus gadus pēc kārtas EDSO Ministru padomēs nebija izdevies vienoties par politisku deklarāciju). Tomēr, neskatoties uz ievērojamo samita sagatavošanā ieguldīto darbu, diemžēl Astanā neizdevās pieņemt rīcības plānu deklarācijā ietvertu mērķu sasniegšanai. Deklarācijā tika dots uzdevums nākošai EDSO prezidējošai valstij Lietuvai organizēt turpmāko darbu, ņemot par pamatu Korfu procesa diskusijas un Astanas samita sagatavošanas gaitā paustās idejas. Dalībvalstis 2011. gada decembra ministru tikšanās laikā Viļņā plāno izvērtēt panākto progresu. Nākamām prezidējošajām valstīm būtu jāattīsta jau konkrēts rīcības plāns.

Lietuva 2011. gada prezidentūras laikā vēlas pastiprināti pievērsties reģionālo konfliktu jautājumam. Starp prioritātēm tiek minētas arī enerģētikas drošība, transporta ceļu drošība (uzsverot Centrālāzijas reģionu), kiberdrošība, subreģionālā sadarbība, kā arī ar cilvēktiesībām, pamatbrīvībām un drošību saistītie jautājumi, īpaši plašsaziņas līdzekļu brīvības jomā, t.sk. žurnālistu drošība. Latvija atbalstīs Lietuvu tās izvirzītajās prioritātēs, t.sk. enerģētikas drošības dialoga turpināšanu, īpaši attiecībā uz enerģijas piegāžu diversifikāciju.

2011. gadā jāturpina īstenot kopīgās ES prioritātes EDSO – panākt progresu ieilgušo konfliktu risināšanā (Gruzija, Kalnu Karabaha, Pārdaņestra) un parastā bruņojuma kontroles stiprināšanā (modernizēt 1999. gada Vīnes dokumentu par

uzticēšanos un drošību veidojošajiem pasākumiem⁹), pievērst pastiprinātu uzmanību transnacionālajiem draudiem, stiprināt esošās EDSO institūcijas un veicināt saistību ieviešanu humānās dimensijas jomās.

Latvija turpinās uzturēt pastāvīgu dialogu un sadarboties ar EDSO institūcijām to atbildības jomās. 2011. gadā Latvijā gaidāma EDSO Augstā komisāra nacionālo minoritāšu jautājumos vizīte.

2012. gadā no maija līdz augustam paredzēta Latvijas prezidentūra EDSO Drošības sadarbības forumā, kura kompetencē ir politiski – militārā drošība, bruņojuma kontrole, uzticību un drošību veicinošie pasākumi, reģionālie pasākumi, drošības dialogi un informācijas apmaiņa par bruņojuma kontroles sarunām citos formātos. Tā kā šajos jautājumos saskaras gan Latvijas nacionālās intereses, gan ES un NATO intereses, šogad tiks stiprināta Latvijas iesaiste foruma darbā.

5.5. Globālās ekonomikas aktualitātes

Izmantojot diplomātisko un konsulāro pārstāvniecību tīklu ārvalstīs, Ārlietu ministrijai jāseko līdzi pasaules 20 attīstītāko valstu (G20) un citām globālās ekonomikas aktualitātēm un par tām jāinformē nozaru ministrijas.

Atzinīgi vērtējama G20 loma globālās finanšu krīzes pārvarēšanā, tāpēc Latvijai aktīvi jāizmanto iespēja iesaistīties ES nostājas veidošanā attiecībā uz G20 jautājumiem.

2010. gadā Ārlietu ministrija un tās vēstniecību tīkls turpināja piedalīties Latvijas ekonomiskās situācijas un valdības pieņemto pasākumu skaidrošanā ārvalstu pārstāvjiem un sadarbības partneriem. Tika arī pētīta citu attīstīto valstu pieredze finanšu krīzes seku pārvarēšanā.

Globālos ekonomiskos procesus arvien vairāk ietekmē starptautiskās klimata politikas jautājumi. Tādi klimata politikas instrumenti kā emisiju samazināšana, zaļo tehnoloģiju un ilgtspējīgas attīstības veicināšana, finansējuma un investīciju piesaiste klimata pārmaiņu samazināšanai nevar tikt skatīti atrauti no valsts ekonomikas ilgtermiņa attīstības plāniem un prognozēm. Pasaulē pieaug izpratne, ka klimata politikas mērķu sasniegšana piedāvā inovatīvas attīstības iespējas, attīstot videi draudzīgu ekonomiku, un ka tā nebūtu uztverama kā slogs valsts tautsaimniecībai. Latvijas interesēs ir panākt tādu visaptverošu un juridiski saistošu vienošanos starptautiskās klimata politikas kontekstā, kas sekmīgi risinātu ar globālajām klimata pārmaiņām saistītos izaicinājumus, tai pašā laikā neatstājot negatīvu ietekmi uz Latvijas ekonomisko izaugsmi un konkurētspēju.

Nemot vērā ES stratēģisko virzību uz zema oglekļa, zaļu ekonomiku, ir svarīgi šajā virzībā pārstāvēt Latvijas intereses attiecībā uz konkurētspēju.

Tāpēc jānodrošina Latvijas interešu aizstāvība klimata politikas procesos: pirmkārt, ES ietvaros - lai pāreja uz zema oglekļa, ilgtspējīgu izaugsmi notiktu saskaņoti, atbilstoši solidaritātes principam veicinot zaļas, konkurētspējīgas ekonomikas attīstību ES jaunajās dalībvalstīs valstīs; otrkārt, starptautiskās klimata politikas kontekstā – veicināt Latvijas konkurētspēju ar savlaicīgu un pilnvērtīgu iesaistīšanos tehnoloģiju pārneses procesā ārpus ES.

⁹ Nosaka informācijas apmaiņu par bruņotajiem spēkiem, kā arī ar kvotām regulētu militāro vizīšu un inspekciju režīmu dalībvalstu starpā.

5.6. Latvijas perspektīvā dalība Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijā

Tiks turpināta sadarbība ar Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizāciju (OECD), paužot nemainīgu Latvijas interesi nākotnē kļūt par pilntiesīgu organizācijas dalībvalsti. Latvija aktīvi turpinās sagatavošanās darbus dalībvalsts statusa iegūšanai.

Tiks sagatavots aktualizēts plāns rīcībai, lai sekmētu Latvijas uzņemšanu OECD. Ir būtiski pie ierobežotiem finanšu līdzekļiem turpināt darbību OECD komitejās un izmantot esošās pieejamās sadarbības iespējas ar organizāciju. Sadarbībā ar nozaru ministrijām Latvija turpinās izvērst darbību OECD instrumentu ietvaros, lai demonstrētu nozaru ekspertu spēju sniegt ieguldījumu organizācijas darbā.

2010. gadā Latvija turpināja sadarbīties ar OECD, lai nodrošinātu tās atpazīstamību līdz nākamajai paplašināšanās kārtai. Ārlietu ministrija sekoja līdzi OECD paplašināšanās gaitai un reformu procesam, lai iegūtu noderīgu pieredzi un zināšanas pēc uzaicinājuma Latvijai iestāties organizācijā. Pašreiz turpinās darbs pie dalībvalsts statusa iegūšanas Kukuļošanas apkarošanas starptautiskajos biznesa darījumos darba grupā.

6. Kvalitatīva Latvijas valsts piederīgo konsulārā pārstāvniecība un aizsardzība ārvalstīs, efektīva vīzu pakalpojumu sniegšana ārvalstniekiem

6.1. Latvijas valsts piederīgajiem ārvalstīs sniegtā konsulārā palīdzība

Latvijas konsulārā dienesta uzdevums ir nodrošināt Latvijas Republikas un tās fizisko un juridisko personu interešu aizsardzību ārvalstīs saskaņā ar valsts un starptautisko tiesību normām, t.sk. palīdzība kritiskās situācijās nokļuvušiem Latvijas valsts piederīgajiem, palīdzība ieslodzījumā nokļuvušiem Latvijas valsts piederīgajiem, formalitāšu kārtošana Latvijas valsts piederīgo nāves gadījumā, diplomātisko un konsulāro pārstāvniecību un iecirkņa komisiju sadarbības koordinācija Saeimas un Eiropas Parlamenta vēlēšanu, tautas nobalsošanas un parakstu vākšanas gadījumos, dokumentu legalizācija, sadarbības koordinācija ārvalstnieku izraidīšanas jautājumos u.c.. Konsulārā dienesta sniegto pakalpojumu spektrs ir ļoti plašs, un, palielinoties Latvijas iedzīvotāju ārējai ekonomiskajai aktivitātei, starptautisko kontaktu skaitam, attīstoties tūrismam, ievērojami pieaudzis konsulārā dienesta darba apjoms.

Ārvalstīs aizturētie Latvijas valsts piederīgie

2010. gadā salīdzinājumā ar pagājušo gadu ir pieaudzis ārvalstīs aizturēto Latvijas valsts piederīgo skaits. Latvijas iedzīvotāju aizturēšanas iemesli ir visdažādākie – pārsvarā laupīšanas vai zādzības, krāpšana (viltotu kredītkaršu un dokumentu izmantošana), ceļu satiksmes noteikumu pārkāpumi, attiecīgās ārvalsts imigrācijas likuma pārkāpumi (viltotas pasas, nelegāla robežas šķērsošana, kontrabanda, nelegālo imigrantu pārvadāšana), siks huligānisms. Tāpat 2010. gadā ir ievērojami pieaudzis to Latvijas valsts piederīgo skaits, kuri aizturēti par narkotisko vielu transportēšanu, izgatavošanu, realizāciju vai glabāšanu.

2010. gadā Ārlietu ministrija no Latvijas pārstāvniecībām ārvalstīs, kā arī no ārvalstu vēstniecībām Rīgā ir saņēmusi informāciju par 271 (2009. gadā kopumā – 235) ārvalstīs aizturētiem Latvijas iedzīvotājiem. Valstis, kurās ir vislielākais aizturēto Latvijas valsts piederīgo skaits: Krievijā – 35, Vācijā – 33, Lietuvā – 20, Spānijā – 20, Maltā – 15 (2009. gadā Lielbritānijā – 67, Krievijā – 33, Vācijā – 29, Peru – 14, Polijā – 10).

Saskaņā ar Ārlietu ministrijas rīcībā esošo informāciju 2010. gadā uz aizdomu pamata par narkotisko vielu transportēšanu, izgatavošanu, realizāciju vai glabāšanu tika aizturēti vai notiesāti 66 Latvijas valsts piederīgie (2009. gadā – 32): Krievijā – 11, Lietuvā – 5, Turcijā – 5, Bulgārijā – 4, Peru – 4, Argentīnā – 4, Kolumbijā – 4, Spānijā – 4, Grieķijā – 2, Lielbritānijā – 2, Kiprā – 2, Itālijā – 2, Japānā – 2, Zviedrijā – 2, Norvēģijā – 2, Ungārijā – 2, Kanādā – 1, Venecuēlā – 1, Čīlē – 1, Igaunijā – 1, Nīderlandē – 1, Baltkrievijā – 1, Maltā – 1, Tunisijā – 1, Trinidadā un Tobago – 1.

Ārvalstīs mirušie Latvijas valsts piederīgie

Ārlietu ministrija 2010. gadā sniegusi palīdzību 106 (2009. gadā – 130) gadījumos ārvalstīs mirušo Latvijas valsts piederīgo mirstīgo atlieku repatriācijas uz Latviju un ar to saistīto formalitāšu kārtošanas jautājumos. Visbiežāk sastopamie nāves cēloņi: ceļu satiksmes negadījumi – 23 (22%), nelaimes gadījumi – 13 (12%), slimības –

11 (10%), vardarbīga nāve – 10 (9%), pašnāvības – 8 (8%), dabīga nāve – 8 (8%), narkotiku/alkohola pārdozēšana – 6 (6%), nezināmi iemesli – 27 (25%).

Visvairāk nāves gadījumu 2010. gadā: Lielbritānijā – 33, Vācijā – 10, Spānijā – 9 (2009. gadā: Lielbritānijā – 46, Īrijā – 22, Vācijā – 14).

Pagaidu ceļošanas dokumenta izsniegšana un konsulārā sadarbība ES ietvaros

Latvijas iedzīvotājiem, kuriem ārvalstīs ir zudusi pase (nozagta, pazudusi, beidzies derīguma termiņš), ir jāvērsas kādā no Latvijas pārstāvniecībām, lai noformētu pagaidu ceļošanas dokumentu – atgriešanās apliecību – , kas ļauj tās turētājam atgriezties Latvijā.

2010. gadā Latvijas pārstāvniecībās ir izsniegtas 3616 atgriešanās apliecības (2009. gadā kopumā – 2786, t.sk. Lielbritānijā – 1208, Īrijā – 458, Krievijā – 186, Vācijā – 173, ASV – 159). Valstis, kurās ir vislielākais izsniegto atgriešanās apliecību skaits 2010. gadā: Lielbritānijā – 1803, Īrijā – 519, Vācijā – 178, Spānijā – 132, Krievijā – 126.

Gadījumos, ja attiecīgajā valstī nav Latvijas pārstāvniecības, palīdzību iespējams saņemt citu ES dalībvalstu pārstāvniecībās. 2010. gadā Latvijas valsts piederīgajiem izsniegti 20 pagaidu ceļošanas dokumenti (angl. – *Emergency Travel Document, ETD*) Somijas pārstāvniecībās Sīrijā, Kenijā, Indijā, Apvienotajos Arābu Emirātos, Venecuēlā un Taizemē, Lietuvas pārstāvniecībās Argentīnā, Rumānijā un Indijā, Čehijas pārstāvniecībās Horvātijā un Indijā, Vācijas pārstāvniecībās Tadžikistānā un Ganā, Ungārijas pārstāvniecībā Kiprā, Spānijas pārstāvniecībā Jaunzēlandē, kā arī Lielbritānijas pārstāvniecībā Marokā (2009. gadā – 15ETD).

Savukārt Latvija citu ES dalībvalstu pilsoņiem 2010. gadā izsniegusi 5ETD: Latvijas vēstniecībā Uzbekistānā 1 Somijas un 3 Lietuvas pilsoņiem un Latvijas vēstniecībā Lielbritānijā 1 Lietuvas pilsonim.

Darba meklētāji ārvalstīs

2010. gadā Ārlietu ministrija turpināja veikt preventīvus pasākumus, lai informētu sabiedrību par riskiem, neapdomīgi dodoties darba meklējumos uz ārvalstīm. Pasākumu laikā gan plašsaziņas līdzekļos, gan priekšlasījumos Ārlietu ministrijas darbinieki informēja par problēmām, ar kurām visbiežāk saskaras Latvijas iedzīvotāji ārvalstīs. Problēma īpaši aktualizējās 2009. gada 2. pusgadā. Valstis, no kurām visbiežāk tiek saņemtas sūdzības ir Īrija, Lielbritānija, Spānija, Vācija, Norvēģija un Nīderlande.

Fiktīvās laulības, cilvēktirdzniecība

Ekonomiskā situācija valstī un arvien pieaugošais bezdarbs mudina cilvēkus doties gan darba meklējumos ārpus Latvijas, gan piekrist apšaubāmiem peļņas piedāvājumiem. Viens no tādiem, kas spilgti iezīmējies pagājušā gada beigās un šogad, ir fiktīvas jeb aprēķina laulības.

Latvijas pārstāvniecībās un Ārlietu ministrijā arvien biežāk pēc padoma un palīdzības vērsas Latvijas pilsoņi, kas neveiksmīgu darba meklējumu rezultātā saņēmušas piedāvājumu slēgt aprēķina laulības ar trešo valstu pilsoņiem

(Pakistānas, Bangladešas, Indijas), tādējādi legalizējot šo personu uzturēšanos ES. Skaita ziņā kā fiktīvo laulību noslēgšanas valstis turpina dominēt Īrija, Kipra un Lielbritānija.

Apzinot šī brīža iespējas, Ārlietu ministrija un citas iesaistītās institūcijas mēģina rast jaunus risinājumus, sadarbojoties gan preventīvā darba veikšanā, gan fiktīvu laulību pazīmju atpazīšanā, gan sniedzot palīdzību konstatēto fiktīvo laulību upuriem.

Ārlietu ministrijas pārstāvji regulāri piedalās pastāvīgās darba grupas cilvēku tirdzniecības novēršanas un apkarošanas jautājumos sanāksmēs, vairākos projektos par cilvēktirdzniecības apkarošanas jautājumiem, īpašu uzmanību pievēršot tādām cilvēktirdzniecības formām kā darba ekspluatācija un fiktīvas laulības.

6.2. Mobilo pasu darbstaciju projekts un 10. Saeimas vēlēšanas

2010. gada 8. jūnijā Ministru kabinets atbalstīja 49 416 latu piešķiršanu Ārlietu ministrijai un Iekšlietu ministrijai pasu pieteikumu pieņemšanai no Latvijas valsts piederīgajiem ASV, Kanādā un Austrālijā, izmantojot šogad iegādātās mobilās pasu darbstacijas. Tādējādi Latvijas pilsoņi, kuri dzīvo valstīs, kurās nav Latvijas diplomātiskās un konsulārās pārstāvniecības vai pārstāvniecība atrodas lielā attālumā no personu dzīvesvietas, varēja veikt pasu apmaiņu. No Latvijas tika nosūtītas 6 Ārlietu ministrijas un Iekšlietu ministrijas amatpersonas pasu pieteikumu pieņemšanai un biometrisko datu iegūšanai (2 uz katru valsti).

Projekts 2010. gada 16. augustā veiksmīgi noslēdzās. Tā ietvaros mēneša laikā ASV (Bostonā, Klīvlendā, Čikāgā, Mineapolē, Sietlā, Losandželosā un Ņujorkā) un Austrālijā (Brisbenā, Sidnejā, Melburnā, Adelaidē un Pērtā), divu nedēļu laikā Kanādā (Toronto, Edmontonā un Vankūverā) dzīvojošajiem Latvijas pilsoņiem tika nodrošināta iespēja saņemt Latvijas pasas. Pavisam tika apkalpoti 1247 apmeklētāji: ASV – 709, Austrālijā – 346 un Kanādā – 192. Projekta ietvaros valsts iekasēja ap 67 000 LVL valsts un konsulārajās nodevās.

2010. gada 2. oktobrī Latvijā notika 10. Saeimas vēlēšanas. Ārlietu ministrija koordinēja ārvalstīs izveidoto 64 vēlēšanu iecirkņu darbu, no kuriem 24 tika nodrošināta arī balsošana pa pastu (9. Saeimas vēlēšanās – 53 iecirkņi, no tiem 38 arī pa pastu).

Saskaņā ar 10. Saeimas vēlēšanu rezultātiem kopumā vēlēšanās ārvalstīs piedalījās 13012 vēlētāji, no tiem 890 izmantoja iespēju balsot pa pastu.

Ārvalstīs izveidotajos iecirkņos vislielākais vēlētāju skaits bija ASV – 2556, Lielbritānijā – 2244 un Īrijā – 821 vēlētāji (9. Saeimas vēlēšanās ASV – 1473, Lielbritānijā – 924, Īrijā – 537).

6.3. 2010. gadā paveiktais un 2011. gada plāni vīzu jomā

Latvijas pārstāvniecībās elastīgākas vīzu procedūras tiek piemērotas ciešā sadarbībā ar citām Šengenas līguma dalībvalstīm un saskaņā ar ES likumdošanas aktiem. 2010. gada 5. aprīlī Latvija līdz ar citām Šengenas līguma dalībvalstīm veiksmīgi uzsāka piemērot Vīzu kodeksu¹⁰, kas ir Šengenas līguma dalībvalstu pamatlikums

¹⁰ Eiropas Padomes un Parlamenta regula (EK) Nr. 810/2009 (2009. gada 13. jūlijs), ar ko izveido Kopienas Vīzu kodeksu.

vīzu jomā. Saskaņā ar Vīzu kodeksu līdz no 2011. gada 5. aprīļa Latvijai tāpat kā citām Šengenas valstīm ir jāievieš vīzu lēmumu pārsūdzības kārtība un jānodrošina personas tiesības pārsūdzēt vīzu lēmumus.

Lai atvieglotu vīzu pieteikumu iesniegšanu, ir panākta vienošanās ar vairākām Šengenas līguma dalībvalstīm par Latvijas pārstāvēšanu vīzu izsniegšanā reģionos un teritorijās, kurās nav Latvijas pārstāvniecības. Pateicoties pārstāvības iespējām, ārzemniekiem, kuri vēlas ierasties Latvijā, bet kuru dzīvesvietā nav Latvijas vēstniecības, ir iespēja pieprasīt vīzu citas Šengenas līguma dalībvalsts pārstāvniecībā, ar kuru Latvija ir vienojusies par pārstāvību vīzu izsniegšanā. Jāatzīmē, ka arī Latvija pārstāv citas Šengenas līguma dalībvalstis vīzu jomā. Latvija pašlaik ir noslēgusi 8 vīzu pārstāvības līgumus ar 7 Šengenas līguma dalībvalstis, kuras pārstāv Latviju vīzu izsniegšanā 53 dažādās vietās, kamēr Latvija pārstāv pavisam 7 Šengenas līguma dalībvalstis 8 dažādās vietās.

Lai atvieglotu vīzas saņemšanas procedūras Krievijā, Latvijas vēstniecība Maskavā jau kopš 2009. gada 1. janvāra un ģenerālkonsulāts Sanktpēterburgā kopš 2010. gada 1. jūlija ir uzsākuši sadarbību ar kurjerpasta kompāniju *Pony Express* par vīzu pieteikumu pieņemšanu no dažādu Krievijas reģionu iedzīvotājiem un nosūtīšanu uz minētajām pārstāvniecībām. 2010. gadā ar *Pony Express* starpniecību saņemto vīzu pieteikumu skaits ir ievērojami palielinājies. No 2009. gada janvāra līdz septembrim ar *Pony Express* starpniecību Latvijas vēstniecībā Maskavā pieņemti 6% vīzu pieteikumu no kopējā pieņemto pieteikuma skaita, savukārt no 2010. gada janvāra līdz septembrim – 24% vīzu pieteikumi no kopējā pieņemto pieteikuma skaita. Arī Latvijas vēstniecība Ukrainā ar 2010. gada 1. decembri ir uzsākusi sadarbību ar *Pony Express*, nodrošinot visu sešu Ukrainas reģionu (Dņepropetrovskas, Doņeckas, Ļvovas, Odesas, Harkovas un Simferopoles) iedzīvotājiem ērtākas un pieejamākas vīzu pieteikumu iesniegšanas procedūras.

Lai nodrošinātu iespējas vīzu pieprasītājiem laicīgāk pieteikties vīzu pieteikumu iesniegšanai pārstāvniecībās, Ārlietu ministrija sadarbojas ar Iekšlietu ministrijas Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldi, lai izstrādātu un ieviestu e-pakalpojumu vīzu pieprasītājiem. E-pakalpojuma projekts ietvers arī elektronisko pieteikšanās sistēmu vīzu pieteikumu iesniegšanai, kas vēl vairāk atvieglos iespējas saņemt vīzas ieceļošanai Latvijā. Projektu ir iecerēts realizēt līdz 2011. gada jūlijam.

Neskatoties uz Ārlietu ministrijas budžeta optimizācijas rezultātā samazinātajiem finanšu līdzekļiem un personāla trūkumu pārstāvniecībās, ministrijas un diplomātisko un konsulāro pārstāvniecību darbinieki ir intensīvi strādājuši, lai nodrošinātu vīzu izsniegšanu un uzturētu sniegto pakalpojumu kvalitāti. Konsulārā dienesta uzdevums 2011. gadā ir turpināt darbu pie iesāktajiem projektiem un sadarbības plāniem vīzu jomā, kā arī uzlabot sniegto pakalpojumu kvalitāti.

Vienlaikus jāatzīmē, ka ārlietu dienests ar darba reorganizāciju un cilvēkresursu pārstrukturēšanu ir spējis likvidēt rindas pie pārstāvniecībām.

2010. gadā no 1. janvāra līdz 31. decembrim Latvijas pārstāvniecībās ārvalstīs kopumā tika izskatīti 137 811 vīzu pieteikumi, kas ir par 12% vairāk nekā 2009. gadā. Valsts nodevās par vīzu pieteikumu izskatīšanu 2010. gadā iekasēti 3.36 miljoni LVL, kas ir par 512 tūkstošiem LVL vairāk nekā 2009. gadā (2.85 miljoni LVL).

Līdz ar papildu piešķirto finansējumu konsulārā darba nodrošināšanai un tādējādi iespējamo papildspēku nosūtīšanu uz Latvijas pārstāvniecībām ārvalstīs, sākot no 2010. gada augusta līdz decembrim ir būtiski pieaudzis izskatīto vīzu pieteikumu skaits visās Latvijas pārstāvniecībās ārvalstīs. Salīdzinot 2009. gada un 2010. gada laika periodu no augusta līdz decembrim, jāatzīmē, ka pārstāvniecībās šajā periodā tika izskatīti 61596 vīzu pieteikumi, kas ir par 25% vairāk nekā attiecīgajā periodā 2009. Gadā, un valsts nodevās šajā periodā iekasēti par 331 tūkstoti LVL vairāk nekā 2009. gada attiecīgajā periodā. Ārlietu ministrijai piešķirtais papildus finansējums pagājušā gada otrajā pusē 286 tūkstošu LVL apmērā tikai ar valsts nodevām valsts budžetā vien ir atmaksājies ar uzviju.

7. Latvijas valstspiederīgie un tautieši ārzemēs, pozitīvs Latvijas tēls ārzemēs, aktīva ārējā kultūrpolitika

7.1. Nepieciešamība Ārlietu ministrijas pārraudzībā izstrādāt programmu sadarbībai ar latviešu diasporu

Latviešu diasporas atbalsta programma 2004. – 2009.gadam tika pieņemta jau 2004. gadā. Sākotnēji tās izpilde bija Īpašo uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāta pārziņā. Pēc sekretariāta likvidācijas atbildība par programmu nonāca Bērnu un ģimenes lietu ministrijas pārziņā un, to likvidējot, Tieslietu ministrijas pārziņā.

Pasaules brīvo latviešu apvienība (PBLA) jau pirms minētās valsts programmas noslēguma uzskatīja, ka sadarbības jautājumi ar latviešu diasporu ārzemēs būtu nododami Ārlietu ministrijas pārziņā, par to gan mutiski, gan rakstiski informējot visas Latvijas valsts augstākās amatpersonas.

Ārlietu ministrija un Latvijas vēstniecības un pārstāvniecības, kuras ar tautiešiem ārzemēs sadarbojušās vienmēr, apstiprināja gatavību pārņemt šo atbildību savā pārziņā, lūdzot nodrošināt tam arī atbilstošu finansējumu un cilvēkresursus. Diemžēl Ārlietu ministrijai iniciatīva atbalstu neguva.

Ārlietu ministrija kopīgi ar PBLA ir izstrādājusi un parakstījusi Ārlietu ministrijas un PBLA sadarbības memorandu, kurā ietverti galvenie turpmākās sadarbības principi, tostarp darba pie stratēģiskās sadarbības plāna uzsākšana. Tomēr stratēģijas izstrāde un tās realizācija nav iespējama bez valsts finansējuma (šim mērķim 2011. gada budžetā tika lūgts 51 000 LVL, bet līdzekļi netika piešķirti).

Tādēļ Ārlietu ministrijai iespēju robežās:

- ciešā sadarbībā ar Kultūras ministriju, jāveicina sadarbības ar tautiešiem ārzemēs funkcijas īstenošana, paredzot tam attiecīgu finansējumu;
- sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju un Latviešu valodas aģentūru jārūpējas, lai latviešu skolas ārzemēs varētu mācību procesā izmantot mūsdienīgus mācību materiālus, grāmatas un tehnoloģijas;
- jāatzīmē un jānovērtē latviešu diasporas pārstāvju profesionālie sasniegumi visdažādākajās darbības jomās un aktīva dalība latviešu valodas un kultūras stiprināšanā un attīstībā;
- jārūpējas, lai par tautiešu ārzemēs dzīvi regulāri būtu informēti arī Latvijas iedzīvotāji;
- jāveicina pēc iespējas plašāka Latvijas diplomātu klātbūtne nozīmīgākajos latviešu organizāciju svētkos, pasākumos un sanāksmēs.

7.2. Starptautiskās sabiedrības izpratne par Latvijas vēstures jautājumiem

Latvijas vēstures jautājumi aptver ne tikai vēstures faktu skaidrošanu, bet arī pētniecību un diskusijas par šo notikumu nozīmi un ietekmi Eiropas un pasaules vēstures kontekstā.

Ārlietu ministrija aktīvi sadarbojas ar Latvijas Valsts vēstures arhīvu, Latvijas Vēsturnieku komisiju, Latvijas Nacionālo vēstures muzeju, Latvijas Okupācijas

muzeju, muzeju „Ebreji Latvijā” un Latvijas Kara muzeju, lai kvalitatīvi un saskaņoti runātu par Latvijas vēstures nozīmīgajiem faktiem un aktuālajiem notikumiem.

Katru gadu Ārlietu ministrija nosaka prioritātes atzīmējamām vēsturisko notikumu gadskārtām, kas veido publiskās diplomātijas pasākumu bāzi Latvijā un starptautiskajā vidē.

2011. gads iezīmējas ar virkni Latvijas izveides, okupācijas un valstiskās atjaunošanas nozīmīgām gadskārtām, kā arī ar Latvijas Valsts vēstures traģiskām atceres dienām. Latvijas ārlietu dienestam šis ir īpašs gads, jo paiet 90 gadi kopš Latvijas starptautiskās atzīšanas *de iure*, kad Z. A. Meierovics un jaunizveidotais Latvijas ārlietu dienests pabeidza vairākus gadus ilgušo misijas darbu, pārliecinot pasaules sabiedrību par jaunizveidotās Latvijas valsts ilgtspēju un uzticamību. 2011. gads būs arī barikāžu 20. gadskārtas gads, 1941. gada 14. jūnija deportāciju un Latvijas armijas virsnieku noslepkavošanas Litenē 70. gadu atceres gads, 2011. gada 21. augustā Latvija atzīmēs 20. gadadienu kopš Latvijas Republikas Augstākā padome pieņēma konstitucionālo likumu par Latvijas Republikas valstisko statusu, ar kuru valstiskā neatkarība tika atjaunota pilnā apmērā. Š.g. 30. novembrī jāpiemin pirms 70 gadiem notikušie traģiskie notikumi Rumbulā. Ārlietu ministrija lielāko daļu šo gadskārtu atzīmēs ar izstādēm, lekciju cikliem, diskusijām un citiem plašākai publikai domātiem pasākumiem.

Latvijas ārlietu dienests starptautiskajiem partneriem nodrošina plašu pieeju un sniedz vispusīgu informāciju par bijušajiem okupācijas režīmiem Latvijā un to sekām. Tāpat kā Latvijas vēsturnieki arī Latvijas diplomāti saviem sarunu partneriem uzsver abu okupācijas režīmu Latvijā un to pastrādāto noziegumu līdzību. Latvijas ārlietu dienesta un Latvijas vēsturnieku sniegtajam Latvijas vēstures skaidrojumam ir liela nozīme arī kontekstā ar regulāri izskanošajiem nepatiesajiem apgalvojumiem par nacisma atdzimšanu Latvijā.

Lai rastu lielāku izpratni par Eiropas neseno laiku vēsturi un tās notikumiem, Ārlietu ministrija arī turpmāk savas kompetences ietvaros atbalstīs Eiropas Parlamenta bijušā priekšsēdētāja Dr. H. G. Poteringa iniciatīvu veidot Eiropas vēsturei veltītu muzeju „Eiropas vēstures māja”, kas kļūtu par vietu atmiņu par Eiropas vēsturi un Eiropas integrācijas centieniem glabāšanai.

De iure atzīšanas 90. gadadienas atzīmēšana kļūst par nozīmīgu tēmu valstu divpusējās attiecībās. Arī Latvijas vēstniecības ārvalstīs piedāvās virkni pasākumu, kuru laikā tiks aktualizēti Latvijas valstiskumam būtiskie vēsturiskie notikumi 1921. gadā un to nozīme šodienas Eiropas un pasaules kontekstā.

7.3. Holokausta izglītība, piemiņa un pētniecība

Latvija kopš 2004. gada ir Starptautiskās darba grupas starptautiskajai sadarbībai holokausta izglītībā, piemiņā un pētniecībā (ITF) dalībniece. 2010. gadā Izraēlas prezidentūras laikā Latvijas delegācija Ārlietu ministrijas vadībā ir piedalījies divās ITF plenārsēdēs Jeruzalemē un Haifā. Jeruzalemes plenārsēdē atzinīgi tika novērtēts Latvijas Universitātes Jūdaikas studiju centra prezentētais projekts „Vārdi un likteņi” – internetā izveidota datu bāze holokausta upuru Latvijas teritorijā apzināšanai.

Kopumā 2010. gadā Latvijā holokausta izglītības, piemiņas un pētniecības jomā ir īstenoti vairāk kā 50 projekti un pasākumi. Informācija detalizēti apkopota 2011. gada janvāra Ārlietu ministrijas informatīvajā ziņojumā Ministru kabinetam “Par sadarbību ar ITF un Latvijā paveikto holokausta izglītībā, piemiņā un pētniecībā 2010. gadā”.

2011. gads ir nozīmīgs holokausta piemiņai, saistībā ar traģisko 1941. gada notikumu 70. gadadienu. Tiek plānoti vairāki nozīmīgi pasākumi šo notikumu atcerei –Latvijas Okupācijas muzeja projekts „Latvijas traģēdija. 1941.” un tā ietvaros piemiņas pasākums Rumbulā, Ž. Lipkes memoriālā muzeja atklāšana Ķīpsalā, Vispasaules Latvijas izcelsmes ebreju kārtējais salidojums Rīgā.

7.4. Gatavošanās pasākumiem, kas paredzēti Rīgas kā Eiropas kultūras galvaspilsētas programmā 2014. gadā

„Rīga2014” programma tiek veidota, domājot par 2015. gada Latvijas prezidentūru ES. Izstādes, uzvedumi, koncertprogrammas, filmas un grāmatas veidos Latvijas prezidentūras publiskās diplomātijas pamatprogrammu.

Jau šobrīd Latvijas vēstniecību iesaiste „Rīga2014” programmas sagatavošanā ir nozīmīga, īpaši valstīs, kuras pārstāv Eiropas Kultūras galvaspilsētu sadarbības tīklu (Francija, Beļģija, Vācija, Čehija, Ungārija, Portugāle, Igaunija, Somija, Zviedrija).

„Rīga2014” programmas tematiskā līnija „Dzintara ādere” balstīta uz vēsturiskā Dzintara tirdzniecības ceļa un šodienas dzintara kā inovatīvas vērtības koncepta pamatiem. Vēsturiskais Dzintara ceļš savienoja ziemeļus un dienvidus, Baltijas jūru un Vidusjūru. „Dzintara āderes” programmā par Rīgas 2014. gada sadarbības partneriem kļūst arī Krievija, Ēģipte, Maroka, Ķīna un Indija. Latvijas vēstniecības ir tiešie partneri un starpnieki sadarbības projektu realizācijā.

Lai pilnvērtīgi izmantotu starptautiski nozīmīgo notikumu iespējas, nepieciešama vēstniecību kapacitātes (gan finansiālās, gan cilvēkresursu) stiprināšana, vienlaicīgi izvirzot konkrētus sasniedzamos mērķus un uzdevumus.

7.5.V/a „Latvijas institūts” – instruments Latvijas pozitīvas starptautiskās atpazīstamības veicināšanai un informācijas par Latviju izplatīšanai

V/a „Latvijas institūts” (LI) uztur valsts portālu ārvalstu auditorijām www.latvia.lv, gatavo publikācijas un informāciju ārvalstu plašsaziņas līdzekļiem un citiem interesentiem, kā arī realizē dažādus komunikācijas projektus.

LI ar 2009. gada 1. maiju tika veikta darbības optimizācija, samazinot budžetu un štata vietu (no 14 uz 4) skaitu, kā rezultātā LI 2010. un 2011. gada budžets ir par 73.5% mazāks kā 2008. gadā.

Ekonomiskās krīzes laikā LI ir vienīgā valsts institūcija, kas sistemātiski un profesionāli sniedz aktuālāko informāciju angļu valodā par valdības aktivitātēm ārvalstu plašsaziņas līdzekļiem, investoriem, finansistiem, ekonomiskās sadarbības organizācijām, diplomātiskajam dienestam u.c., t.sk. to izplatot mikrobloģu portālā *Twitter*. Vienlaicīgi valsts iestādes izmanto LI sagatavoto informāciju savā ārējā komunikācijā.

Neizmantojot valsts budžeta līdzekļus, bet piesaistītos ziedojumus, 2010. gadā LI atkārtoti izdeva informatīvos materiālus un Latvijas portālā ārvalstu auditorijām papildus esošajām valodām izveidoja ķīniešu valodas sadaļu.

LI ar saturisku un praktisku pienesumu piedalījās tādos projektos kā Latvijas paviljons *World Expo* Šanhajā, NATO Parlamentārās Asamblejas pavasara sesija, Latvijas kandidatūra ES Elektronisko sakaru regulatoru grupas biroja izvietošanai, Latvijas kandidatūra ANO Ekonomisko un sociālo lietu padomē.

2011. gadā LI pieejamo finanšu un cilvēkresursu ietvaros turpinās veikt sekojošas funkcijas:

- gatavot un izplatīt izziņošu, operatīvu un saskaņotu informāciju angļu valodā par politiskajām, ekonomiskajām un sabiedrības aktualitātēm valstī;
- veidot valsts pārvaldes, privātā sektora un pilsoniskās sabiedrības kontakttīklu un nodrošināt partnerību valsts pozitīvas reputācijas veicināšanai dažādu aktivitāšu un projektu ietvaros;
- nodrošināt elektronisku un drukātu informāciju par valsti;
- sniegt informāciju un palīdzību ārvalstu žurnālistu vizīšu gatavošanā;
- atbildēt uz dažādiem informācijas pieprasījumiem par valsti.

2011. gadā darbu sāks jaunā LI direktore un tiks pārskatīta turpmākā LI darbība, attiecīgi plānojot valsts tēla un atpazīšanas stiprināšanas pasākumus.

8. Ārlietu dienesta attīstība

Vadoties no politiskajām prioritātēm un finanšu iespējām, 2011. gadā Ārlietu ministrija centīsies paplašināt savu diplomātisko pārstāvniecību ārvalstīs.

Informācija par gadu gaitā notikušajām izmaiņām vēstniecību skaitā, ministrijas personāla skaitliskajā sastāvā un budžetā tiek sniegta ziņojuma pielikumā.

2011. gadā ārlietu dienestam nepieciešams papildus finansējums vairākās prioritārās darbības jomās.

Prezidentūra ES Padomē

Lai nodrošinātu Latvijas prezidēšanu ES Padomē 2015. gada pirmajā pusē, kas noteikti ir lielākais ārpolitikas un visas valsts izaicinājums pēc neatkarības atjaunošanas, saskaņā ar citu dalībvalstu sniegto informāciju prezidentūras trīs gadu budžeta indikatīvās izmaksas varētu būt robežās no 45 līdz 105 miljoniem LVL.

Šobrīd jau ir aizsākts darbs pie prezidentūras sekretariāta izveidošanas, kura darbības nodrošināšana 2011. gada pieciem mēnešiem trīs cilvēku sastāvā ir iekļauta Ārlietu ministrijas 2011. gada budžetā.

Detalizētu izdevumu tāmi trīs gadu periodam ir plānots sastādīt 2012. gada laikā, protams, ņemot vērā citu valstu pieredzi, taču vienlaicīgi arī vadoties no Latvijas finansiālajām iespējām.

Finansējuma nepieciešamība sadarbības nodrošināšanai ar latviešu diasporu ārvalstīs

Ņemot vērā to, ka Ārlietu ministrijas budžetā patlaban nav finansējuma minētās funkcijas nodrošināšanai, nepieciešams papildus finansējums:

- mācību materiālu un grāmatu latviešu skolām ārvalstīs iepirkšanai, aktīvāko ārzemēs dzīvojošo tautiešu apbalvošanu ar Ārlietu ministrijas goda vai pateicības rakstiem iedibināšanai, lai atbalstītu un piedalītos latviešu biedrību un organizāciju pasākumos, kongresos un sanāksmēs, t.sk. atzīmējot Latvijas nacionālos svētkus;
- atbalsta latviešu biedrībām un organizācijām ārvalstīs sniegšanai.

Finansējuma nepieciešamība Latvijas un Krievijas kopīgās demarkācijas komisijas darba nodrošināšanai

Lai nodrošinātu Latvijas un Krievijas kopīgās demarkācijas komisijas darbu un tās lēmumu īstenošanu, 2011. – 2014. gadu periodam nepieciešams papildus finansējums.

Demarkācijas komisijas darba nodrošināšana nav jauna politikas iniciatīva, Latvijas austrumu robežas sakārtošana ir bijusi Latvijas valsts prioritāte pēdējos 20 gadus, un tā ir ietverta virknē politikas dokumentu.

Finansējuma nepieciešamība attīstības sadarbības projektiem un starptautiskai palīdzībai

Iestājoties ES, Latvija ir uzņēmusies konkrētas politiskās saistības Attīstības sadarbības politikas jomā, kas ietver arī saistības pakāpeniski palielināt Oficiālās attīstības palīdzības finansējumu apjomu.

Saskaņā ar ES Ārējo attiecību padomes 2005. gada 24. maija secinājumiem, Latvijai Oficiālās attīstības palīdzības finansējumam līdz 2010. gadam jāvelta 0.17% no nacionālā kopienākuma (NKI) un līdz 2015. gadam – 0.33% no NKI. 2009. gadā Latvijas OAP apjoms veidoja tikai 0.08% no NKI.

Latvija šobrīd ir vienīgā ES dalībvalsts, kurai nav divpusējās attīstības sadarbības budžeta un plānotas attīstības sadarbības. Latvija nepilda ES un ANO finansējuma saistības, tiek bremsēta Latvijas ārpolitikas īstenošana kopumā un grauts valsts prestižs.

Jāņem vērā, ka Latvijas prezidentūra sakrīt ar ANO Tūkstošgades attīstības mērķu sasniegšanas galīgo termiņu 2015. gadā, kad Latvija būs atbildīga par kopējo ES pozīcijas gatavošanu par vienu no būtiskākajām ES ārpolitikas prioritātēm. Līdz ar to jau tagad ir mērķtiecīgi jāveido Latvijas attīstības sadarbības politika.

Finansējuma palielināšana v/a „Latvijas institūts”

V/a „Latvijas institūts” nepieciešams saglabāt kā atsevišķu zīmolu, kas jau ir iekarojis pienācīgu vietu plašsaziņas līdzekļu telpā un sniedzis nenovērtējamu pienesumu Latvijas tēla veidošanā un ārējā komunikācijā. Šobrīd 2011. gada budžeta projektā izdevumi v/a „Latvijas institūts” ir apstiprināti tādā apmērā, kas nodrošina tā eksistenci, bet ne reālu darbību, īstenojot tam uzticētās funkcijas efektīvi un pilnā apmērā.

Atsakoties no LI kā atsevišķas iestādes, tiek zaudēts LI zīmols. Ārpus Latvijas LI tiek uztverta kā neatkarīga, ar valsts pārvaldi nesaistīta institūcija, tāpēc tai ir lielāka ietekme pozitīvu ziņu par valsti izplatīšanas veicināšanā.

Finansējuma palielināšana komandējumu nodrošināšanai

Finansējuma palielināšana komandējumu izdevumu segšanai sniegtu neatsveramu atbalstu Latvijas ārpolitikas un tās prioritāšu īstenošanas nodrošināšanai.

Ārlietu ministrijas darbinieku došanās komandējumos dalībai divpusējās un daudzpusējās tikšanās, nodrošinot Latvijas interešu aizstāvību gan ES Padomes, Eiropas Komisijas, NATO u.c. starptautisko organizāciju organizētajās tikšanās un sanāksmēs, kuru laikā tiek pieņemti lēmumi par Eiropas un pasaules turpmāko ārpolitikas kursu, tiešā veidā ietekmējot arī Latvijas ārpolitiskās prioritātes, gan jebkurās cita formāta (divpusējās un daudzpusējās) sanāksmēs, piedaloties un rīkojot konsultācijas ar jautājumu risināšanā iesaistīto valstu pārstāvjiem, viennozīmīgi sekmē Latvijas ārpolitikas un tās prioritāšu īstenošanu.

Finansējuma palielināšana diplomātiskā un konsulāra dienesta darbības nodrošināšanai

Pateicoties 2010. gada vasarā pieņemtajam Ministru kabineta lēmumam piešķirt papildus finansējumu konsulārā dienesta darbības nodrošināšanai, 2010. gada otrajā pusē izdevās stabilizēt situāciju diplomātiskajās un konsulārajās pārstāvniecībās, novēršot vīzu pieprasītāju un ceļotgribētāju rindas pie Latvijas vēstniecībām un konsulātiem un nodrošinot savlaicīgu un pilnvērtīgu konsulāro pakalpojumu sniegšanu Latvijas valstspiederīgajiem.

Lai turpinātu 2010. gadā aizsāktās darbības pilnā apmērā un nodrošinātu stabili diplomātiskā un konsulārā dienesta darbību ārvalstīs, būtu nepieciešams piešķirt papildus finansējumu, kas ļautu nodrošināt diplomātiskās un konsulārā dienesta pamatfunkciju izpildi ilgtermiņā, atjaunojot pastāvīgās štata vietas pārstāvniecībās.

II EIROPAS SAVIENĪBAS NOZARU POLITIKA

1. Stratēģija „Eiropa 2020: stratēģiju gudrai, ilgtspējīgai un iekļaujošai izaugsmei”

2010. gada 17. jūnijā ES valstu un valdību vadītāji apstiprināja dokumentu „Eiropa 2020: stratēģiju gudrai, ilgtspējīgai un iekļaujošai izaugsmei” („ES 2020” stratēģija) un tajā ietvertos, līdz 2020. gadam sasniežamos, ES līmeņa kvantitatīvos mērķus, kā arī atbalstīja Integrētās vadlīnijas, kurās ir piedāvāti galvenie politikas virzieni un reformas šo mērķu sasniegšanai.

„ES 2020” stratēģijas mērķis ir attīstīt 21. gadsimta sociālā tirgus ekonomiku, palīdzot ES dalībvalstīm pārvarēt krīzi un pārveidot ES par gudru, ilgtspējīgu un iekļaujošu tautsaimniecību, kas nodrošina augstu nodarbinātības līmeni, ražīgumu un sociālo kohēziju. „ES 2020” stratēģijas trīs galvenās prioritātes ir *gudra izaugsme* (izveidot uz zināšanām un inovācijām balstītu ekonomiku), *ilgtspējīga izaugsme* (attīstīt zaļu, konkurētspējīgu ekonomiku, kurā resursi tiek izmantoti efektīvi) un *iekļaujoša izaugsme* (attīstīt ekonomiku ar augstu nodarbinātības līmeni, nodrošinot sociālo un teritoriālo kohēziju).

„ES 2020” stratēģija nosaka, ka līdz 2020. gadam 75% ES iedzīvotāju 20 – 64 gadu vecumā jābūt nodarbinātiem, ieguldījumiem pētniecībā un attīstībā jāsamazina 3% no iekšzemes kopprodukta (IKP), jāsamazina oglekļa dioksīda emisijas par 20%, salīdzinot ar 1990 .gadu, vai par 30%, ja nosacījumi to atļauj, jāpalielina atjaunojamo energoresursu īpatsvars enerģijas patēriņā līdz 20% un jāpalielina energoefektivitāte par 20%. Skolu nepabeigušo skolēnu īpatsvaram 2020. gadā ES ir jābūt mazākam nekā 10% un vismaz 40% jaunākās paaudzes iedzīvotājiem jābūt ar augstāko izglītību, bet nabadzības riskam pakļauto personu skaits ir jāsamazina par 20 miljoniem cilvēku.

Eiropas Komisija (EK) atzīst, ka mērķu sasniegšanai ir nepieciešams īstenot virkni pasākumu nacionālā, ES un starptautiskā līmenī. Šim nolūkam EK 2010. gadā ir publicējusi piecas vadošās iniciatīvas – „Inovatīva Savienība” (paredz uzlabot nosacījumus attiecībā uz pieeju pētniecības un inovācijas finansējumam, lai nodrošinātu inovatīvu ideju pārvēršanu produktos un pakalpojumos), „Jaunieši kustībā” (paredz uzlabot izglītības sistēmu sniegumu un veicināt jauniešu integrāciju darba tirgū), „Digitālā Eiropa” (paredz uzlabot interneta ātrumu un izmantot digitālā vienotā tirgus priekšrocības), „Rūpniecības politika globalizācijas laikmetam” (paredz uzlabot uzņēmējdarbības vidi, it īpaši mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, kā arī atbalstīt stipras, ilgtspējīgas un konkurētspējīgas rūpnieciskās bāzes attīstību) un „Jaunas prasmes un darbavietas” (paredz modernizēt darba tirgu un dot iespēju cilvēkiem attīstīt prasmes visa mūža garumā, labāk sabalansēt darbaspēka piedāvājumu un pieprasījumu).

2011. gada pirmajā pusē EK plāno publicēt vēl divas vadošās iniciatīvas – „Eiropa, kas efektīvi izmanto resursus” (paredz atdalīt ekonomisko izaugsmi no resursu izmantošanas, nodrošināt pāreju uz zema oglekļa satura ekonomiku, palielināt atjaunojamo energoresursu izmantošanu, modernizēt transporta nozari un veicināt energoefektivitāti) un „Eiropas platforma pret nabadzību” (paredz nodrošināt sociālo un teritoriālo kohēziju, lai gūtu labumus no izaugsmes un nodarbinātības).

Galvenais stratēģijas pārvaldības elements ir t.s. Eiropas semestris, kas nosaka, ka ES dalībvalstīm, pieņemot lēmumus ikgadējo budžetu sākotnējā sagatavošanas procesā, jāņem vērā ES vadlīnijas un rekomendācijas par fiskālo un ekonomisko politiku. Šī ekonomiskās politikas uzraudzības cikla mērķis ir nodrošināt, ka dalībvalstis īsteno „ES 2020” stratēģiju makroekonomiskās uzraudzības, tematiskās koordinācijas un fiskālās uzraudzības ietvaros. Eiropas semestra īstenošana tiek uzsākta 2011. gadā.

Lai veiksmīgi sasniegtu ES kopējos mērķus, ciešā sadarbībā ar EK 2010. gadā tika noteikti kvantitatīvie mērķi un makrostrukturālie izaicinājumi (šķēršļi) visām ES dalībvalstīm. Pasākumi nacionālo mērķu sasniegšanai un makrostrukturālo šķēršļu novēršanai iekļaujami dalībvalstu nacionālajās reformu programmās, kas tiek sagatavotas sadarbībā ar EK.

Latvijai līdz 2020. gadam jāpanāk nodarbinātības līmeņa paaugstināšana līdz 73% iedzīvotāju 20 – 64 gadu vecumā, ieguldījuma pētniecībā un attīstībā palielināšana līdz 1,5% no IKP, jāpalielina augstāko izglītību ieguvušo personu 30 – 34 gadu vecumā īpatsvars līdz 34 – 36%, jāsamazina skolu nepabeigušo skolēnu 18 – 24 gadu vecumā īpatsvars līdz 13,4% un nabadzības riskam pakļauto personu īpatsvars jāsamazina līdz 21% (t.i., jānovērš nabadzības risks 121 000 cilvēku). Attiecībā uz ilgtspēju energoresursu izmantošanas jomā Latvijas mērķi saistīti ar 0,668 megatonnas naftas ekvivalenta enerģijas ietaupīšanu primāro energoresursu patēriņā (vai 0,48% Latvijas kopējo devumu ES energoefektivitātes mērķa sasniegšanā), atjaunojamo energoresursu īpatsvara palielināšanu bruto enerģijas galapatēriņā līdz 40%, oglekļa dioksīda emisiju ierobežošanu nozarēs ārpus ES Emisiju tirdzniecības sistēmas tā, lai pieaugums nepārsniegtu 17%, salīdzinot ar 2005. gadu, kā arī valsts kopējās siltumnīcefekta gāzu emisiju ierobežošanu, lai 2020. gadā tās nepārsniegtu 12,19 megatonnas oglekļa dioksīda ekvivalenta.

Latvijas kvantitatīvo mērķu sasniegšanai nepieciešama pārmērīgā budžeta deficīta samazināšana, labi funkcionējoša un stabila finanšu sektora nodrošināšana, sabalansētas tautsaimniecības attīstības nodrošināšana, veicinot tirgojamo nozaru attīstību un ceļot produktivitāti, strukturālā bezdarba mazināšana, nodrošinot labāku kvalifikācijas un prasmju atbilstību darba tirgus prasībām, kā arī uzņēmējdarbības vides uzlabošana.

2010. gada 16. novembrī Ministru kabinets (MK) apstiprināja Latvijas nacionālās reformu programmas „ES 2020” stratēģijas īstenošanai ietvaru, kas tika iesniegts EK 2010. gada 22. novembrī. Lai nodrošinātu labvēlīgu vidi kvantitatīvo mērķu sasniegšanai, Latvija plāno strādāt pie politikas virzieniem šķēršļu novēršanai, starp kuriem ir valsts budžeta izdevumu pārskatīšana, nodokļu un nodevu sistēmas pārskatīšana, ēnu ekonomikas apkarošana, fiskālās disciplīnas stiprināšana, finanšu sektora uzraudzība, ārvalstu tiešo investīciju piesaistīšana uz eksportu orientētām nozarēm, inovāciju veicināšana, aktīvo nodarbinātības pasākumu pilnveidošana, augstākās izglītības modernizācija, ES fondu apguves paātrināšana, atbalsts uzņēmējdarbībai, kā arī digitālā vienotā tirgus ieviešana un informācijas un komunikāciju tehnoloģiju attīstība.

Izvērstas nacionālo reformu programmas dalībvalstīm jāiesniedz EK līdz 2011. gada 30. aprīlim kopā ar stabilitātes un konverģences programmām. Pēc minēto programmu iesniegšanas 2011. gada maijā – jūnijā paredzēta ES dalībvalstu nacionālo reformu programmu un stabilitātes un konverģences programmu daudzpusējā uzraudzība un EK valstu specifisko rekomendāciju izstrāde un

apspriešana, kam sekos minēto rekomendāciju apstiprināšana Eiropadomē. Dalībvalstīm šīs rekomendācijas būs jāņem vērā nacionālā līmeņa politiku un pasākumu plānošanā, t.sk. arī izstrādājot valsts budžetu.

Lai sagatavotu Latvijas Nacionālās reformu programmas „ES 2020” stratēģijas īstenošanai gala versiju, Ekonomikas ministrija ir izveidojusi starpministriju darba grupu, pieaicinot sociālos partnerus un nevalstisko organizāciju pārstāvjus. Nacionālās programmas sagatavošanas gaitā tiks ņemti vērā gan „ES2020” stratēģijas mērķi un ES Integrētās vadlīnijas, gan arī Latvijas ilgtspējīgajā attīstības stratēģijā „Latvija 2030” un Latvijas stratēģiskajā attīstības plānā 2009. – 2013. gadam nospraustie mērķi un prioritātes.

2. Ekonomikas un finanšu krīzes pārvarēšana

Ekonomikas lejupslīde smagi ietekmējusi ES dalībvalstu ekonomiku, bankas, uzņēmumus un arī individuālas mājsaimniecības. Lai risinātu krīzes izraisītās problēmas un atjaunotu Eiropas ekonomiku, ir nepieciešami visaptveroši ES noteikumi. Tādēļ ES tiek veidoti jauni izpildes mehānismi ekonomikas pārvaldības un finanšu sektora reformu ietvaros ar mērķi novērst vai labot pārmērības, kas var apdraudēt Eiropas fiskālo vai finansiālo stabilitāti.

Ekonomiskā pārvaldība

Globālā ekonomiskā un finanšu krīze ir parādījusi ES ekonomikas politikas koordinācijas vājās vietas. Ar mērķi stiprināt Stabilitātes un izaugsmes pakta¹¹ funkcionēšanu, ir aktualizēts jautājums par nepieciešamību stiprināt valsts budžeta situāciju un valsts deficīta novērtēšanu un uzraudzību, kā arī izveidot jaunu procedūru makroekonomiskās nelīdzsvarotības novēršanai un korekcijai. Pamatojoties uz 2010. gada 25. – 26. marta Eiropadomē nolemto, Augsta līmeņa komiteja Eiropadomes prezidenta H. van Rompeja vadībā organizēja diskusiju par priekšlikumiem ekonomiskās politikas koordinācijas un uzraudzības stiprināšanai ES. Eiropadome 2010. gada 17. jūnijā vienojās par iepriekš pieminētā Eiropas semestra ieviešanu. Tas ir jauns ekonomiskās politikas uzraudzības cikls un nosaka, ka ES dalībvalstīm, pieņemot lēmumus ikgadējo budžetu sākotnējā sagatavošanas procesā, jāņem vērā ES vadlīnijas par fiskālo un ekonomisko politiku. Tā mērķis ir nodrošināt, ka dalībvalstis īsteno stratēģiju makroekonomikas uzraudzības, tematiskās koordinācijas un fiskālās uzraudzības ietvaros. „Eiropas semestris” tiks ieviests ar 2011. gadu.

2010. gada 29. septembrī EK nāca klajā ar konkrētiem tiesību aktu priekšlikumiem, kas vērsti uz stingrāku makroekonomisko un fiskālo koordināciju un uzraudzību visā ES. To mērķis ir stiprināt Stabilitātes un izaugsmes pakta ieviešanu, un nodrošināt savlaicīgu makroekonomiskās nelīdzsvarotības risku identificēšanu un novēršanu. 2010. gada 29. oktobra Eiropadomē ES dalībvalstis apliecināja, ka ir gatavas strādāt pie minimālajām prasībām nacionālajiem fiskālajiem ietvariem. Tas nozīmē, ka ar 2014. gada 1. janvāri visām dalībvalstīm būs saistošas minimālās prasības attiecībā gan uz datu uzskaiti un statistiku, gan prognožu sagatavošanu, gan vidēja termiņa budžeta plānošanu, gan skaitliskajiem nosacījumiem par, piemēram, budžeta izdevumu griestiem.

Latvijas nacionālās pozīcijas par EK normatīvo aktu priekšlikumiem attiecībā uz stingrāku makroekonomisko un fiskālo koordināciju un uzraudzību tika

¹¹ Stabilitātes un izaugsmes pakts ietver noteikumu kopumu dalībvalstu fiskālajām politikām, tostarp [valsts budžeta deficīta](#) un [valsts parāda](#) ierobežojumus, lai nodrošinātu stabilas valsts finanses.

apstiprinātas MK 2010. gada 6. decembrī. Tās tika izstrādātas Finanšu ministrijas izveidotajā starpministriju darba grupā, pieaicinot pārstāvjus no Latvijas Bankas un Latvijas Pašvaldību savienības. Latvija kopumā atbalsta EK sagatavotos priekšlikumus un atzīst, ka par būtisku priekšnoteikumu EK ierosināto normatīvo aktu projektu nosacījumu ieviešanai Latvijā ir uzskatāms Fiskālās disciplīnas likumprojekts un ar to ieviešanu saistītie normatīvie akti.

Latvija atbalsta EK priekšlikumus, kas papildina Stabilitātes un izaugsmes pakta preventīvo daļu¹², lai ieviestu jaunu pieeju piesardzīgas fiskālās politikas noteikšanai, ļaujot precīzāk vērtēt dalībvalstu fiskālo situāciju, vadoties no dalībvalstu rīcības attiecībā uz tās izdevumu palielinājumu. Latvija atbalsta papildinājumus Stabilitātes un izaugsmes pakta korektīvajā daļā¹³ par pārmērīga deficīta novēršanas procedūras¹⁴ paātrināšanu un ieviešanas skaidrojumu, stiprinot uzraudzību pār valsts parāda kritēriju. Latvija atbalsta skaitliska nosacījuma ieviešanu, ar kuru tiktu mērīts valsts parāda samazināšanas temps.

Ņemot vērā, ka tika izveidota ES Padomes speciālā darba grupa, lai detalizēti izskatītu EK direktīvas un regulu projektus attiecībā uz priekšlikumiem par stingrāku makroekonomisko un fiskālo koordināciju un uzraudzību, 2010. gada nogalē uzsāktās debates intensīvi turpināsies arī 2011. gadā. Priekšlikumi varētu tikt apstiprināti 2011. gada pirmajā pusē Ungārijas prezidentūras laikā. Latvija ir to valstu grupā, kas atbalsta stingrāku pieeju ekonomiskās pārvaldības jautājumos.

Latvija izsaka gandarījumu par panākto progresu jautājumā par pensiju reformas ietekmes novērtējumu attiecībā uz Stabilitātes un izaugsmes pakta īstenošanu. ES dalībvalstis 2010. gada nogalē panāca vienošanos par nosacījumiem attiecībā uz pensiju reformu saistīto izdevumu ņemšanu vērā valsts parāda vērtēšanā, piemērojot Pārmērīga deficīta novēršanas procedūru, līdzīgi kā 2005. gadā tas tika noteikts budžeta deficīta vērtēšanai. Latvija savu nostāju par pensiju reformu izmaksu novērtējumu uz budžeta deficītu un parādu 2010. gadā ir paudusi gan ES Ekonomikas un finanšu ministru padomēs, gan saziņā ar EK un dalībvalstīm. Bulgārija, Čehija, Lietuva, Polija, Rumānija, Slovākija, Ungārija un Zviedrija 2010. gada 6. augustā parakstīja kopīgo vēstuli par pensiju reformu izmaksu novērtējumu ekonomikas un monetārās politikas komisāram O. Rēnam un Eiropadomes prezidentam H. van Rompejam ar lūgumu veikt izmaiņas valstu parādu aprēķināšanas metodikā.

Finanšu sektora reformas

Nesenie sarežģījumi finanšu tirgū apliecināja, ka ir nepieciešams stiprināt finanšu sektora uzraudzību un regulējumu. Tāpēc ES dalībvalstis un institūcijas vienojās pēc iespējas drīzāk īstenot ES finanšu sektora uzraudzības reformu, izveidojot Eiropas Sistēmisko risku kolēģiju un trīs Eiropas uzraudzības iestādes, veicināt finanšu sektora pārredzamību un atbildību, kā arī strādāt pie krīžu novēršanas, vadības un risināšanas ietvara izveides.

¹² Saskaņā ar preventīvās daļas noteikumiem dalībvalstīm ir jāiesniedz ikgadējas stabilitātes (konverģences) programmas, kurās ir parādīts, kā tās plāno panākt vai aizsargāt finanšu stabilitāti vidējā termiņā, ņemot vērā sabiedrības novecošanas gaidāmo ietekmi uz budžetu. EK novērtē šīs programmas, un ES Padome par tām sniedz atzinumu.

¹³ Stabilitātes un izaugsmes pakta korektīvā daļa ir paredzēta, lai izvairītos no tādām bruto kļūdām saistībā ar budžeta politiku, kuras var apdraudēt valsts finanšu stabilitāti un potenciāli apdraudēt Eiropas Ekonomikas un monetāro savienību.

¹⁴ Ja dalībvalsts budžeta deficīta attiecība pret IKP pārsniedz 3% un parāda attiecība pret IKP ir lielāka par 60%, ES līmenī tiek sākta pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra.

No finanšu pakalpojumu jomas iniciatīvām, pie kurām 2011. gadā plāno strādāt EK un Prezidentūra, Latvijai svarīgākie ir likumdošanas priekšlikumi ES krīžu novēršanas, vadības un risināšanas ietvara izveidei. Latvija atbalsta ES krīžu vadības ietvara izveidi, uzskatot, ka jautājumu un rīcības koordinācija starp ES dalībvalstīm ir būtiska, lai nodrošinātu vienlīdzīgus konkurences apstākļus. Latvija piekrīt, ka ir nepieciešams nodrošināt finanšu sektora līdzdalību finanšu krīžu radīto izmaksu segšanā.

EK 2010. gada laikā nāca klajā ar priekšlikumiem ar mērķi pilnībā ieviest G20 apņemšanās, starp kurām ir likumdošanas priekšlikumi atvasināto finanšu instrumentu tirgiem un kredītsaistību neizpildes mijmaiņas līgumiem, īsās pozīcijas tirdzniecības noregulējumam, grozījumi Noguldījumu garantiju shēmu direktīvā un Investoru kompensāciju shēmu direktīvā, Baltā grāmata par Apdrošināšanas garantiju shēmām, komunikācija par sankcijām finanšu pakalpojumu jomā un divas komunikācijas par krīžu novēršanu, vadību un risināšanu. Šobrīd norit dalībvalstu sarunas par šiem priekšlikumiem ar mērķi rast pusēm maksimāli pieņemamu kompromisu, ko 2011. gada laikā varētu apstiprināt ES Padome un Eiropas Parlaments (EP).

Beļģijas prezidentūras laikā tika pabeigts darbs pie finanšu uzraudzības reformas dokumentu paketes, kā arī noritēja darbs pie EK likumdošanas iniciatīvām par finanšu sektora jautājumiem.

2011. gada sākumā EK plāno nākt klajā ar iniciatīvām, lai uzsāktu finanšu sektora reformu un G20 apņemšanos īstenošanu varētu pabeigt 2011. gada laikā. Gaidāmi grozījumi Direktīvā par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu, Finanšu instrumentu tirgu direktīvā, Kapitāla prasību direktīvā un Kredītreitingu aģentūru regulā, kā arī likumdošanas priekšlikumi banku sektora ES krīžu vadības un risināšanas ietvaram (t.sk. risinājumu fondu izveidei un banku nodevu ieviešanai).

Latvija uzskata, ka ir būtiski pēc iespējas drīzāk pabeigt uzsāktu finanšu sektora uzraudzības un regulējuma sakārtošanu ES un ieviest G20 apņemšanās, jo tās vērstas uz finanšu sistēmas stabilitātes veicināšanu un investoru un patērētāju uzticības atjaunošanu finanšu tirgiem un ekonomikai kopumā. Tāpēc Latvija atbalsta EK un prezidentūras paveikto un ieceres 2011. gadam. No finanšu pakalpojumu jomas iniciatīvām, pie kurām 2011. gadā plāno strādāt EK un prezidentūra, Latvijai vissvarīgākie ir likumdošanas priekšlikumi ES krīžu novēršanas, vadības un risināšanas ietvara izveidei. Latvija atbalsta ES krīžu vadības ietvara izveidi, uzskatot, ka jautājumu un rīcības koordinācija starp ES dalībvalstīm ir būtiska, lai nodrošinātu vienlīdzīgus konkurences apstākļus. Latvija piekrīt, ka ir nepieciešams nodrošināt finanšu sektora līdzdalību finanšu krīžu radīto izmaksu segšanā, tāpēc atbalsta EK darba turpināšanu pie iniciatīvām par finanšu sektora nodevu ieviešanu un banku risinājuma fondu izveidi.

Papildus minētajam, 2011. gada laikā EK plāno nākt klajā arī ar jauniem likumdošanas priekšlikumiem Apdrošināšanas garantiju shēmu direktīvā, privāto ieguldījumu produktu regulējumā, ES līmeņa ietvara izveidei finanšu sektora sankciju režīmam u.c.. Darbs tiks turpināts pie jau šobrīd apspriešanās esošajiem tiesību aktiem, īpašu uzmanību veltot atvasinātajiem finanšu instrumentiem un tirgu infrastruktūrai, kā arī īso pozīciju tirdzniecībai. No jaunajām 2011. gada iniciatīvām kā prioritāti Ungārijas prezidentūra izvirza grozījumus Kapitāla prasību direktīvā un likumdošanas priekšlikumus krīžu vadības ietvara izveidei. Latvija aktīvi piedalīsies dalībvalstu apspriedēs par minētajiem likumdošanas priekšlikumiem.

3. ES budžeta pārskats un gatavošanās sarunām par ES nākamo daudzgadu budžetu

2010. gada 19. oktobrī EK nāca klajā ar priekšlikumu ES budžeta pārskatīšanai, kurā iekļauti ierosinājumi efektīvākai ES budžeta izmantošanai, ņemot vērā t.s. jaunus izaicinājumus – demogrāfiskās izmaiņas, klimata pārmaiņas, dabas resursu izmantošanu, kā arī ekonomiskās un finanšu krīzes radīto ietekmi. EK priekšlikumā iekļauti ierosinājumi ES budžeta arhitektūrai un mērķiem. Ņemot vērā, ka budžeta pārskata priekšlikums prezentēts neilgi pirms dalībvalstu diskusijām par nākošo ES daudzgadu budžetu, abi jautājumi skatāmi ciešā saistībā.

EK savā priekšlikumā aicina ES budžetu izmantot par instrumentu ES politiku virzīšanai, t.i., 2010. gada 17. jūnija Eiropadomē apstiprinātās „ES 2020” stratēģijas mērķu ieviešanai. Kā viens no pamatprincipiem budžeta veidošanai uzsvērts kopējais ieguvums saskaņā ar solidaritātes principu, t.i., atbalsts mazāk attīstītajām ES daļām sniedz ieguldījumu stabilitātē visā ES. Tāpat EK aicina apspriest ES budžeta finansēšanas reformu, lai izvairītos no pašreiz pastāvošās neskaidrās finansēšanas sistēmas, kas līdzās pašu resursiem sastāv no dalībvalstu iemaksām, korekcijām un atļaidēm. Šajā kontekstā EK ierosina atteikties no uz pievienotās vērtības nodokli (PVN) balstītiem pašu resursiem, tos pakāpeniski aizstājot ar vienu vai vairākiem jauniem pašu resursiem (piemēram, ES nodokļa finanšu sektoram, ES ienākumiem no siltumnīcefekta gāzu emisiju tirdzniecības sistēmas, ES nodokļa gaisa satiksmei, ES PVN). Tāpat EK nāk klajā arī ar virkni ierosinājumu dažādās ES politiku jomās – kohēzijas politikas, kopējās lauksaimniecības politikas, enerģētikas un klimata, ārējo attiecību ar mērķi nākotnē efektīvāk izmantot ES finansējumu.

Latvijas nostāja par EK priekšlikumu formulēta nacionālajā pozīcijā, kas apstiprināta MK 2010. gada 16. novembrī. Pozīcija izstrādāta Ārlietu ministrijas vadītajā starpinstitūciju darba grupā, kurā pārstāvētas nozaru ministrijas, Valsts kanceleja, Latvijas Darba devēju konfederācija un Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera. Vienlaikus darba grupa apkopojusi informāciju par Latvijai stratēģiski svarīgām interesēm un vajadzībām, kas kalpos par pamatu nacionālo interešu aizstāvēbai tālākās sarunās par ES budžetu.

Kopumā Latvija uzskata, ka atbilde uz jauniem izaicinājumiem jārod esošās ES budžeta struktūras ietvarā, neveidojot jaunus instrumentus un attiecīgi nepalielinot ES budžeta kopapjomu. Latvijas pamata prioritātes ES budžeta pārskatīšanas kontekstā ir kohēzijas politika, uzsverot tās sākotnējo mērķi – attīstības atšķirību izlīdzināšanu starp mazāk attīstītajām teritorijām un pārējo ES, un kopējā lauksaimniecības politika, īpaši tiešo maksājumu sistēmas kardināla pārskatīšana.

Attiecībā uz ES budžeta finansēšanas reformu Latvija piekrīt EK ierosinājumam atteikties no šobrīd pastāvošās, uz PVN balstītās, pašu resursu sistēmas daļas. Vienlaikus Latvija uzskata, ka šobrīd globālās ekonomiskās un finanšu krīzes kontekstā nebūtu īstais brīdis aktualizēt diskusiju par jauniem pašu resursiem. Enerģētikas jomā Latvija uzskata, ka atbalsts no ES budžeta sniedzams enerģētikas infrastruktūras projektiem, kas palielina enerģētikas drošību reģionā, novēršot enerģētikas tirgu izolētību, un kuriem ir apgrūtināta finansējuma piesaiste to zemā ekonomiskā izdevīguma dēļ.

Ārpolitikas jomā Latvijas skatījumā nākamajā finanšu ietvarā ir svarīgi nodrošināt atbilstošu finansējumu Austrumu partnerības īstenošanai.

Savlaicīgas un saturiskas dalībvalstu debates par ES budžeta pārskatīšanu aizkavēja ieilgušās sarunas ar EP par ES ikgadējo budžetu 2011. gadam, kura ietvaros EP vēlējās sasaistīt ikgadējā budžeta debates ar ilgtermiņa budžeta jautājumiem. Vienoties par ES budžetu 2011. gadam izdevās tikai īsi pirms 2010. gada decembra Eiropadomes, tāpēc jautājums par ES budžeta pārskatīšanu tās darba kārtībā netika iekļauts. Diskusijas par ES daudzgadu budžeta prioritātēm turpināsies Ungārijas prezidentūras laikā.

Priekšlikumu par nākamo ES daudzgadu budžetu EK plāno iesniegt 2011. gada jūnijā, un dalībvalstu vienošanās šajā jautājumā jāpanāk līdz 2012. gada vidum/beigām. No šo sarunu rezultāta būs atkarīgs Latvijas iemaksu apjoms ES budžetā, kā arī Latvijai piešķirtais finansējums tādu nozīmīgu ES politiku īstenošanai kā kohēzijas politika, kopējā lauksaimniecības politika u.c.

Vienlaikus līdzās priekšlikumam par ES budžeta pārskatīšanu EK 2010. gada novembrī nāca klajā ar paziņojumu par kopējās lauksaimniecības politikas nākotni un ar Piekto kohēzijas politikas ziņojumu. 2011. gada pirmajā pusē sāksies diskusijas par enerģētikas politikas nākotnes ietvaru. Sagaidāms, ka tematiskās diskusijas šajās jomās atstās ietekmi uz sarunām par ES daudzgadu budžetu pēc 2013. gada.

Lai nodrošinātu Latvijas interešu aizstāvību, notiek regulāra viedokļu koordinācija ar līdzīgi domājošām ES dalībvalstīm, ko aizsāka Latvija, 2010. gada martā Rīgā organizējot starpvalstu konsultācijas par ES budžeta prioritātēm. Tāpat notiek konsultācijas ar lielākajiem maksātājiem ES budžetā. No t.s. neto maksātāju puses tiek sagaidīts liels spiediens, lai nākamā ES daudzgadu budžeta kopapjoms netiktu palielināts vai pat tiktu samazināts. Tādēļ ir svarīgi nodrošināt, lai mehāniski netiktu samazināts pieejamais finansējuma tajās jomās, kas Latvijai īpaši svarīgas, t.i., kohēzijas politika un kopējā lauksaimniecības politika.

4. Kohēzijas politika pēc 2013. gada

Saskaņā ar Līgumu par ES darbību kohēzijas politikas mērķis ir veicināt ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju, it īpaši tiecoties mazināt būtiskas dažādu reģionu attīstības līmeņa atšķirības un mazāk attīstīto reģionu atpalicību. Kohēzijas politikas mērķi 2007. – 2013 gada plānošanas periodā ir konverģence, reģionu konkurētspēja un nodarbinātība, kā arī Eiropas teritoriālā sadarbība.¹⁵

Tādēļ kohēzijas politikas, t.s. konverģences mērķa, ietvaros tiek atbalstītas ES dalībvalstis un reģioni, kuru IKP uz vienu iedzīvotāju, vērtējot pēc pirktspējas paritātes, ir mazāks par 75% no ES vidējā rādītāja. Reģionu konkurētspējas un nodarbinātības mērķa ietvaros tiek atbalstīta reģionu konkurētspējas un pievilcības nostiprināšana. Savukārt teritoriālās sadarbības mērķis attiecas uz reģioniem, kuriem ir sauszemes vai jūras robežas, kā arī uz teritorijām, kurās tiek veikti pārrobežu pasākumi integrētas teritoriālās attīstības, starpreģionu sadarbības un pieredzes apmaiņas veicināšanai.

Diskusija par kohēzijas politikas nākotni 2010. gadā ir bijusi īpaši nozīmīga, jo 2011. gada pirmajā pusē EK ir jāsniiedz priekšlikums nākamajam ES daudzgadu budžetam, un līdz 2011. gada vasarai EK ir jāizstrādā oficiāli tiesību aktu priekšlikumi par turpmāko kohēzijas politiku.

¹⁵ 2006. gada 11. jūlija ES Padomes regula Nr. 1083/2006, ar ko paredz vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu un atceļ Regulu (EK) Nr. 1260/1999.

2010. gada pirmajā pusē tika publicēts EK Stratēģiskais ziņojums par kohēzijas politikas programmu ieviešanu, kas sniedza pirmo plašo pārskatu par kohēzijas politikas programmām 2007. – 2013. gada plānošanas periodā un rekomendācijas, kā kohēzijas politikas īstenošanu varētu stiprināt un maksimizēt tās ieguldījumu. 2010. gada 10. novembrī EK publicēja Piekto ziņojumu par ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju, kurā izklāstīti iespējamie kohēzijas politikas virzieni nākotnē, un ko var uzskatīt par nozīmīgāko dokumentu kohēzijas politikas pēc 2013. gada izveidei.

Piektajā ziņojumā EK ierosina novirzīt kohēzijas finansējumu 2010. gada 17. jūnijā Eiropadomes apstiprinātās „ES 2020” stratēģijas īstenošanai, kuras mērķis ir attīstīt 21. gadsimta sociālā tirgus ekonomiku, palīdzot ES dalībvalstīm pārvarēt krīzi un pārveidot ES par gudru, ilgtspējīgu un iekļaujošu ekonomiku, kas nodrošina augstu nodarbinātības līmeni, ražīgumu un sociālo kohēziju. Citi EK priekšlikumi ir saglabāt esošās kohēzijas politikas sadales kritērijus, koncentrēt resursus ar mērķi maksimizēt kohēzijas finansējuma pievienoto vērtību, ieviest saistošas nosacītības jomās, kas tieši saistītas ar kohēzijas politiku, attiecināt finanšu sankcijas un stimulus ne tikai uz kohēzijas fondu, bet uz visiem ES budžeta instrumentiem, kā arī vienkāršot kohēzijas politikas īstenošanas sistēmu dalībvalstīs.

Nemot vērā Piektā ziņojuma par ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju būtisko lomu ES kohēzijas politikas nākotnes veidošanā, pēc tā publicēšanas 2010. gada 22. – 23. novembrī notika neformālā ministru sanāksme kohēzijas jautājumos.

Uz Piektā ziņojuma pamata aizsākta arī sabiedriskā apspriešana, kas ilgs līdz 2011. gada 31. Janvārim un noslēgsies ar Piekto kohēzijas forumu Briselē 2011. gada 31. janvārī un 1. februārī, kurā visām ieinteresētajām pusēm būs iespēja apspriest EK priekšlikumus kohēzijas politikas nākotnei.

ES dalībvalstu diskusijās Latvija uztur konsekventu viedokli par nepieciešamību līdzsvarot atbalsta sniegšanu ekonomisko un sociālo atšķirību izlīdzināšanai mazāk attīstītajos reģionos un, tā kā ES kohēzijas politikas mērķis joprojām nav sasniegts. Kohēzijas politika nebūtu pilnībā veltāma tikai „ES2020” stratēģijas īstenošanai. Dalībvalsts kapacitātei absorbēt kohēzijas finansējumu nevajadzētu kļūt par nosacījumu kohēzijas politikas atbalsta sadalē. Attiecībā uz finanšu sankciju piemērošanu par Stabilitātes un izaugsmes pakta prasību neievērošanu, Latvija uzskata, ka tās jāattiecinā ne tikai uz kohēzijas fondu, bet uz visu ES budžeta instrumentu līdzekļu apturēšanu vai ierobežošanu.

Latvija uzskata, ka ES kohēzijas politikas ietvaros ir jāspēj sniegt spēcīgs, solidaritātē balstīts atbalsts ES mazāk attīstītajiem reģioniem kohēzijas politikas sākotnējā mērķa īstenošanai – ekonomisko un sociālo atšķirību mazināšanai starp mazāk attīstītajiem reģioniem un pārējo ES. Būtu jāsauglabā esošās kohēzijas politikas arhitektūra arī pēc 2013. gada. Pašreizējā ES daudzgadu budžeta periodā 2007. – 2013. gadam Eiropas Sociālā fonda, Eiropas Reģionālās attīstības fonda un Kohēzijas fonda tieša sasaiste kohēzijas politikas ietvaros ir sekmējusi labāku darbību, koordināciju un sinerģiju. Eiropas Sociālajam fondam jāpaliek integrētam kohēzijas politikā un tam jāturpina kalpot par nozīmīgu instrumentu sociālo atšķirību mazināšanā vismazāk attīstītajos reģionos.

Latvija pozitīvi vērtē EK ierosinājumu mazāk attīstītajiem reģioniem koncentrēt pieejamos resursus plašākam prioritāšu spektram. Sagaidām, ka nepieciešamība pēc

nozīmīgiem ieguldījumiem infrastruktūrā nabadzīgākajos reģionos tiks ņemta vērā, veidojot nākotnes kohēzijas politiku.

Latvijas intereses ir konsekventi paustas gan ES formātos, gan kohēzijas politikas jautājumiem veltītajās konsultācijās ES dalībvalstīs. Notikušas tikšanās ar reģionālās politikas komisāru J. Hānu un par kohēzijas politiku atbildīgajiem EK dienestiem.

Finanšu ministrija strādā pie Latvijas pozīcijas aktualizēšanas par ES kohēzijas politikas nākotni. 2010. gada 16. decembrī tika organizēta sabiedriskā apspriešana, veicinot diskusiju visu iesaistīto personu un institūciju ietvaros. Aktualizētu Latvijas pozīciju par ES kohēzijas politikas nākotni plānots apstiprināt MK 2011. gada janvārī, pirms Piektā kohēzijas foruma.

Latvija uztur ciešu sadarbību ar līdzīgi domājošajām dalībvalstīm, cenšoties panākt, lai nākamā ES daudzgadu budžeta ietvaros tiek piešķirts iespējami liels finansējums kohēzijas politikai, kamēr atsevišķas dalībvalstis vēlas ievērojami samazināt kohēzijas politikas finansējumu, fokusējot to tikai uz vismazāk attīstītajiem reģioniem vismazāk attīstītajās valstīs „ES 2020” stratēģijas īstenošanai.

2011. gadā Latvija aktīvi turpinās darbu EK organizētajās augsta līmeņa darba grupās par ES kohēzijas politikas nākotni, kā arī citos sanāksmju formātos, t.sk. ES Baltijas valstu un līdzīgi domājošo ES dalībvalstu tikšanās ietvaros. Tiks rastas iespējas organizēt valstu divpusējās sanāksmes, meklējot ES dalībvalstis ar līdzīgām pozīcijām un pārliecinot par Latvijai izdevīgiem risinājumiem.

ES kohēzijas politikas finansējums Latvijai 2007. – 2013. gada plānošanas periodā ir galvenās nozīmīgās investīcijas un veido 4,53 miljardus EUR. Tādēļ būtiski ir nodrošināt Latvijas finanšu interešu aizstāvību sarunās par daudzgadu ES finanšu ietvaru un kohēzijas politikas nākotni, panākot Latvijai izdevīgu kohēzijas politikas finanšu piedāvājumu nākamajā plānošanas periodā pēc 2013. gada.

5. Kopējās lauksaimniecības politikas nākotne

2010. gada 18. novembrī EK prezentēja paziņojumu „Kopējā lauksaimniecības politika līdz 2020. gadam: sasniegt pārtikas, dabas resursu un teritoriālos nākotnes izaicinājumus”, kas atklāj oficiālo EK piedāvājuma diskusiju par ES kopējās lauksaimniecības politikas (KLP) nākotni pēc 2013. gada. Paziņojums ir turpinājums jau 2008. gada novembrī pieņemtajiem lēmumiem par KLP „veselības pārbaudi” attiecībā uz dažādiem KLP instrumentiem, Lauksaimniecības ministru padomē regulāri izskanējušajām diskusijām par nepieciešamību izlīdzināt tiešos maksājumus ES dalībvalstu starpā, kā arī 2010. gada pirmajā pusē notikušās sabiedriskās aptaujas rezultātiem, kurā pausta vajadzība pēc plašas un fundamentālas KLP reformas.

EK ierosina apsvērt trīs turpmākās reformas iespējas: saglabāt esošo KLP, izstrādāt sabalansētāku, ilgtspējīgāku un uz mērķi vairāk orientētu KLP, vai arī veikt radikālu KLP reformu, atceļot tiešos maksājumus un tirgus atbalsta pasākumus.

Sabalansētākas KLP reformas gadījumā plānota līdzšinējo KLP instrumentu pilnveidošana un finanšu efektivitātes veicināšana, īpašu uzsvāru liekot uz tā dēvēto „zaļo komponenti” – vides aizsardzības un saglabāšanas pasākumu atbalstīšanu KLP ietvaros. Tiek uzsvērts, ka nākotnes KLP galvenie mērķi ir veicināt ES konkurētspēju pasaulē un ilgtspējīgu dabas resursu pārvaldību, mazināt klimata pārmaiņas, nodrošināt iedzīvotājus ar kvalitatīvu pārtiku, kā arī sabalansēt ES

teritoriālo attīstību. Lai to sasniegtu, KLP jāietver ekoloģiskāki un taisnīgāki tiešie maksājumi un tirgus atbalsta pasākumi un uz konkurētspēju, inovācijām, klimata pārmaiņām un apkārtējo vidi vērsti lauku attīstības pasākumi.

Attiecībā uz Latvijai vissvarīgāko jautājumu – ES pastāvošajiem nevienlīdzīgajiem tiešajiem maksājumiem – sabalansētākas KLP reformas gadījumā tos plānots padarīt taisnīgākus un līdzsvarotākus, tādējādi samazinot atšķirības un uzlabojot konkurētspēju ES dalībvalstu starpā, tomēr t.s. vienotās likmes piemērošana netiek paredzēta. Tāpat paredzēts visiem vienlīdzīgs obligāts pamata ienākumu atbalsts ar iespēju lielajām saimniecībām noteikt augšējo tiešo maksājumu sliekšni, obligāti „zaļās komponentes” maksājumi, atbalstot visā ES teritorijā realizējamus vides pasākumus, kā arī maksājumi teritorijās ar specifiskiem dabiskiem ierobežojumiem vai mazāk labvēlīgiem apvidiem lauksaimnieciskajai darbībai. Īpaši plānots atbalstīt aktīvos lauksaimniekus.

Attiecībā uz tirgus atbalsta mehānismiem plānota esošo instrumentu racionalizēšana un vienkāršošana, pagarinot intervences periodus un ražošanas kvotas pienam līdz 2015. gadam. Tie, jo īpaši intervence, varētu tikt izmantoti tikai kā „drošības tīkls” cenu krīžu un iespējamu tirgus svārstību gadījumā. Lauku attīstības politikai arī turpmāk būs ļoti nozīmīga loma lauku vides ekonomiskās un sociālās ilgtspējības nodrošināšanā, īpaši pievēršoties vides un klimata pārmaiņu radīto izaicinājumu un inovāciju integrēšanai visās lauku attīstības politikas programmās. Lauku attīstības finansējuma sadalē turpmāk plānota objektīvu kritēriju izmantošana.

Latvijas pozīcija par KLP nākotni pēc 2013. gada MK tika apstiprināta 2010. gada 8. decembrī. Latvija uzskata, ka efektīvai KLP būtu jānosaka skaidri mērķi un to sasniegšanai veicamie pasākumi, kā arī saskaņā ar ES daudzgadu budžeta diskusiju rezultātiem jāparedz atbilstošs finansējums. Latvija nevar atbalstīt tiešo maksājumu un tirgus atbalsta pasākumu likvidēšanu un kā piemērotāko turpmākām diskusijām par visiem KLP elementiem uzskata sabalansētākas KLP reformas variantu. Tomēr tajā piedāvātie risinājumi nav pietiekami. Jautājumā par tiešajiem maksājumiem nav minēts, ka pēc 2013. gada tiks izveidota taisnīga un pret visiem ES dalībvalstu lauksaimniekiem godīga KLP tiešo maksājumu sistēma, atsakoties no vēsturiskajiem sadales kritērijiem, un ka tā būs spēkā sākot ar 2014. gadu. ES līmenī jānosaka jauni, objektīvi un reālo situāciju raksturojoši rādītāji tiešo maksājumu aprēķināšanai un finanšu aplokšņu godīgai un taisnīgai noteikšanai dalībvalstīm. Attiecībā uz tirgus atbalsta mehānismiem EK piedāvājumā nepieciešami nopietni uzlabojumi gan jaunu instrumentu attīstīšanā, gan esošo uzlabošanā. Attiecībā uz lauku attīstības politiku visi EK piedāvātie varianti ir ļoti vispārīgi bez konkrētiem priekšlikumiem, tāpēc Latvija nesliecas atbalstīt nevienu no tiem. ES lauku attīstības politikas būtiskākie izaicinājumi būs lauku ekonomikas ilgtspējīgas attīstības un lauku kā kvalitatīvas dzīves un darba telpas nodrošināšana, īpaši atbalstot ES konverģences reģionus.

2010. gada 8. jūlija EP plenārsēdē tika apstiprināts Eiropas Liberāļu un demokrātu apvienības grupas ziņojums par KLP nākotni pēc 2013. gada. Tas ir Latvijas interesēm labvēlīgs, jo pieprasa KLP maksājumus sadalīt taisnīgi gan jauno, gan veco ES dalībvalstu lauksaimniekiem. 2010. gada 29. novembrī Lauksaimniecības ministru padomē notika pirmās politiskās diskusijas par EK paziņojumu, kas turpinājās 2010. gada 13. – 14. decembrī. ES Padome turpmāk galvenokārt izvērtēs sabalansētākas KLP reformas iespēju, jo par šādu variantu gatava diskutēt lielākā daļa ES valstu, nospiedošā mazākumā atstājot Lielbritāniju un Zviedriju, kuras

uzskata, ka nākotnē no tiešajiem maksājumiem un tirgus atbalsta pasākumiem būtu pilnībā jāatsakās. Īpaši smagas diskusijas sagaidāmas par KLP finansējumu, jo Latvijai līdzīgi domājošās, tā sauktās „jaunās” ES dalībvalstis un valstis ar viszemākajiem tiešo maksājumu apjomiem atbalsta turpmāku tiešo maksājumu izlīdzināšanu. Pretējās domās savukārt ir dalībvalstis, kas saņem tiešos maksājumus ievērojami virs vidējā ES līmeņa un kas veic vislielākās iemaksas ES budžetā, piemēram, Vācija, kura uzskata, ka ES būtu jā saglabā līdzšinējie finansējuma aprēķināšanas kritēriji, kā arī Francija, kura uzskata, ka godīgi maksājumi nenozīmē vienādus maksājumus visiem.

Dalībvalstu kopējo viedokli par EK ierosinājumiem plānots apstiprināt 2011. gada martā. Tāpat 2011. gada martā vai aprīlī ar vienotu viedokli nāks klajā EP, bet aprīlī EK publicēs ierosināto KLP nākotnes variantu ietekmes izvērtējumu. 2011. gada jūnijā tiek sagaidīts EK priekšlikums nākamajam ES daudzgadu budžetam pēc 2013. gada, un diskusiju ietvaros par šo priekšlikumu tiks lemts par budžeta kopapjomu un finansējuma sadalījumu starp dažādām politikām, tostarp KLP. Ar konkrētiem tiesību aktu projektiem KLP reformēšanai EK nāks klajā 2011. gada vasarā.

Latvijas nacionālo interešu formulēšanai un lobēšanai KLP nākotnes jautājumos tiek pievērsta vislielākā uzmanība. Latvija aktīvi un argumentēti aizstāvējusi savas intereses gan Lauksaimniecības ministru padomē, gan EP un vizītēs ar ES valstu ministriem u.c. amatpersonām. Pilnībā un proaktīvi izmantoti gan formālie interešu skaidrošanas mehānismi, gan neformālie kontakti. Latvija bija viena no aktīvākajām ES valstīm 2010. gada pirmajā pusē notikušajā sabiedriskajā aptaujā par KLP nākotni (ceturtā vieta atbilžu sniegšanas ziņā). Nacionālo interešu aizstāvēšanas darbs pilnā mērā tiks nodrošināts arī turpmāk, meklējot līdzīgi domājošas valstis un pārliecinot par Latvijai izdevīgiem risinājumiem. Tāpat arī nozīmīga loma Latvijas interešu aizstāvēībā būs Latvijas deputātiem EP, kas 2011. gada vasarā lems par EK paziņojumu.

6. Iekšējā tirgus aktivizēšana

Vienotais tirgus ir viens no galvenajiem Eiropas ekonomiskās izaugsmes virzītājspēkiem un konkurētspējas nodrošinātājiem starptautiskā mērogā, tomēr vienotais tirgus ir zaudējis savu pievilcību, īpaši ekonomikas un finanšu krīzes ietekmē. Apzinoties vienotā tirgus lomu, ir uzsākts darbs vienotā tirgus darbības aktivizēšanai.

Par vienotā tirgus fundamentālā pārskata procesa sākumu uzskatāms EK prezidenta Ž. M. Barrozu aicinājums prof. M. Monti sagatavot ziņojumu, kurā būtu ietverti risinājumi un ieteikumi ES vienotā tirgus vājo vietu un trūkstošo posmu novēršanai.

2010. gada 10. maijā prof. M. Monti publicētais ziņojums „Jauna stratēģija vienotam tirgum” un tajā ietvertās rekomendācijas kļuva par pamatu EK 2010. gada 27. oktobra paziņojumam „Ceļā uz Vienotu tirgus aktu par augsti konkurētspējīgu sociālo tirgus ekonomiku” (priekšlikums Vienotā tirgus aktam). Priekšlikums Vienotā tirgus aktam satur 50 priekšlikumus vienotā tirgus darbības uzlabošanai, un starp šiem priekšlikumiem ir gan esošās, gan arī jaunas EK iniciatīvas, kas galvenokārt koncentrējas uz uzņēmēju, darba ņēmēju un iedzīvotāju interesēm un vajadzībām.

Priekšlikums Vienotā tirgus aktam ir uzskatāms par mērķtiecīgu EK politiskās programmas priekšlikumu, un tam tiek piešķirta būtiska loma „ES 2020” stratēģijas mērķu sasniegšanā.

Latvija Vienotā tirgus akta kontekstā vēlas redzēt uzsvāru uz tām aktivitātēm, kas nodrošinātu lielāku izaugsmi, uzlabotu uzņēmējdarbības vidi un sniegtu praktisku labumu gan iedzīvotājiem, gan uzņēmējiem.

Latvija ir paudusi atbalstu tādām iniciatīvām kā vienota ES patenta ieviešana, digitālā tirgus attīstība, kā arī darbaspēka mobilitātes veicināšana. Par prioritārām jomām Latvija izvirza tīklu infrastruktūras (piemēram, transporta, pasta, enerģētikas) sakārtošanu un kohēzijas politiku (mazāk attīstītu reģionu izaugsmi).

Latvija īpaši atbalsta tīklu infrastruktūras sakārtošanas pasākumus – infrastruktūras projekti ir galvenā prioritāte, lai pārvarētu iespējamo risku saistībā ar apgādes drošību. Vienotā tirgus izveide enerģētikas jomā sniegtu katrai dalībvalstij un ES kopumā augstāka līmeņa piegādes drošību. Šobrīd Baltijas reģions veido „enerģijas salu”, jo trūkst savienojumi ar Eiropas enerģētikas tirgu, ko var novērst integrējot Baltijas valstu enerģētikas tirgu ES enerģētikas tirgus tīklā, tādējādi samazinot atkarību no trešo valstu enerģijas un izejmateriālu piegādēm.

Kā negatīvus EK priekšlikumus Latvija vērtē ES valstu tiešo nodokļu iespējamo harmonizāciju, tajā skaitā, kopējās konsolidētās uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzes ieviešanu ES. Tiešo nodokļu jautājumiem ir jāpaliek katras dalībvalsts nacionālajā kompetencē. Tāpat tuvākajos gados nebūtu atbalstāmas izmaiņas akcīzes nodokļa piemērošanā energoproduktiem. Mērķus vides un klimata izmaiņu jomā var sasniegt, radikāli nemainot šobrīd esošo nodokļa piemērošanas sistēmu, jo arī akcīzes nodoklis pēc masas vai tilpuma ir līdzvērtīgs instruments oglekļa dioksīda emisiju daudzuma samazināšanai.

Latvija kopumā atbalsta EK priekšlikumu rīcības programmas izveidei Eiropas radiofrekvenču spektra jomā. Iniciatīva ir vērsta uz radiofrekvenču spektra izmantošanas stratēģisko plānošanu, lai panāktu efektīvāku radiofrekvenču spektra pārvaldību, nodrošinātu, ka jomās, kurās regulējums ir nepieciešams, tas ir efektīvāks un vienkāršāks, kā arī pilnveidotu elektronisko sakaru iekšējo tirgu. Vienlaikus Latvijai ir ieinteresēta kopīgi risināt frekvenču spektra jautājumus starptautiskās organizācijās, īpaši attiecībā uz ES robežvalstīm raksturīgiem jautājumiem, piemēram, lai saskaņotu tehniskus frekvenču izmantošanas jautājumus ar kaimiņvalstīm.

Atsevišķi EK paziņojumā par Vienotā tirgus aktu iekļautie priekšlikumi šobrīd paliek relatīvi neskaidri un tie būtu uzlabojami publisko diskusiju laikā. Piemēram, šobrīd nav zināmas priekšlikuma detaļas direktīvas projektam par autortiesību pārvaldību, tāpat neskaidrs ir priekšlikums Eiropas projektu finansēšanai stimulēt privāto obligāciju („projektu obligāciju”) ieviešanu u.c..

2010. gada 10. decembra ES Konkurētspējas ministru padomē dalībvalstis apņēmas izvērtēt Vienotā tirgus akta priekšlikumus un noteikt prioritātes vienotā tirgus darbības atjaunošanai līdz vienotā tirgus 20. gadadienai. Īpaša uzmanība šai darbā tiks veltīta šādiem darbības virzieniem: (1) vienotā tirgus potenciāla realizācija, likvidējot vienotā tirgus fragmentāciju, sakārtojot uzņēmējdarbības vidi un tīklu infrastruktūru, kā arī stiprinot pārrobežu aktivitātes un iedzīvotāju mobilitāti; (2) vienotā tirgus instrumentu izmantošana tirgus jaunas izaugsmes veidošanai, radot labvēlīgus nosacījumus rūpniecības attīstībai, veicinot izpēti un inovācijas, kā arī

attīstot digitālo vienoto tirgu (e-komercija, e-pārvalde); (3) vienotā tirgus ārējās dimensijas stiprināšana; (4) jaunas partnerības veidošana starp visiem vienotā tirgus dalībniekiem, veicinot savstarpējo dialogu un efektīvāku jautājumu koordināciju ES un dalībvalstu līmenī.

Līdz 2011. gada 28. februārim EK ir izsludinājusi plašu sabiedrisko apspriešanos par Vienotā tirgus akta projektu. Pēc viedokļu apkopošanas EK sagatavos galīgo Vienotā tirgus akta priekšlikumu, ietverot konkrētus uzdevumus vienotā tirgus darbības atjaunošanā un uzlabošanā.

Lai savlaicīgi sniegtu Latvijas viedokli par priekšlikumu Vienotā tirgus aktam un tajā ietvertajām iniciatīvām, šobrīd tiek strādāts pie izvērsta un argumentēta sākotnējās pozīcijas, kuru jāiesniedz izskatīšanai MK līdz 2011. gada 15. janvārim.

Vienotā tirgus akts ir viens no instrumentiem „ES 2020” stratēģijas mērķu sasniegšanā ES dalībvalstīs un iezīmē Latvijai būtiskus un sensitīvus EK tālākās darbības virzienus, tādēļ papildus plānots veikt plašākas diskusijas nozaru ministriju līmenī un publiskas konsultācijas ar sociālajiem partneriem un nevalstiskām organizācijām.

7. Eiropas enerģētikas politikas attīstība

Nemot vērā ES atkarību no izejvielu importa, ierobežotos energoresursu krājumus pasaulē un arvien pieaugošās tautsaimniecības vajadzības, šodienas ES enerģētikas politika ir vērsta uz videi draudzīgāku ekonomiku, infrastruktūras attīstību un resursu efektīvu izlietojumu.

ES enerģētikas politikas prioritātes turpmākajiem 10 gadiem – efektīva enerģijas izmantošana, energoresursu piegādes drošība, patērētāju vēlmju labāka nodrošināšana, jaunu un inovatīvu tehnoloģiju ieviešana un sarunas ar starptautiskajiem partneriem – ir iezīmētas EK 2010. gada 17. novembrī publicētajā komunikācijā „Enerģētika 2020: konkurētspējīgas, ilgtspējīgas un drošas enerģētikas stratēģija”. Lai šīs prioritātes īstenotu, 2011. gada laikā EK plāno iesniegt konkrētas likumdošanas iniciatīvas un priekšlikumus.

Lai noteiktu ES enerģētikas politikas ilgtermiņa prioritātes, 2011. gadā EK apņēmusies publicēt enerģētikas politikas ceļvedi 2050. gadam. Tas iekļaus pasākumus un instrumentus infrastruktūras, tirgus regulējuma, oglekļa cenu veidošanās, tehnoloģiju atbalsta, atjaunojamo energoresursu, energoefektivitātes paaugstināšanas un citās jomās, lai līdz 2050. gadam Eiropa sasniegtu augstu energoefektivitāti un samazinātu oglekļa emisijas.

Viena no ES prioritātēm ir enerģētiskā drošība, kuras sasniegšanai nepieciešams integrēts un savstarpēji savienots ES enerģētikas tirgus un lielāka zinātnes un pētniecības iesaiste konkurētspējīga un ilgtspējīga ekonomikas modeļa izveidei. Lai nepieļautu 2009. gada janvāra situācijas atkārtošanos, kad daļa Eiropas valstu piegāžu traucējumu dēļ palika bez dabasgāzes, 2010. gadā tika apstiprināts ES tiesiskais regulējums, lai nodrošinātu nepārtrauktu tās piegādi prioritārajiem patērētājiem, piemēram, centralizētās siltumapgādes pakalpojumu sniedzējiem. Tāpat dalībvalstīm būs nepieciešams izstrādāt nacionālos un reģionālos rīcības plānus gadījumiem, kad ievērojami samazinās gāzes piegādes.

2010. gadā uzsākta „Eiropas enerģētikas programmas ekonomikas atveseļošanai” īstenošana. 2010. gada augustā EK Latvijai piešķīra 54 miljonus EUR elektroenerģijas un gāzes infrastruktūras modernizācijas projektu īstenošanai. Ar šo

līdzfinansējumu Latvijā tiek īstenoti divi projekti: Latvijas rietumu reģiona pārvades tīklu stiprināšana¹⁶ un gāzes divvirzienu plūsmas palielināšana starp Latviju un Lietuvu¹⁷.

Lai ļautu EK veiksmīgāk analizēt un prognozēt nepieciešamās nākotnes jaudas un plānot ES enerģētikas infrastruktūras attīstību, 2010. gadā tika noteikta visām dalībvalstīm vienota kārtība, kādā dalībvalstis ziņo EK par investīcijām enerģētikas infrastruktūrā.

2010. gada 17. novembrī EK apstiprināja komunikāciju „Enerģētikas infrastruktūru prioritātes 2020. gadam un turpmāk – plāns integrētam Eiropas enerģētikas tīklam”, kurā identificēta virkne ES prioritāro elektrības, gāzes un naftas transportēšanas projektu, lai izveidotu integrētu Eiropas enerģijas tirgu. Elektroenerģijas nozarē ir paredzēti četri ES prioritārie koridori,¹⁸ kuru vidū ir arī Baltijas enerģētikas tirgus integrācija Eiropas tirgū. Baltijas enerģētikas tirgus integrācija un savienojums ar Eiropas centrālo un dienvidaustrumu daļu ir viens no ES prioritārajiem gāzes transportēšanas ceļiem.

Šai prioritātei atbilst 2009. gada jūnijā apstiprinātais Baltijas enerģijas tirgus starpsavienojumu plāns, kura ietvaros tiek realizēta Baltijas valstu enerģētikas tirgus integrācija kopējā Eiropas energoapgādē. Plāns paredz gan elektrības, gan gāzes tirgus izveidi un infrastruktūras izbūvi. Aktuālie jautājumi ir Lietuvas un Latvijas integrācija *Nord Pool Spot* elektroenerģijas biržā, kā arī iespējamā sašķidrinātās gāzes termināla izbūve vienā no Baltijas valstīm.

Šobrīd ES turpinās diskusijas par Eiropas enerģētikas tīklu programmas TEN-E nākotni. TEN-E programma sākotnēji tika izveidota, lai atbalstītu elektrības un gāzes pārvades Eiropas mēroga infrastruktūras projektus. Programmas budžets laika posmā no 2007. līdz 2009. gadam bija ap 22 miljoni EUR gadā, kas atvēlēti galvenokārt izpētes projektiem, nevis investīcijām infrastruktūrā. 2010. gada maijā EK ziņojumā par programmas īstenošanu no 2007. līdz 2009. gadam konstatēts, ka tā nav piemērota, lai risinātu aktuālos izaicinājumus enerģētikas jomā. Tādēļ TEN-E būtu jāaizstāj ar jaunu enerģētikas drošības un infrastruktūras instrumentu.

Latvija uzskata, ka pēc iespējas drīzāk jāuzsāk ES diskusijas par esošā TEN-E finansējuma mehānisma izvērtējumu un jaunu finansēšanas mehānisma izveidi, lai atbalstītu tādas investīcijas enerģētikas drošības nodrošināšanai, kas ne vienmēr ir ekonomiski izdevīgas. EK ar savu redzējumu plāno nākt klajā tikai 2011. gada otrajā pusē.

ES energoefektivitātes mērķi tika apstiprināti 2007. gada marta Eiropadomē ES klimata politikas ietvaros, kā arī ir iekļauti 2010. gada jūnija Eiropadomē apstiprinātajā „ES 2020” stratēģijā. ES ir apņēmusies līdz 2020. gadam palielināt energoefektivitāti par 20%. Kopš 2007. gada Latvijā pakāpeniski tiek veidots

¹⁶Kurzemes loks un NordBalt kabelis.

¹⁷AS „Latvijas Gāze” un AB “Lietuvos Dujos” kopīgais projekts.

¹⁸Citi prioritārie ES projekti ir: (1) Jūras energotīkls ziemeļu jūrās un savienojums ar Ziemeļeiropu un Centrāleiropu, lai transportētu jūras vēja parkos saražoto elektroenerģiju pie patērētājiem lielajās pilsētās un uzglabātu enerģiju hidroelektrostacijās Alpos un Ziemeļvalstīs; (2) Starpsavienojumi Dienvidrietumeiropā, pa kuriem vēja un saules elektroenerģija un hidroelektrostacijās ražotā enerģija tiks pievadīta pārējam kontinentam; (3) Savienojumi Eiropas centrālajā austrumu daļā un dienvidaustrumu daļā, lai pilnveidotu reģionālo tīklu.

tiesiskais regulējums energoefektivitātes paaugstināšanai. Latvija atbalsta kopīgo ES mērķi.

2010. gada otrajā pusē tika panākta vienošanās par investīciju fondu energoefektivitātes un atjaunojamās enerģijas projektiem, novirzot energoefektivitātes projektiem 146 miljonus EUR. Latvijai šobrīd ir svarīgi uzsākt iespējamo projektu apzināšanu, kā arī uzsākt potenciālo projektu iesniedzēju informēšanu par gaidāmo iespēju iegūt finanšu līdzekļus no jaunā finanšu instrumenta, t.sk., tehniskās palīdzības projektiem.

2011. gada sākumā EK plāno publiskot „Energoefektivitātes plānu līdz 2020. gadam”. EK identificēs svarīgākos rīcības virzienus, lai līdz 2020. gadam visos sektoros, t.sk., celtniecībai, ražošanai, transportam un pakalpojumiem, paaugstinātu energoefektivitāti par 20%.

Lai sekmētu jaunu tehnoloģiju attīstību enerģijas ražošanai, EK izstrādājis Stratēģisko enerģijas tehnoloģijas plānu (SET plāns). Tā ietvaros izstrādātas vēja, saules, viedo tīklu un oglekļa uztveršanas un uzglabāšanas, kā arī bioenerģijas un ilgtspējīgas atomenerģijas iniciatīvas. Lai gan SET plāna finansēšanai ir paredzēti vairāki instrumenti (Eiropas Investīciju bankas iniciatīvas, ES 7. Ietvarprogramma zinātnei un pētniecībai, riska kapitāla instrumenti un nacionālie resursi), šī brīža ierobežoto budžeta iespēju dēļ Latvija tuvākajos gados nevarēs rast papildus finansējumu īpašām programmām jaunu tehnoloģiju attīstības atbalstam.

Šodien ES kopējās enerģētikas politikas ietvardokumentos ietvertās prioritātes atbilst Latvijas interesēm. Vienlaikus nozīmīgas diskusijas par ES enerģētikas politikas prioritātēm un to ieviešanu gaidāmas 2011. gada 4. februārī paredzētajā īpaši enerģētikas un inovāciju jautājumiem veltītajā Eiropadomes sanāksmē. Tāpēc nepieciešams turpināt darbu, lai precīzi identificētu Latvijas intereses un lai tās intensīvi skaidrotu ES dalībvalstīm un EK.

8. BEREC biroja izvietošana Latvijā

2009. gada 26. oktobrī tika panākta dalībvalstu, EK un EP vienošanās izveidot jaunu Eiropas Elektronisko sakaru regulatoru iestādi (BEREC). BEREC uzdevums ir turpināt Eiropas regulējošo iestāžu grupu darbu, lai visās dalībvalstīs nodrošinātu ES tiesiskā regulējuma saskaņotu piemērošanu elektronisko komunikāciju tīkliem un pakalpojumiem un tādējādi veicinātu vienota iekšējā tirgus attīstību. BEREC dibināšana notika 2010. gada 28. janvārī, taču lēmums par iestādes mītnes vietu bija jāpieņem ES dalībvalstu valdību pārstāvjiem, tāpēc sākotnēji birojs atradās Briselē.

Atbilstoši Latvijas valdības noteiktajai stratēģijai panākt jaunveidojamas ES aģentūras vai citas iestādes izvietošana Latvijā, MK 2009. gada 24. novembrī pieņēma lēmumu par Latvijas kandidatūras izvirzīšanu BEREC biroja izvietošanai. Tika uzsāktas neformālas konsultācijas dalībvalstīs, un 2010. gada 24. martā MK apstiprināja rīkojumu par starpinstitutīciju ekspertu grupas izveidi, kurā vadošo lomu ieņēma Satiksmes ministrija, Ministru prezidenta birojs un Ārlietu ministrija. Darba grupas galvenais uzdevums bija izstrādāt rīcības plānu un īstenot lobija pasākumus ES dalībvalstīs, lai informētu par Latvijas piedāvājumu un gūtu atbalstu Latvijas kandidatūrai. Latvija oficiāli pieteica savu kandidatūru BEREC biroja mītnes vietai 2010. gada 8. aprīlī.

Plašas un intensīvas aktivitātes veica Latvijas valdība – Ministru prezidents, ārlietu un satiksmes ministri, starpinstitutīciju lobija grupa, Satiksmes ministrijas, Ministru prezidenta biroja un Ārlietu ministrijas pārstāvji, kā arī Latvijas Pastāvīgā

pārstāvniecība ES un diplomātiskās pārstāvniecības ES dalībvalstīs. Pēc veiksmīga Latvijas lobija darba 2010. gada 31. maijā ES Dalībvalstu starpvaldību konferencē tika pieņemts lēmums BEREC biroju izvietot Rīgā.

BEREC biroja izvietojanas Rīgā procesa noslēdzošs posms ir mītnesvietas līguma noslēgšana starp Latvijas valdību, EK un BEREC biroju. 2010. gada 4. augustā tika izveidota starpinstitūciju darba grupa, kuras uzdevums ir sadarbībā ar EK izstrādāt mītnesvietas līguma projektu. Darba grupas sastāvā ir pārstāvji no Satiksmes ministrijas, Ārlietu ministrijas, Finanšu ministrijas, Valsts kancelejas un VAS „Valsts nekustamie īpašumi”. Darbu pie līguma saskaņošanas ir plānots pabeigt 2011. gada pirmajā pusē, lai sekmētu iespējami labvēlīgākus nosacījumus BEREC biroja darbības ātrai un efektīvai uzsākšanai Rīgā.

BEREC darbība, kas ir saistīta ar telesakaru attīstību ES, ir nozīmīga ES ekonomiskās izaugsmes veicināšanā. BEREC birojs ir pirmā ES līmeņa institūcija Latvijā, kas sekmēs pozitīvu valsts tēlu, nozares ekspertu no ārvalstīm un citu regulāru viesu piesaistīšanu Rīgai. No 12 ES dalībvalstīm, kas pievienojās ES 2004. – 2007. gadā, ES līmeņa iestāde ir izvietota tikai septiņās. Latvija ir viena no tām.

9. Darbs ar ES jautājumiem valsts pārvaldē

Nepilnu 7 gadu laikā, kopš Latvija kļuvusi par pilntiesīgu ES dalībvalsti, valsts pārvaldē ir iedibināts stabils institucionāls pamats darbam ar ES jautājumiem. ES lietu koordinācijas sistēma kopumā saglabājusies nemainīga kopš 2003. gada, kad Latvija kļuva par novērotāju ES institūcijās. Tā balstās uz starpministriju sadarbību, t.sk. Vecāko amatpersonu sanāksmes ES jautājumos ietvaros, savlaicīgu Latvijas viedokļa formulēšanu ES sarunām, ES darba kārtības jautājumu prioritizēšanu un operatīvu informācijas plūsmu. 2009. gadā veiktie sistēmas uzlabojumi stiprina sociālo partneru un nevalstisko organizāciju lomu ES jautājumu apspriešanā un Latvijas viedokļa veidošanā, kā arī ievieš atgriezenisko saiti starp ministrijām un sadarbības partneriem.

Ir uzlabojusies valsts pārvaldes izpratne par Latvijas iespējām ietekmēt ES lēmumu pieņemšanas procesu un tam nepieciešamo rīcību, par saziņas lomu ar EK un ES Padomes prezidentūru priekšlikumu sagatavošanas un apspriešanas procesā. Regulāri notiek tikšanās ar Latvijas ievēlētajiem EP deputātiem. Ņemot vērā EP lomas pieaugumu pēc Lisabonas līguma spēkā stāšanās, saziņai ar EP pievēršama īpaša uzmanība. Valsts Administrācijas skola organizēja intensīvu ierēdņu apmācību par ES lēmumu pieņemšanu un sarunu vešanu ES.

Vienlaikus, ņemot vērā budžeta konsolidācijas pasākumus valsts pārvaldē, ministriju administratīvā kapacitāte ES jautājumos pēdējo divu gaidu laikā ir samazinājusies, palielinot slodzi Latvijas Pastāvīgajai pārstāvniecībai ES. Pārstāvniecībā samazinājies ministriju specializēto atašeju skaits, labākie ministriju eksperti atrod darbu ES iestādēs, Valsts Administrācijas skolas kursi par ES jautājumiem netiek turpināti, un Ārlietu ministrija kā pagaidu risinājumu pēc pieprasījuma piedāvā ministrijām atsevišķus kursus.

Vairākās ministrijās pazemināts vecāko amatpersonu ES jautājumos statuss no valsts sekretāra vietnieka līdz departamenta direktoram vai pat nodaļu vadītājam. Tādējādi ir sarežģīti nodrošināt sekmīgu viedokļa koordināciju un maksimāli saskanīgu rīcību gan vienas ministrijas ietvaros, gan starpministriju saziņā. Būtiskākie jautājumi tiek izlemti ministriju valsts sekretāru līmenī, kas, ņemot vērā

ES jautājumu apjomu un ES diskusiju dinamiku, var tikt uzskatīts tikai par īstermiņa risinājumu.

Šodienas ES darba kārtības lielāko daļu veido starpnozaru jautājumi, kas ietekmēs arī Latvijas tautsaimniecības attīstību. Aizsākušās dalībvalstu diskusijas par ES daudzgadu budžetu. Šādā situācijā valsts pārvaldes kapacitātes stiprināšanai būtu pievēršama īpaša uzmanība.

10. Gatavošanās Latvijas prezidentūrai Eiropas Savienības Padomē 2015. gada pirmajā pusgadā

Saskaņā ar 2007. gada 1. janvāra ES Padomes lēmumu, kas nosaka dalībvalstu secību ES Padomes prezidentvalsts pienākumu veikšanai, Latvijas prezidēšana ES Padomē ir paredzēta 2015. gada pirmajā pusē (01.01. – 30.06.2015.), kas sekos pēc Itālijas prezidentūras (01.07. – 31.12.2014.) un būs pirms Luksemburgas prezidentūras (01.07. – 31.12.2015.). Latvija kopā ar Itāliju un Luksemburgu veidos trīs prezidentvalstu grupu.

Tā kā Latvijai šī būs pirmā ES prezidentūra, Ārlietu ministrija sagatavoja un 2009. gada 15. decembrī MK apstiprināja informatīvo ziņojumu un rīcības plānu (turpmāk – rīcības plāns) „Par Latvijas gatavošanos prezidentūrai ES Padomē 2015. gadā”, kas nosaka galvenos darba uzdevumus un to izpildes termiņus, lai Latvija veiksmīgi sagatavotos prezidentūrai. Galvenie gatavošanās darba virzieni ir sekojoši: (1) institucionālais ietvars un lēmumu pieņemšanas process; (2) personāla plānošana, atlase un apmācība; (3) prezidentūras darba programma; (4) loģistikas jautājumi; (5) kultūras programma un komunikācija; (6) prezidentūras budžets.

2010. gadā būtiskākie uzdevumi bija priekšlikumu sagatavošana par iespējamo prezidentūras norises vietu un personāla plānošanas, atlases un apmācību jautājumu analīze, lai 2012. gada pirmajā pusē varētu sagatavot prezidentūras budžeta tāmi. 2011. gada janvārī Ārlietu ministrija iesniegs MK informatīvo ziņojumu par 2010. gadā paveikto, aktualizējot un papildinot rīcības plānu ar jauniem uzdevumiem un to izpildes termiņiem.

No 2011. gada septembra Ārlietu ministrijā tiks izveidots Prezidentūras gatavošanas sekretariāts (Sekretariāts), ar kura izveidi Latvijas ES prezidentūras gatavošanas darbs kļūs aizvien aktīvāks. Sekretariāts nodrošinās gatavošanās darbu koordināciju, kas tiks veikta sadarbībā ar nozaru ministrijām un citām iesaistītajām valsts pārvaldes iestādēm, kā arī piesaistot nevalstisko sektoru un akadēmisko un pētniecisko institūciju pārstāvjus. Neatliekamākie un laikietilpīgākie jautājumi, pie kuriem darbs tiks uzsākts jau 2011. gadā, ir prezidentūras personāla atlase un apmācība, kā arī vienotas starpministriju ES dokumentu aprites sistēmas izveidošana. Tāpat 2011. gadā tiks sākota diskusija par Latvijas prezidentūras prioritātēm, lai 2013. gada sākumā varētu uzsākt sarunas ar Itāliju un Luksemburgu par trijotnes prezidentūras programmu.

11. Sabiedrības informēšana par Eiropas Savienības aktuālajiem jautājumiem

Kopš 2010. gada 1. janvāra atbildīgā institūcija par ES komunikācijas jautājumiem Latvijā ir Ārlietu ministrija. Ārlietu ministrijas uzdevums ir informēt sabiedrību un rosināt diskusijas par ES, koordinēt ministriju komunikācijas aktivitātes un iesaistīt citus informācijas starpniekus sabiedrības informēšanā par ES un Latvijas dalību tajā.

Ārlietu ministrija, neraugoties uz sabiedrības informēšanas funkcijas izpildei ierobežotajiem finanšu un cilvēkresursiem, īsteno šos uzdevumus, izmantojot sekojošus rīkus – Latvijas valdības un EK noslēgto Vadības partnerību, ES informācijas bibliotēku, ES informācijas punktus un Latvijas ES tīmekļa vietni www.es.gov.lv.

Vadības partnerības pasākumi ir vērsti uz koordinētas un saprotamas komunikācijas veidošanu ar sabiedrību par ES un Latvijas lomu tajā un uz iedzīvotāju līdzdalības veicināšanu. 2010. gadā Vadības partnerības ietvaros rīkota Eiropas nedēļa, pilnveidota tīmekļa vietne www.es.gov.lv, rīkota informatīva kampaņa par iespēju karti „Eiropas gads cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību”, organizētas konferences par ES stratēģiju Baltijas jūras reģionam un par Lisabonas līgumu, kā arī sadarbībā ar Latvijas Televīziju veidots raidījumu cikls un sižeti par Latvijas dalību ES. Vadības partnerības ietvaros 2011. gadā plānots īstenot integrētas komunikācijas kampaņu par Latvijā notiekošajām aktivitātēm saistībā ar ES politikām, akadēmisko izdevumu, pētījumu un publikāciju izdošanu, Eiropas nedēļas organizēšanu un informācijas sniedzēju kapacitātes celšanu.

Lai veicinātu ES informācijas sniedzēju kapacitāti, Ārlietu ministrija sadarbībā ar EK pārstāvniecību un EP Informācijas biroju Latvijā katru gadu rīko ES informācijas sniedzēju forumu. 2011. gadā forums notiks jau ceturto reizi. Tāpat Ārlietu ministrija regulāri rīko seminārus ES informācijas punktiem (ESIP). 2010. gadā arī tika īstenots ESIP projektu konkurss, kura mērķis bija ar ESIP īstenotu projektu palīdzību stiprināt Latvijas novadu iedzīvotāju izpratni un interesi par tēmām, kas ir aktuālas saistībā ar ES un Latvijas dalību tajā, sekmēt Latvijas iedzīvotāju iesaistīšanos ES aktivitātēs un celt sabiedrības atbalsta līmeni Latvijas dalībai ES. Kopā tika atbalstīti 7 projekti – Balvos, Ventspilī, Madonā, Valkā, Preiļos, Valmierā un Ludzā. ESIP ir kļuvis par sava veida rajona centru ES jautājumos, iedzīvotāji tic un paļaujas uz tā sniegto informāciju. Lai panāktu lielāku sabiedrības atbalstu un iesaisti Latvijai svarīgu lēmumu pieņemšanā un vispārēju sabiedrības atbalstu Latvijas dalībai ES, nepieciešami finansiāli atbalstīt ESIP darbību projektu veidā, kā arī nodrošināt ESIP ar kvalitatīviem un aktuāliem informācijas un prezentācijas materiāliem.

Sabiedrības informēšanai par valdības aktivitātēm ES jautājumos tiek uzturēta tīmekļa vietne www.es.gov.lv, kas sniedz izsmeļošu informāciju par sabiedrības līdzdalības iespējām ES jautājumos, informē par aktualitātēm ES un Latvijas dalību tajā. Interneta vietne piedāvā arī interaktīvu iespēju uzdot jautājumus par ES un Latvijas dalību tajā, ko iedzīvotāji arī regulāri izmanto. Nozaru ministriju pienākums ir informēt par aktualitātēm savas atbildības jomā, t.sk. par Latvijas viedokli aktuālajos ES darba kārtības jautājumos un par būtiskiem ES Padomē pieņemtajiem lēmumiem.

Formulējot Latvijas intereses ES, sabiedrības informēšanā un ekspertīzes sniegšanā būtiska nozīme ir sociālajiem partneriem un nevalstiskajām organizācijām. 2009. gadā aktualizētā ES lietu koordinācijas tiesiskā bāze¹⁹ būtiski paplašina pašvaldību un sociālo partneru, biedrību un nodibinājumu iesaisti ES jautājumu apspriešanā, kā

¹⁹ Ministru kabineta 2009. gada 3. februāra noteikumi Nr. 96 „Kārtība, kādā izstrādā, saskaņo, apstiprina un aktualizē Latvijas Republikas nacionālās pozīcijas Eiropas Savienības jautājumos” un Ministru kabineta 2009. gada 3. februāra instrukcija Nr. 4 “Latvijas Republikas nacionālo pozīciju Eiropas Savienības jautājumos un ar tām saistīto instrukciju izstrādes un informācijas aprites kārtība”.

arī paredz atgriezenisko saiti šo sadarbības partneru dialogā ar valsts iestādēm ES jautājumos.

Ārlietu ministrijai ir veiksmīga sadarbība ar sociālajiem partneriem un nevalstiskajām organizācijām. 2010. gada 11. februārī tika paplašināts 2007. gadā noslēgtais Ārlietu ministrijas sadarbības protokols ar nevalstiskajām organizācijām par sadarbību ES jautājumos²⁰. Protokols paredz informācijas apmaiņu par Ārlietu ministrijas kompetencē esošajiem ES jautājumiem, koordinētu rīcību sabiedrības izglītošanā par ES un kopīgu projektu realizēšanu. Kopā īstenotas nozīmīgas iniciatīvas, piemēram, Eiropas nedēļas pasākumi un nevalstisko organizāciju apmācību semināri, kā arī veikts kopīgs darbs pie lielākas nevalstiskā sektora iesaistes ES jautājumu apspriešanā visās ministrijās.

2010. gada pavasarī *Eiobarometra* veiktie sabiedriskās domas pētījumi parāda, ka tikai 26% Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka dalība ES ir laba lieta, 19% to vērtē kā sliktu lietu, bet 52% uzskata, ka Latvijas dalība ES nav ne laba, ne slihta lieta. Puse valsts iedzīvotāju uzskata, ka Latvija neko nav ieguvusi no dalības ES. Tie ir vieni no zemākajiem rādītājiem ES, kas pierāda sabiedrības zemo uzticību ne tikai ES, bet arī valstij. Tāpēc sabiedrības uzticības atjaunošana ir viens no svarīgākajiem izaicinājumiem, ko var veicināt ilgtermiņā nodrošinot demokrātisku, konsekventu lēmumu pieņemšanas procesu un veidojot dialogu ar sabiedrību.

²⁰ Protokolu parakstījusi „Eiropas Kustība Latvijā”, „Klubs „Māja” – jaunatne vienotai Eiropai”, „Latvijas Pilsoniskā alianse”, „Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS”, „ACC Tautskolas Eiropai”, „Latvijas Platforma attīstības sadarbībai” un „Latvijas Dzimumu līdztiesības apvienība”.

Nobeigums

Vidēja termiņa ārpolitikas stratēģija ir atspoguļota Valdības deklarācijā, uz kuras pamata ir izstrādāts detalizēts Rīcības plāns; par katru plānā iekļauto punktu Ārlietu ministrija regulāri iesniedz atskaites Valdībai plānā paredzētajos termiņos.

Saeimas lēmums par ikgadēju Ārlietu ministra ziņojumu un ārpolitikas debatēm Saeimā iedibina tradīciju, kuras mērķis ir regulāri informēt ne tikai Saeimu vai Valdību, bet visu Latvijas sabiedrību par valsts ārpolitikas aktualitātēm, celt ārpolitiskās diskusijas kvalitāti un pilnveidot tās saturu. Ziņojums palīdzēs īstenot vienotu valsts ārpolitiku, kuru Ārlietu ministrija veido sadarbībā ar Valsts prezidentu, Ministru prezidentu un Saeimu un pārstāv starptautiskajās attiecībās. Svarīgi ir palielināt Saeimas līdzdalību un atbalstu šīs politikas izstrādē un īstenošanā.

Ikgadējais ziņojums un ārpolitikas debates ir arī Saeimas rīcībā esošs kontroles mehānisms, kas ļaus regulāri izvērtēt gan ārlietu dienesta darbu, gan valsts ārpolitikas īstenošanas procesu kopumā.

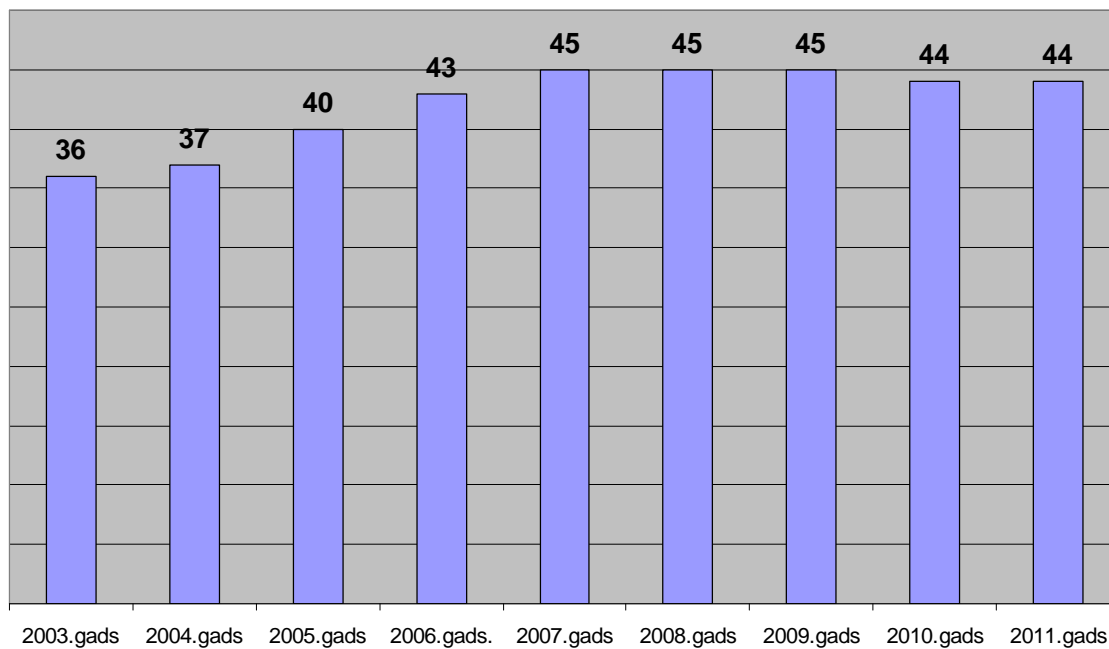
Pielikums**Ārlietu dienesta attīstība skaitļos:**

1. Diplomātisko un konsulāro pārstāvniecību ārvalstīs skaita izmaiņas
2. Ārlietu ministrijas štata vietu skaita izmaiņas
3. Centrālā aparāta štata vietu skaita izmaiņas
4. Diplomātisko un konsulāro pārstāvniecību štata vietu skaita izmaiņas
5. Ārlietu ministrijas budžeta izmaiņas
6. Centrālā aparāta un diplomātisko un konsulāro pārstāvniecību ārvalstīs budžeta izmaiņas

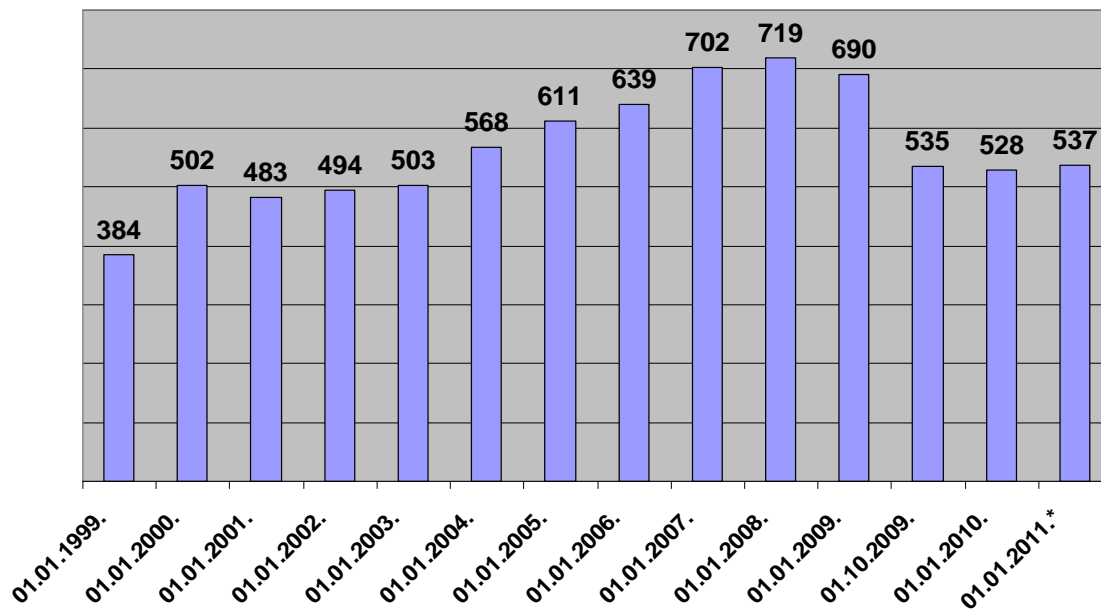
Ārlietu ministrs

G. V.Kristovskis

Diplomātisko un konsulāro pārstāvniecību ārvalstīs skaita izmaiņas

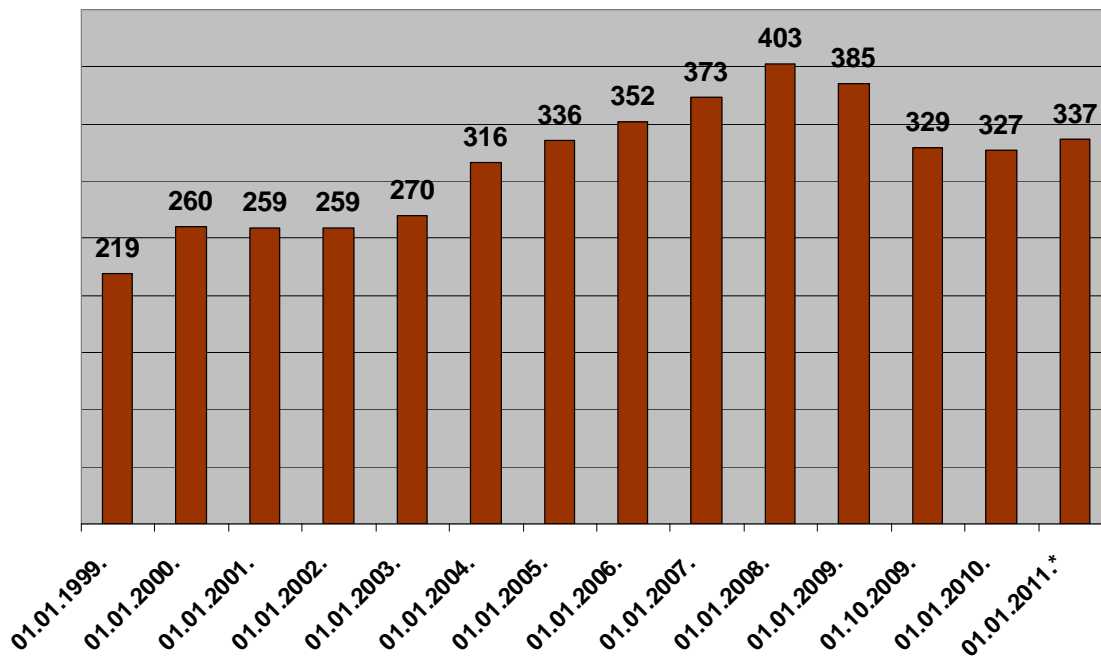

Ārlietu ministrijas štata vietu skaita izmaiņas (neieskaitot Latvijas institūtu)

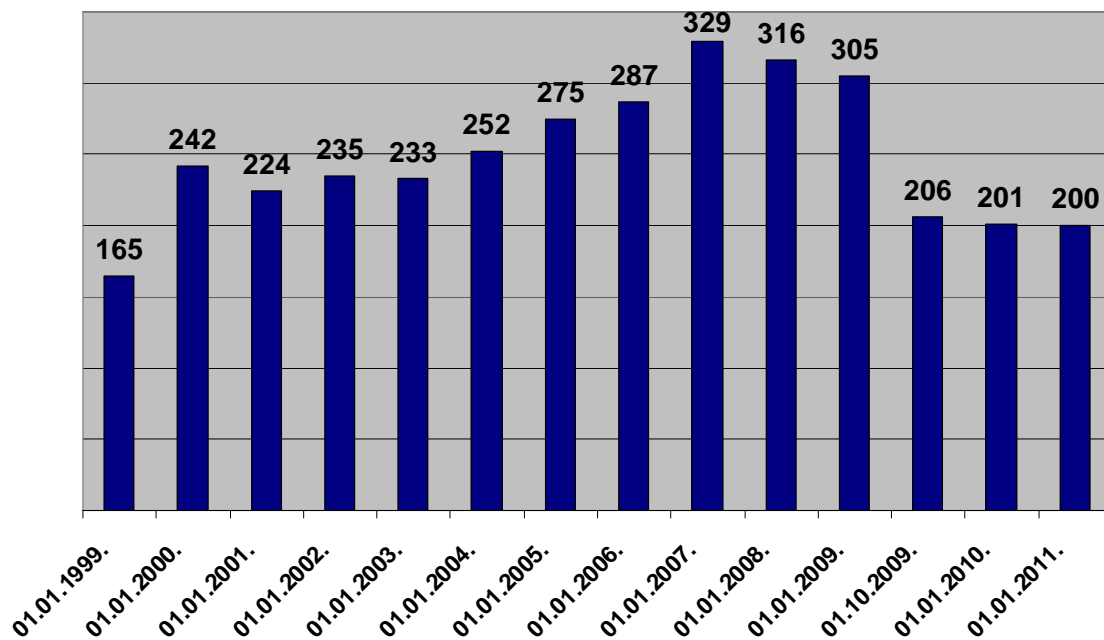
*t.sk. 3 štata vietas no 01.08.2011. Latvijas prezidentūras ES Padomei sekretariāta izveidei

Centrālā aparāta štata vietu skaita izmaiņas

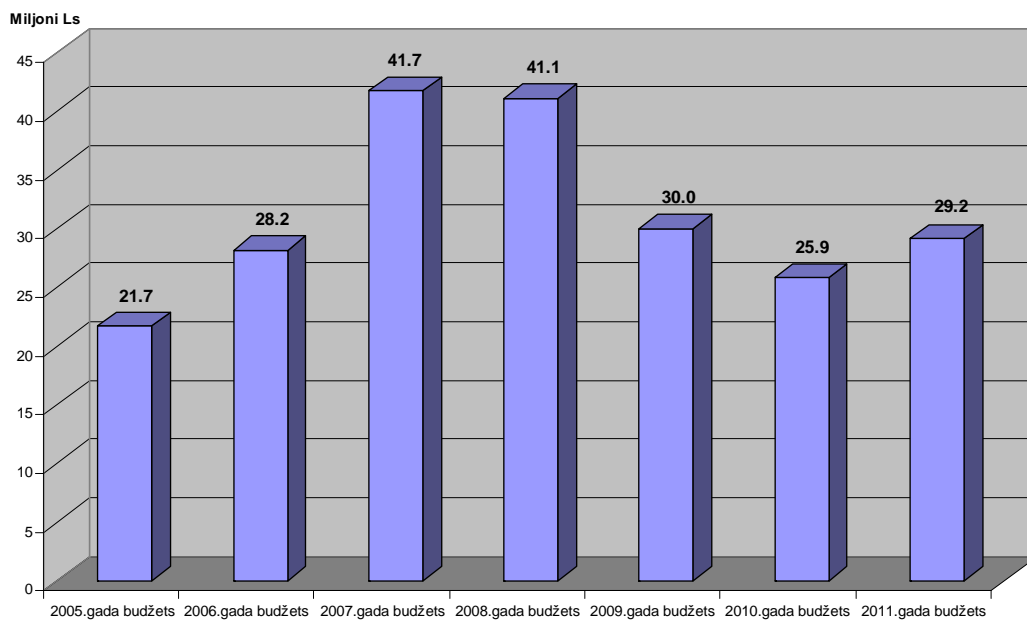

*t.sk. 3 štata vietas no 01.08.2011. Latvijas prezidentūras ES Padomei sekretariāta izveidei

Diplomātisko un konsulāro pārstāvniecību štata vietu skaita izmaiņas

Ārlietu ministrijas budžeta izmaiņas

Centrālā aparāta un diplomātisko un konsulāro pārstāvniecību ārvalstīs budžeta izmaiņas

